MERIDIANE

ROBERTO J. PAYRÓ

DIAVOLUL ÎN BELGIA

EDITURA DE STAT PENTRU LITERATURĂ ȘI ARTĂ

ROBERTO J. PAYRÓ ✶ DIAVOLUL ÎN BELGIA

Lei 1,50

ÎN COLECȚIA „MERIDIANE"

AU APARUT :

F. M. Dostoievski :	*Nopți albe*
Galina Nikolaeva :	*Povestea Nastei Kovșova*
Vera Panova :	*Serioja*
Boris Bednîi :	*Bătrînii*
Din Lin :	*Inundația*
* * *	*Zeița de jad și alte povestiri ale scriitorilor chinezi*
Zofia Nalkowska :	*Profesorul Spanner*
Branislav Nușici :	*Anii de școală*
Ludwik Askenazy :	*Cienfuegos (O sută de văpăi)*
Jiri Marek :	*Turnul Babel*
Sarkadi Imre :	*În pustă*
Kliment Tacev :	*Fratele*
Thomas Mann :	*Mario și vrăjitorul*
Egon Erwin Kisch :	*Doctorul Becker la porțile raiului*
Stefan Heym :	*Lista neagră*
Anna Seghers :	*Primul pas*
" "	*Nunta la Haiti*
K. W. Schweickert :	*Cineva a cerut vin roșu*
Krishan Chandar :	*Cînd vorbesc statuile*
* * *	*Idilă în Cașmir și alte povestiri ale scriitorilor indieni*

Meridiane

ROBERTO J. PAYRÓ

DIAVOLUL ÎN BELGIA

În romînește de *Paul Teodorescu*

EDITURA DE STAT PENTRU LITERATURĂ ȘI ARTĂ

Din volumul :

Roberto Payró

EL DIABLO EN BÉLGICA

Quetzal-Editorial

Buenos-Aires, 1953

CUVÎNT ÎNAINTE

Îndrăgostit de folclorul Țărilor de Jos așa cum fusese și de folclorul țării sale, scriitorul argentinian R. Payró a strîns, cu gustul pe care ți-l ascute pasiunea și priceperea, povești și legende, zicători și credințe populare flamande și valone.

În vîrstă de aproape patruzeci de ani, Payró a părăsit Argentina, pentru a da o educație europeană fiilor săi, și s-a stabilit din 1907 în Belgia, care i-a devenit, într-un fel, a doua patrie. De altfel, la izbucnirea războiului, în 1914, el s-a hotărît să împărtășească soarta țării în care găsise o atît de caldă ospitalitate. A avut și el de suferit de pe urma invaziei germane, deoarece i s-a confiscat tot materialul indispensabil unui scriitor : fișe, proiecte, fragmente. Și atunci a început să colinde prin regiunea unde se afla, în căutare de producții folclorice. El s-a apropiat de îndată de băștinași, pe care i-a cunoscut deopotrivă la muncă și la petrecere, pătrunzînd adînc în ethosul lor național. Payró venea dintr-o țară

unde creația populară creștea încă necontenit, viguroasă și plină de semnificații specifice. Și artistul din el a avut surprinderea nespus de plăcută să descopere în producțiile populare ale vechiului continent mari asemănări cu folclorul sud-american. Și l-au atras mai cu seamă poveștile vechi cu vrăjitoare și demoni, care-și trag sursa din întunecatul veac de mijloc.

În primul capitol al volumului El diablo en Bélgica, Payró, cu mare desfășurare de informații, face unele analogii între credințe și ziceri din țara lui de origine și din țara de adopțiune. Apoi discerne cu spirit critic trăsăturile dominante ale folclorului flamand și valon, selectînd operele cele mai reprezentative pentru specificul național. Izbînzile și înfrîngerile omului în lupta cu forțele obscure, pe care le simbolizează demonii, iau zeci și zeci de înfățișări în fecunda fantezie populară. Mai întîi sînt păstrate cu aleasă plăcere, și în Belgia ca pretutindeni, dovezile superiorității înțelepciunii omenești, care izbutește să păcălească pe diavoli și să dezlege urzelile întunecaților. Pactul cu diavolul, temă răspîndită în tot folclorul european, e de cele mai multe ori rezolvat în favoarea țăranului șiret care l-a încheiat numai pentru a dobîndi avuție. Apoi ciudățeniile naturii sau construcțiile de mari dimensiuni sînt atribuite tot diavolului, care de data aceasta întrupează forțe supranaturale necunoscute. Dar reprezentantul acestor forțe, slab de minte, e deturnat adesea de la scopurile lui dintîi, ca în Dracul arhitect sau în Păcăleala lui Sîn Remaclu. În O fiară apocaliptică, tot dracul rămîne păcălit de înfățișarea femeii pe care n-o poate recunoaște. Vrăjitorul din Con-

droz e un foarte umil păstor poznaș care, cu un ușor adjuvant magic, răstoarnă stări de lucruri nedrepte sau vindecă vicii.

Payró a relatat fidel miezul popular al legendelor și povestirilor, dar modalitatea relatării îi e cu totul proprie și în Morarul din Stuivenberg și ultimul „kabuter“, de pildă, el a realizat o piesă de cizelare cultă amintind, prin descrieri de interioare pitorești și prin portrete savuroase, ușor grotești, de cei mai mari maeștri ai picturii de gen. În Vrăjitoarele din Mons, care din nefericire pentru istoria omenirii nu e o poveste, ci reînvierea unor întîmplări consemnate de documentele timpului, se simte printre rînduri comentariul critic, compasiunea și indignarea, se simte omenia rănită a artistului.

Lectura interesantei cărți împinge pe cititorul romîn, chiar neavizat, nu numai la reflecții generale, ci și la analogii foarte numeroase. Și la noi au dăinuit multe credințe asemănătoare, dacă nu identice, cu cele înregistrate de culegător în Belgia. Și la noi motivul păcălelii dracului e un motiv predilect al creației populare, și marele Creangă l-a utilizat în repetate rînduri, pentru că satisface în cea mai înaltă măsură conștiința superiorității umane. Vrăjitoriile păstorului Belem amintesc ușor de năzdrăvăniile lui Păcală. Și chiar în Morarul din Stuivenberg, cîteva motive ne-au sugerat o oarecare apropiere de Stan Pățitul, faimoasa poveste a lui Creangă al cărei prototip folcloric la noi în țară nu e destul de bine cunoscut. Și acolo piticul, ca drăcușorul aici, slujește morarului din recunoștință pentru mîncarea primită; și acolo piticul, ca năstrușnicul Chirică la noi, ajută soțului

să schimbe caracterul soţiei. Apoi poveştile cu vrăjitoare în mare parte îşi găsesc corespondenţe într-o anumită zonă a folclorului romînesc. Ca să nu mai vorbim despre superstiţiile propriu-zise, de chipurile în care te poţi apăra de vrăji şi atîtea alte lucruri comune unui fond general de cultură veche desfăşurată în condiţii cît de cît apropiate. Dar se simt şi unele deosebiri, izvorîte fără îndoială din particularităţile, din varietatea condiţiilor istorice care prezidă totuşi la naşterea folclorului. Se simte în culegerea de faţă o uşoară precumpănire a elementelor mai frecvente în nord, o imaginaţie mai bîntuită de umbre, de fantasme. Aşa cum curentul romantic a fost mai puternic în nord, fiind alimentat tocmai de elementele caracteristice ale acestei fantezii, aşa şi folclorul în general poartă pecetea puternică a mediului natural. Catedralele uriaşe, scăldate în tainice jocuri de clar-obscur, de umbre şi lumini, au favorizat şi ele în evul mediu jocul unei fantezii mai bogate. De asemenea biserica a sporit, în acelaşi răstimp, credinţele în existenţa unor făpturi ale întunericului, în scopurile bine cunoscute.

Bisericuţele noastre, umile şi armonioase, erau şi ele împodobite de zugravi vechi cu picturi naive, unde dracul apărea doar la judecata din urmă. Oamenii noştri vechi nu erau, deşi şi ei plini de credinţe şi superstiţii, atît de obsedaţi de prezenţa duhurilor necurate. La judecata de apoi doar, ele aduceau triumfătoare şi foarte comice pe bogatul nemilostiv cu juvăţul de gît, pentru a-l arunca în focul cel veşnic. Diavolul la noi îmbrăca mai mult un caracter de simbol al patimii josnice în sine.

De aceea nici în arta cultă a vremii n-ar fi putut apărea la noi, păstrînd toate proporţiile, un tablou ca acela al lui Dürer Ritter, Tod und Teufel, în care cavalerul trece pîndit de diavol şi moarte.

Apoi la noi nu s-a cunoscut un ev mediu chinuit de temeri şi inchiziţie, biserica n-a oprimat pe oameni pentru credinţele lor religioase. Niciodată la noi nu s-ar fi putut concepe o grozăvie ca aceea făptuită de nobili şi magistraţi în Vrăjitoarele din Mons. La noi n-au ars niciodată rugurile pentru eretici.

Dar în ciuda oricăror diferenţe, acum rămase foarte departe, în istorie, gîndirea popoarelor cunoaşte asemănător lumea şi viaţa, şi oamenii năzuiesc spre realizarea unei cît mai strînse fraternităţi în care fiecare naţiune să aducă prinosul contribuţiei sale. Eminescu spunea în Geniu pustiu: „....aş vrea ca omenirea să fie ca prizma, una singură, strălucită, pătrunsă de lumină, care are însă atîtea culori". O astfel de nobilă năzuinţă nu se poate împlini decît prin cunoaşterea reciprocă a comorilor artei fiecărui popor. Şi pe drumul acestei cunoaşteri, scoaterea la lumină a culegerilor din folclorul străin e deosebit de preţioasă.

Z. D. BUŞULENGA

PREFAŢA AUTORULUI

Pentru faptul de a fi conservat, cules şi cultivat cu dragoste vechile sale legende, şlefuite şi perfecţionate de atîtea generaţii, Belgia nu trebuie considerată mai naivă şi mai superstiţioasă decît altă ţară civilizată din lumea veche şi nouă. Poporul însuşi, mai întîi, iar apoi specialiştii, au păstrat cu patimă patrimoniul secular al tradiţiilor din ţinuturile acelea privilegiate care, pe de o parte ţin de latini, iar pe de alta de germani, şi în care s-au amestecat şi confundat, pînă acolo încît au format un nou tip, cele mai felurite familii omeneşti, cu obiceiurile, miturile, tradiţiile şi istoria lor. Dar aceste tradiţii, la început naive şi respectate ca articole de lege, nu au rămas nealterate de modificările morale şi materiale provocate şi impuse de timp şi, cu toate că mai păstrează încă aparenţa candorii lor primitive, ascultătorul avertizat observă în ele, chiar

și în cele mai teribile și mai drăcești, un oarecare accent de scepticism umoristic, un oarecare aer de bonomie batjocoritoare, care le arată categoric ca opere caracteristice ale artei populare, ale unei arte simple, pline de voioșie, plăcute, legate de viața de toate zilele, care, dacă face filozofie, o face fără să vrea, preferînd transcendentalului, frumusețea. Din nefericire, aceste savuroase povestiri nu numai că se pierd an de an, dar multe s-au pierdut de tot și trăiesc numai prin cărți mai mult sau mai puțin serioase, în loc să vibreze cu sprinteneală în gura poporului.

Încercînd să le repet, aș dori, cum o dorea Corot în fața naturii, „să am suflet de copil".

Voi adăuga numai, cu titlu de introducere și explicație, că, în afară de cele auzite personal din gura orășenilor și a țăranilor, aceste povestiri mitice — unele foarte strîns înrudite cu corespondentele lor germane și franceze — au fost cu sfințenie adunate și colecționate, chiar la fața locului, de către excelenții mei colegi și prieteni M. Isidore Teirlinck, flamand, și M. Eugène Monseur, valon — decedați prematur acum cîțiva ani — și de către alți folcloriști belgieni moderni, cum ar fi M. Defrecheux, Oscar Colson, Marchot, Doutrepont. În aceste povestiri și descrieri, la fel ca și în tablourile demoniace ale maeștrilor belgieni, Diavolul este, în general, o figură caricaturală, provocînd mai mult rîsul sau surîsul decît spaima. N-o fi fost totdeauna astfel...

DIAVOLUL ÎN BELGIA

Ca toți dracii din lume, cel din Belgia, în desele lui raite prin țară, ia oricîte aspecte i se par favorabile scopurilor lui de ispititor și corupător; dar în adevărata lui înfățișare — și de data asta, la fel ca toți dracii din lume — e un monstru cu pupile fosforescente, păros, încornorat, cu copita despicată și coadă de maimuță, care, ca și balaurii, obișnuiește să arunce flăcări pe gură și pe nări... Dar știind că, sub asemenea înfățișare, nimănui, bărbat sau femeie, nu i-ar fi prea simpatic, se arată așa numai cînd vrea să stîrnească groaza sau cînd sărbătorește vreo victorie strălucită. În astfel de împrejurări apare, ca în plină apoteoză, învăluit în vapori de pucioasă sau în vîrtejuri de foc și răspîndind, pe deasupra, pătrunzătorul și înțepătorul miros al sulfurăriilor. Cînd vrea să înspăimînte, sau numai să facă paradă de biruințele lui, poate deveni uriaș ca un

munte sau mic cît o gîză, poate îmbrăca blana zbîrlită a fiarei, pielea vîscoasă a reptilei sau pielea unui animal domestic — preferă pe aceea a unui cîine negru — sau să se transforme în piatră, în arbore, în buturugă, în mobilă, în sculă... Sub aceste aspecte, mai mult sau mai puţin teribile, obişnuieşte el să-şi încheie pactele cu cei ce rîvnesc putere sau avere, oameni, şi aşa greu de speriat, căci sînt, de obicei, pricepuţi în politică şi intrigă, în comerţ şi speculă. Dar atunci cînd vrea să seducă şi să piardă pe cei mai mulţi dintre muritori, bizuindu-se pe firavele virtuţi omeneşti, se arată fie ca un om bogat, tînăr şi chipeş, fie ca o foarte frumoasă şi ademenitoare femeie, şi mai cu seamă sub această ultimă înfăţişare, fără-ndoială pentru că oamenii se osîndesc, „motu proprio" mai mult decît prin diavol, prin diavoliţe.

Dracul din Belgia îşi are, fireşte, domiciliul legal în iad, locuinţă subpămînteană, tenebroasă (hellendonker), unde osîndiţii ard într-un foc fără lumină. Dar, fiind cît se poate de ocupat cu recrutarea voluntarilor sau a celor căzuţi în ispită prin meşteşugiri, rămîne acasă numai în Vinerea Mare, în vinerea de după Paşti, în noaptea cea mai lungă a anului, 28 octombrie, închinată lui Sîn Simion şi lui Sînt Iuda, ca şi în vinerea de după Rusalii. În aceste sărbători, chiar de-ai căuta cu lumînarea, n-ai găsi pe lume nici măcar un drac de leac, iar păcătosul care ar avea

chef să se osîndească ar trebui s-o facă prin propriile-i meşteşuguri, singur-singurel.

Nici un drac de leac, pentru că trebuie să se ştie că, mai-marele Dracilor, Lucifer, are o întreagă curte, ba chiar o armată de draci, fie de viţă aleasă — îngerii de pe timpul Revoltei — fie de origine populară şi plebee, născuţi pe pămînt, fără a mai vorbi de simplii osîndiţi pe care, datorită meritelor lor, i-a luat în serviciul său şi care cutreieră lumea, înspăimîntînd oamenii sub chip de Vînători Fioroşi, Oameni de foc, „Faunets" sau muşte fantastice, Bărzăuni arzători (Huten Huzel), Broscoi zburători, Pasărea Cioc, care ajută la descoperirea comorilor, Caprele de Aur, care le păzesc, Cocoşi roşii (incendiul în sat sau pe cîmp), Vulpi Negre, Ţapi Verzi, oaia Babette, calul Pacolet, căţeii lui Chasse-Babette şi alte exemplare din fauna infernală, fără a mai pune la socoteală Balaurul, Năpîrca, Guşterul, sau Waarzegger-ii (Cosaşii), Slaper-ii (Adormiţii), licantropii — la noi vîrcolacii (loup-garous) — Bucolacii (Vampirii), Căpcăunul (Croquemitaine), focurile amăgitoare (Lumignons, Flambai, Lumerets) şi pe deasupra vrăjitoarele, vrăjitorii şi magicienii care, dată fiind scurtimea vieţii omeneşti, sînt de obicei numai emisarii lui ocazionali. De el depind, mai mult sau mai puţin, şi alte fiinţe supranaturale care, uneori, sînt simpatice omului, ca de exemplu Nutonii, Sutaişii, Arlechinii (de origine mai

modernă), Kabuterii şi femeile lor Husses; Gobelinii sau servitorii fantastici; Waroşii; „Osschaart met zijn belen" (Oscar cu zurgălăii săi) şi Sosia lui din Brabant, numit Kludde; Omul Apei, Hekker; Omul cu Cîrlig, Maneken Haak; demonul acvatic, Lange Waaper; Coşmarul Mare; Vînătorul etern, Eunigen Jager; Vînătorii Sălbatici, Wilden Jagers; Păstorul de Foc, Vuirman... şi în sfîrşit uriaşii (Reuzen) Druón, Antigón şi atîţia alţii, în fruntea cărora stă Og, Căpcăunul prin excelenţă. Dar acesta nu e prilejul cel mai nimerit de a intra în contact cu statul-major, ofiţerii şi chiar trupa armatei infernale: deocamdată trebuie să ne mărginim la părosul ei şef.

În afară de misterioasa lui stăpînire asupra sufletelor cîştigate sau răpite de el, Dracul şi-a pus, în Belgia, pecetea de proprietate pe mai multe lucruri. Ispititorul puf de pe faţa femeilor este „părul Dracului"; rachiul, „băutura Dracului"; cauciucul, „pielea Dracului"; tortelul, „aţa Diavolului"; sucul înţepător al laptelui cucului, „laptele Dracului"; mătrăguna, care se foloseşte la pregătirea băuturilor magice ce aduc iubirea sau te fac nevăzut, este „fiica Diavolului"; alte ierburi şi buruieni sînt „bărbile, ghearele Dracului", „paiele din patul Dracului", „hrana Dracului"; diferite ciuperci veninoase, „pîinea, caşul, mîncarea Dracului"; altele, comestibile, „căpăţîna Dracului" sau „ochiul Dracului"; asafetida

— răşină rău mirositoare — este „scîrna Diavolului"...

Chiar şi atunci cînd se află sub talpa Sfîntului Mihail, care se pregăteşte să-l străpungă cu lancea, Dracul, în chip de balaur, domină Bruxelles-ul de pe turnul Primăriei; alta din înfăţişările lui — după interpretarea populară — se vede sculptată deasupra porţii ogivale străjuite de turnurile bătrînului „chastel" din Anvers, numit astăzi Steenpoort; cafasul vestitei catedrale cu cinci turnuri din Tournai se termină printr-un mare grup sculptural de lemn, opera lui Nicolás Lecreux, care înfăţişează înfrîngerea Diavolului de către Sîn Mihail. Prima a inspirat unui umorist din timpul Revoluţiei Franceze o epigramă patriotică care, în esenţă, spunea: „Francezii, care distrug totul, sînt adevăraţii diavoli, şi dacă nu l-au doborît pe Sîn Mihail de pe primăria noastră e pentru că n-au vrut să doboare, în acelaşi timp, şi Balaurul, semenul lor". Cu prilejul faimosului Ommegang din Bruxelles (strălucitoare şi pitorească manifestaţie cu caracter istoric şi simbolic ce avea loc în fiecare an) doi bufoni reprezentau, pe timpuri, respectiv pe Sîn Mihail şi pe Diavol, încinşi într-o grotescă şi foarte amuzantă luptă. Dracul, un fel de paiaţă medievală, se zvîrcolea sub lancea ameninţătoare a arhanghelului, cu groaznice contorsiuni, gesticulînd şi tăvălindu-se pe jos, iar în clipele de răgaz parodia ţinuta şi paşii rituali ai preo-

tului la liturghie, profera blesteme, insulta pe cei prezenţi ca şi pe cei absenţi, pe mari şi pe mici, şi spunea oricîte nebunii îi veneau pe limbă. În ciuda violentelor proteste populare împotriva interzicerii unui spectacol atît de distractiv, arhiepiscopul din Malinas opri, din 1674, reprezentarea Sîntului Mihail şi a Dracului la Ommegang, care pierdu astfel unul din punctele de atracţie cele mai mari pentru gloată. Dar Dracul şi acoliţii lui au inspirat, în vechime, şi o seamă de artişti mari de talia unui Jeronimus Bosch, Brueghel, Teniers şi de Vriends, ale căror tablouri, reprezentînd „căderea îngerilor" sau „ispitirea Sfîntului Anton", sînt tot atîtea bijuterii ale vechilor muzee.

În limbajul popular, fie flamand, fie valon, se găsesc din belşug, ca şi în al nostru de altfel, zicale şi proverbe în legătură cu Dracul. Cînd plouă cu soare, pentru noi [1] „se mărită o babă", în timp ce în Belgia „Dracul îşi biciuieşte muierea (sau mama) şi îşi mărită fata". În zicala valonă :

> S' é l'dyal ki bat' si mer
> é kî maréy si féy. [1]

[1] Pentru popoarele de limbă spaniolă. Autorul e argentinian (n.t.).

[1] *C-est le diable qui bat sa mère et qui marie sa fille.*
E dracul care-şi bate mama şi-şi mărită fata.

Aceeaşi zicală se aude şi în Flandra. A avea încredere într-un pungaş înseamnă „a te spovedi Dracului" ; a trece printr-o mare spaimă, „a avea întîlnire cu Dracul" ; faptele de demult s-au întîmplat „pe cînd era Dracul copil" ; a muri subit înseamnă a „muri ca Dracul şi ca maică-sa" (nu am reuşit să descoperim cine-i această mamă, menţionată în diferite rînduri) ; o treabă grea este „lucrul Dracului şi al mumă-sii"; omul (sau femeia) poate fi, ca şi la noi, stăpînit de draci, îl poate avea pe Diavol în trup, poate să se facă al Dracului, să se dea Dracului, să vadă pe Dracul, să aprindă o lumînare lui Dumnezeu şi alta Dracului ; dar mai tipice sînt zicalele „a dezlănţui pe Dracul", „a-i lega cuiva pe Dracul" (a-l necăji), a se trezi „mai înainte ca Dracul să-şi deschidă uşa" (a te deştepta în zori).

Trebuie să fie, fără îndoială, şi proverbe asemănătoare celor vechi spaniole ca „Dracul merge prin Cantillana, iar episcopul prin Brenes" (maestrul Correas spune că episcopul se afla în Brenes, unde avea o moşie, iar tinerii lui nepoţi profitară de împrejurare pentru a petrece „făcînd pe stafiile şi speriind lumea" pentru a-şi face mendrele) ; „Dracul e în Cantillana ţesînd pînza şi urzind lîna" (regele don Pedro cel Crud — după cum spune acelaşi maestru Correas — ademeni o femeie măritată, iar bărbatul, temător, nu se ducea s-o vadă decît noaptea, preschimbat în nălucă, din care cauză se speriară toţi vecinii şi

scorniră apoi această zicală) ; „Dracul e subţire, dar toarce fire groase" ; „cînd Dracul se roagă, să ştii că vrea să te înşele" ; „Dracul ştie multe, mai curînd pentru că-i bătrîn decît pentru că-i drac" ; şi năstruşnica zicală, deşi fără echivalent la noi, că „Dracul şchiop ştie mai multe ca celălalt", fără îndoială pentru că, mergînd mai agale, are timp să observe totul mai pe îndelete ; sau acele trei proverbe, cu acelaşi înţeles, dintre care ultimul, cel mai vechi, e cel mai pitoresc : „Dracu dă deoparte vălul şi dă la iveală intriga", „Dracul face oala, dar nu şi capacul" şi „Dracul o face şi o pregăteşte, o acoperă cu o pînză şi apoi o scoate cu toba în piaţă", pentru că nu se află ticluială care cu timpul să nu se descopere, oricît de ascunsă ar fi, şi asta prin însăşi meşteşugirea Dracului care a urzit-o.

Aparţin Diavolului, fără discuţie, sufletele sinucigaşilor şi ale celor ce mor în duel, precum şi acelea ale tuturor păcătoşilor nepocăiţi. Dar ceea ce-i mai ciudat e că îi aparţin, de asemenea, şi caii care duc morţii de la capelă la cimitir, ca şi clopotele bisericii care se trag înainte de-a fi sfinţite. Acestea pornesc în zbor pe ferestruica turnului şi se afundă în pămînt, deschizînd un Klokkeput (puţ de clopot).

În legătură cu asta, o legendă povesteşte că vechea biserică din San Tool a fost înghiţită, cu secole în urmă, de mlaştina din Deuren sau Dorne (comună din Limburg). Se zice că în mijlocul mlaştinii se vede încă şi azi gaura adîncă în care stă îngropat clopotul care, în noaptea de Crăciun, se aude bătînd ora unu. Doi oameni îndrăzneţi au încercat să scape cel puţin minunatul clopot. Au ridicat o schelărie puternică, au prins clopotul cu nişte cîrlige, l-au legat cu funii şi pîrghii, izbutind nu numai să-l clintească din loc, ci chiar să-l şi salte puţin, şi erau gata-gata să-l scoată din mocirlă cînd unul din ei rosti :

— Mulţumesc Dracului !

În aceeaşi clipă frînghiile se rupseră, schelăria se prăbuşi, iar clopotul căzu încă o dată, cu un zgomot înfiorător, în adînc, unde mai zace şi astăzi, continuînd să sune ora unu noaptea, la Crăciun.

Fapte asemănătoare — atestate tot de către mărturia populară cea fără de greş — s-au întîmplat şi cu clopotele din Wambeek, Liedekerke şi Assche, comune din Brabant, ca şi cu cele din Beberen, Aerseele, Eerneghem şi Heist, din Flandra Apuseană, fără a mai socoti şi alte localităţi. Dar va trebui să povestim măcar cele întîmplate în localitatea brabantină Maxenzele, la mai puţin de patru leghe de Bruxelles.

Paracliserul bisericii Sîn Petru băgă de seamă într-o zi, cu mirare şi groază, că clopotul cel nou, mîndria întregului sat, dispăruse din turlă... Era şi firesc ! pentru că îl trăsese şi nu era nici sfinţit, nici botezat ! Ştirea se răspîndi cu repezi-

ciune, semănînd alarmă în sat, și uimirea atinsese culmea cînd, din pădurea învecinată, apărură cîțiva copii, fugind și strigînd ca ieșiți din minți :

— Am văzut clopotul ! Am văzut clopotul !

— Unde l-ați văzut ? strigară toți într-un glas, de la popă pînă la primar.

— În rîpa din Maxenzele. Acolo, acolo l-am văzut !

Și într-adevăr acolo se și afla, dar atît de adîncit în rîpă încît de-abia i se mai vedea marginea... Îl legară cu frînghii, înhămară patru cai și dii ! dii !... Frînghiile începură să se întindă, clopotul apăru, localnicii băteau din palme și strigau cu însuflețire dii ! dii !... Clopotul continua să urce : „E al nostru acuma, dii !“ Caii gîfîiau din răsputeri, plini de spumă, omul care-i mîna își întețea loviturile. Dii ! Dii !... Dar tocmai în clipa hotărîtoare i se rupse biciușca și...

— ...Dii, fir-ar al Dracului ! — strigă omul furios.

Firește că rîpa înghiți din nou clopotul, înfulecă pe deasupra și pe cărăușul blestemat la gură, și sorbi în același timp și caii... De atunci, de Crăciun, un dangăt din adîncuri anunță solemn orele douăsprezece...

Dracul, după cum se știe, nu poate nimic împotriva crucii. Pentru a-l alunga, țăranul flamand înalță cruci pe la răspîntii — mai cu

seamă la marginile satelor, acolo unde drumurile dau în cîmp — și pe la răscruci. Prevederi asemănătoare iau și valonii, astfel că în cîmpia belgiană abundă troițele, adesea foarte pitorești, ca și paraclisele rustice, uneori înălțate în mijlocul unei pajiști întinse ca o masă, alteori sub arborii seculari ai codrului sau printre ascuțitele stînci din Ardeni, cîteodată pe dealurile rotunde ale Brabantului, ori pe marginea drumului ce se întinde de-a lungul rîului Mosa, pe unde trag caii șlepurile la edec, sau în lungul canalelor brăzdate de leneșele barcaze.

Trecătorii își scot pălăria în fața crucilor, iar cortegiile funebre se opresc, pentru că de n-ar face-o — spun cei din Maldegem precum și alții — Dracul ar răpi leșul, iar coșciugul ar ajunge la biserică gol...

O cruce de merișor sfințit, așezată cu pioșenie pe fațadă, împiedică pe Satana să intre în cămin, iar o cruce albă făcută pe perete sau chiar pe ușa staulului ori pe poartă apără de orice rău animalele și oamenii.

Cînd cineva moare, se așază în fața casei lui, pe pămînt, o cruce de paie întărită cu cărămizi roșii ; în provincia Anvers se pun două pietre în cruce, cu una de paie deasupra, sau se face o simplă cruce pe perete, în timp ce în împrejurimile localității Malinas crucea e așezată pe pămînt sau țintuită pe trunchiul unui copac. Ca prevedere pentru orice alt caz s-ar mai putea

ivi, cei ce fac acoperişurile colibelor din Campine ridică o cruce pe cucumea.

Simplul semn al crucii are aceleaşi virtuţi ca şi o cruce sculptată, pictată, desenată sau făcută în orice alt chip. Un bun creştin îşi face semnul crucii şi se închină de atîtea ori, ba chiar şi de mai multe decît îl sfătuieşte, în catehismul său, vestitul părinte Astete, „pentru că în tot timpul şi locul duşmanii noştri se luptă cu noi şi ne urmăresc...“ Aşa că, e bine să te închini cînd îţi semeni ogorul, cînd răsădeşti, cînd scoţi inul de la topit, în fine, cu prilejul oricărei munci de la ţară. Cînd se naşte un mînz sau un viţel, pentru a-l mîntui de Dracul, de vrăjitoare, de deochi şi de alte farmece, i se face o cruce pe frunte. Înainte de a tăia o pîine i se crestează o cruce — trei în provincia Anvers — cu vîrful cuţitului. După ce mai înainte, la frămîntat, s-a îndeplinit acelaşi rit. Grădinăresele şi fermierele care vin cu marfă la piaţă se închină atunci cînd fac saf-teaua, pentru a nu rămîne singura vînzare a zilei, iar căruţaşii, cînd încep o zi de lucru, fac o cruce pe pămînt, dinaintea cailor, sau chiar pe fruntea acestora... Şi, retrăgîndu-se la odihnă, noaptea, cel care închide uşa casei se închină şi zice :

— Alung răul şi fac să intre binele !

Dracul ia foarte adesea chipul unui cavaler înveşmîntat din cap pînă-n picioare în negru,

cu o barbă ascuţită de culoarea inului ce dă în pîrg. Aşa apare el pe la jocuri, şezători şi dan-ţuri, şi cum este mîndru, chipeş şi risipitor, fetele nu şovăiesc să danseze şi să cocheteze cu el. Dar vai de nevinovata care primeşte să-i fie partener ! Din clipa aceea e a lui şi nimic nu o mai poate scăpa din puterea-i, căci ea se crede cu adevărat îndrăgostită. Firea hazlie a lui Sarsailă, prefăcuta lui sinceritate, sfaturile lui practice — ştie multe, şi cum de n-ar şti ! — snoavele şi dărnicia lui la petreceri, îl fac, de asemenea, foarte simpatic oamenilor în clipele de beţie, joc şi scandal. Dar a jucat atîtea renghiuri bărbaţilor şi femeilor, încît acum toată lumea se păzeşte şi se teme de orice faţă nouă care s-ar ivi printre ei, mai ales după apusul soarelui. Se spune că flamanzii — de ce numai flamanzii, cînd, în afară de cîteva excepţii, acesta e un lucru comun omenirii întregi ? — sînt xenofobi, ceva mai puţin decît boxerii chinezi, şi că totdeauna încep prin a considera pe orice nou-venit, mai cu seamă dacă-i străin, drept duşmanul lor firesc. O fi exces de precauţie ; dar te pui cu dracul ? Nu cumva-i tot Diavolul deghizat care le întinde vreo cursă ? Să se convingă mai întîi că nu-i aşa şi pe urmă se va vedea... Dar asta se întîmplă, repetăm, în orice colţ al lumii. În Pago Chico, ţăranii noştri (sud-americani) iau orice „gringo“ (străin emigrant) drept Dracul provocator de incendii şi dezastre ; în China există

Yan-Hun-Tsy, Dracul străin ; cu sau fără prefăcătorie şi amabilitate, străinul e suspect şi în ţările mai civilizate ; pînă şi în cea mai ospitalieră ţară, Franţa, i se aducea vina că ar fi ajuns să consume — pe de-a întregul — alimentele scumpite prin devalorizarea monedei ; chiar şi vechii latini, deşi nu se preocupau de „drăcovenii", îi considerau drept barbari pe toţi ceilalţi oameni şi aveau drept axiomă „hospes hostis" — străinul e duşmanul — iar atenienii, în ceea ce-i priveşte, nu se purtau nici ei cu exagerată amabilitate cu străinii lor...

Fapt este că superstiţioşii din Flandra în mod făţiş, iar cei din Valonia cu oarecare fereală, socotesc foarte periculos să se adune, să petreacă sau să danseze cu străini sau cu necunoscuţi. In Flandra e foarte greu să-ţi faci prieteni, dar cînd ai reuşit să cîştigi încrederea cuiva, te poţi bizui cu adevărat pe el ; în Valonia prietenia superficială — camaraderia — poate fi spontană, aproape imediată, dar nu prea ajunge pînă-n fundul inimii. Şi unii şi alţii sînt îndreptăţiţi la aceasta de frica capcanelor pe care le întinde Diavolul.

Aproape de Audenarde, în Berchem, o fată din localitate a murit ofticoasă pentru că a jucat cu un străin, şi povestiri asemănătoare se găsesc din belşug din Ostanda pînă în Saint Vith şi din Tournhout pînă la Virton. In ele este vorba, în general, de demoni răufăcători, dintr-

aceia care au legături cu femeile, făcîndu-le victimele lor atît pe această cît şi pe cealaltă lume ; sucubii, draci ce iau înfăţişare de femei, apar mai rar ; cu toate acestea există, şi încă destui ! E de ajuns să ascultaţi ciudata aventură a cavalerului Amiel.

Acesta se plimba, la căderea nopţii, prin preajma castelului său cînd, lîngă o fîntînă, văzu o fetişcană necunoscută, şi pe dată ce o văzu se şi îndrăgosti nebuneşte de ea. Fata nu se arătă nepăsătoare şi se lăsă condusă la castel, pe şa, în spatele călăreţului. Luară cina împreună cu mare veselie, petrecură noaptea în pălăvrăgeli amoroase, se odihniră împreună... Dar în zori, cavalerul, obosit deşi nu învins, găsi în braţele sale, în loc de o amantă focoasă, un urangutan păros care-i strigă cu o voce înfiorătoare :

— Uite ! Sînt Dracul !

— Îmi închipuiam eu ! răspunse flegmatic Amiel. Mărturiseşte însă că astă-noapte ţi-ai găsit un naş pe măsura ta !...

Se spune că Dracul, vînăt de furie, îi scoase un ochi cu o lovitură de pumn. E nerecunoscător prin definiţie...

Cînd ia parte, ca un jucător oarecare, la vreo partidă de cărţi sau de zaruri, uneori cîştigă, alteori pierde, după bunul său plac, avînd în vedere caracterul jucătorilor şi felul în care poate

să-i cîştige mai uşor, prin bogăţie sau prin mizerie. E mare trişor, regele afaceriştilor, meşter în aruncatul zarurilor, învîrtirea cărţilor, specialist în trucuri şi cacialmale, cu atît mai mult cu cît îi e de ajuns să gîndească aşa ceva şi norocul îi şi vine în ajutor.

În Brabant, mai precis în Lubbek, un jucător care pierdea începu să blesteme ca un smintit, cînd în tavernă intră deodată un străin arătos şi îmbrăcat cu multă grijă, care se amestecă printre jucători şi începu să aţîţe pe nenorocit pentru a-şi continua sudălmile pîngăritoare. Din fericire pentru acesta, ca şi pentru ceilalţi jucători, unuia dintre ei îi căzu o carte şi, aplecîndu-se s-o ridice, descoperi că elegantul domn în loc de picior avea copită despicată pe care pantoful fin nu reuşea să i-o ascundă. Dădu un ţipăt şi-şi făcu semnul crucii, iar partenerii săi văzură atunci, înspăimîntaţi, o umbră mare care ieşea ca fumul pe coş, apoi fură învăluiţi de un nor gros de pucioasă şi găsiră scaunul străinului gol...

Dracul nu apare numai noaptea, ci şi în plină zi, deşi rareori şi numai în locurile unde domneşte o penumbră înrudită cu întunericul, cum ar fi în pivniţe, hrube şi subterane. Mai obişnuieşte să se înfăţişeze şi în lumina înşelătoare a amurgului, întovărăşit de bufniţe, care sînt santinelele lui, şi de lilieci, care au chipul lui...

Şi e plin de ciudăţenie faptul că între orele unu şi două noaptea, necuratul n-are nici o putere asupra muritorilor.

Pactul cu Gran-Neur (Marele-Negru) — după folcloristul Oscar Colson — se încheie după o convorbire preliminară între un aspirant la vrăjitorie şi Scaraoschi în persoană.

Aspirantul trebuie să declare în scris că reneagă Sfînta Treime, Botezul şi Sfîntul Mir, şi că făgăduieşte că, oriunde s-ar afla, va veni atunci cînd va fi „nouquí“ (chemat) de Dracul. Acesta, în schimb, asigură neofitului succesul în toate acţiunile sale, ca şi împlinirea oricărei dorinţe. Imediat după semnarea pactului, acesta avea să se bucure de facultatea de a se face nevăzut şi de-a se transporta, pe dată, în orice loc ar avea chef.

Este de datoria lui, dacă Dracul îi porunceşte, să se transforme în animal, fantastic sau obişnuit, mai ales în lup, pentru a înspăimînta şi a chinui lumea, la orice oră din zi sau din noapte. Această obligaţie faţă de Diavol durează 7 ani, dar se reînnoieşte în mod voluntar sau obligatoriu : obligatoriu dacă vrăjitorul are ghinionul de a fi recunoscut de vreuna din victimele sale, în care caz trebuie s-o ia de la început, dacă nu predă Diavolului alt suflet în locul sufletului său. O dată cei 7 ani împliniţi fără nici un bucluc, vrăjitorul rămîne liber...

Pactul se redactează pe un „pergament arzător". Trebuie să fie scris cu un spin de rug şi cu sîngele pe care Dracul îl ia din braţul neofitului cu ajutorul aceluiaşi spin. Dacă nu ştie să se iscălească, „pune o cruce", dar o cruce cu braţe egale, grecească sau de Malta, ceea ce pare foarte ciudat, pentru că nu-i vorba de crucea anterioară lui Cristos. Dar trebuie să fii foarte prudent cu aceste detalii, pentru a nu cădea în dogmatism.

Dracul nu are, în ciuda pactului, drept de viaţă şi de moarte asupra noului vrăjitor, dar dacă acesta moare înainte de termenul convenit sufletul lui aparţine, fără nici o rezervă, Marelui Maestru.

După unii, pactul se face în dublu exemplar şi vrăjitorul e obligat să poarte tot timpul exemplarul său pe inimă, dar majoritatea crede nu numai că Dracul e cel care păstrează unicul exemplar, ci şi că îşi pune pecetea pe noul discipol, pentru că, dacă Satana ar putea să aibă bănuieli în ceea ce priveşte omul, omul nu are de ce să nu se încreadă în Satana, acesta fiind foarte interesat ca angajamentele să fie îndeplinite pînă la unul. În afară de asta, vrăjitorul, susceptibil la remuşcări, poate încerca foarte bine să se sustragă stăpînirii drăceşti şi să-şi mîntuiască sufletul prin diferite ceremonii religioase sau alte practici asemănătoare, care au mai mult

sau mai puţin aceleaşi puteri, cum ar fi căinţa sau pocăinţa.

Pentru a face pactul, Diavolul poate fi invocat prin formule magice — consemnate mai ales în „Live Agrippa" (cartea lui Agrippa) — sau, mai simplu, oferindu-i jertfe. Cărţile de magie se găsesc numai în mîinile unui „d'vineu" (ghicitor) sau ale unui necromant — care, osîndiţi mai dinainte fiind, nu mai au de ce să se teamă — pentru că întrebuinţarea lor e grozav de primejdioasă pentru profani.

Metoda cea mai comună este aceea a sacrificiilor. Diavolului i se jertfesc pisici sau găini negre, de obicei la o răspîntie, şi numai la miezul nopţii. Dracul apare aproape întotdeauna singur, dar înaintea lui soseşte o curte numeroasă.

Fiecare provincie are răspîntia ei deosebit de prielnică pentru invocări şi pacturi, loc sălbatic unde se află de obicei doi sau trei copaci izolaţi. Aci au loc ceremoniile respective, avîndu-se grijă să se aleagă o vineri şi o noapte fără lună, după unii, cu lună plină după alţii. Găina care se jertfeşte trebuie să fie neagră şi să nu fi cunoscut cocoşul.

În Ferrieres, la fel ca şi în regiunile Hesbaye, Namur, Bastogne, Herve şi Nivelles, din Brabant, precum şi în Tamet, Stavelot, Polleur, Houtain-Saint-Siméon, Houdeng-Goegnies, Mazi-Les, Gembloux, Lincé etc., găina se duce, la miezul nopţii, la răspîntia consacrată invocărilor. Acolo

se pune pe pămînt un cerc de alun sălbatic (on ceke di core), adică o mlădiță flexibilă unită la capete, iar gîtul găinii se taie chiar la miezul nopții, lăsîndu-se să curgă sîngele pe pămînt. După aceea se pune pasărea sub brațul stîng și se strigă de mai multe ori :

— Bani pentru găina mea !

Dracul apare de îndată și întreabă :

— Cît vrei ?

Solicitantul spune o cifră ; dracul nu răspunde și pleacă... Dar vin alți draci care trec pe dinaintea invocatorului sîcîindu-l și încercînd să-l facă să vorbească — ceea ce ar rupe farmecul. În cele din urmă, după ce dispar și aceștia, se produce o zarvă mare și se ivește Tartorul dracilor, fără picioare, așezat pe o targă. El pune din nou întrebarea și, dacă acceptă prețul, invocatorul poate să-i ceară tot ceea ce dorește.

Bătrînul Djénnéye din Hermée, răposat de mult timp, avea în poiata sa — povestește Oscar Colson — o găină pe de-a-ntregul neagră și, văzînd-o într-o bună zi, rosti cu multă uimire :

— Ori sînt orb, ori găina asta se face din ce în ce mai neagră. Barem de-ar lua-o Dracul !

— Păi bine, Djénnéye ! — îi spuse vecinul lui, Jeanjean, care-l auzise — ai un mijloc minunat de a te scăpa de ea, ba chiar cu cîștig. Du-te la miezul nopții în crîngul acela de mărăcini de-i spunem „A l'bata" și strigă : „Bani pentru găina mea !"

Moșneagul, însoțit de sfătuitorul său, se duse chiar în noaptea aceea la mărăcinișul cu pricina. Fusese învățat să nu spună, căci era nenorocire, altceva decît formula consacrată, astfel încît, la ora prielnică, Djénnéye, cu găina la subsuoară, repeta fără întrerupere :

— Bani pentru găina mea ! Bani pentru găina mea !

Începură să se prezinte, unul după altul, feluriți draci care îl întrebau :

— Nu l-ai văzut trecînd pe Robert ?

— Nu răspunde, îl sfătuia Jeanjean în șoaptă. Robert e mai-marele lor și ăsta va sosi cel din urmă.

Dar aceștia îi făceau tot felul de oferte pentru găina lui și, cum bătrînul îi refuza în tăcere, fiecare arunca, fie la dreapta, fie la stînga, cîte ceva, dar nu se știa ce. După o bucată de timp se formaseră două grămezi de mărimi deosebite.

— Bani pentru găina mea ! Bani pentru găina mea ! continua să strige Djénnéye, în timp ce se uita la operația aceasta fără să se clintească din loc.

Cînd se termină defilarea, se văzu venind din depărtare un drac cu o cocoașă cît toate zilele și cu picioarele atît de strîmbe, că abia putea merge.

— Pe ăsta îl așteptăm, șopti Jeanjean. Astuia poți să-i ceri cît vrei.

— Bine, răspunse Djénnéye.

Dar cocoşatul cu picioarele strîmbe îl interesa atît de mult, încît atunci cînd se apropie de el nu se putu opri să nu rostească :

— Sărman ghebos ! Cu cusururile astea ale tale nu-ţi mai ajungi niciodată tovarăşii.

Infirmul se îndreptă ca un resort. Era Satana în persoană !

— Vorbişi şi te-ai păcălit ! spuse acesta lui Djénnéye. Tot ce mai poţi face acum e să alegi între aceste două grămezi.

Jeanjean îl sfătui pe Djénnéye, care se zăpăcise cu totul :

— Ia pe cea mai mică : e aur !

Dar, crezîndu-se isteţ, Djénnéye alese pe cea mai mare şi, în loc de aur, găsi numai bălegar de cal.

Satana rîdea cu hohote pentru că devenise, pe gratis, stăpînul bătrînului, care, în ceea ce-l privea, fierbea de mînie.

— Sînt al tău, e adevărat, dar peste şapte ani îmi recîştig sufletul, şi ai să vezi tu atuncea !

Şi, într-adevăr, împlinindu-se sorocul, Djénnéye propuse diavolului să-şi pună sufletul la o prinsoare ce rămînea la alegerea lui.

— Bine, spuse Dracul. Fă-mi o panglică de aci pînă la Maestricht — mai mult de trei leghe în linie dreaptă — şi pun rămăşag pe sufletul tău că o să-nfăşor întreaga panglică într-o clipită, fără a o rupe.

Dracul, după cum s-a văzut şi în mii de alte împrejurări, se lasă foarte uşor înşelat în Belgia. Djénnéye, ajutat de vecinul său, Jeanjean, făcu o panglică din colbul de pe drum. Dracul trebui să se dea învins, iar bătrînul îşi recîştigă sufletul, pe care nu-l mai amestecă în afaceri atît de diavoleşti şi de primejdioase.... şi, după cum spun povestitorii de prin locurile acelea : „Aşa-i povestea cea nouă : mănîncă tu coji, că eu voi mînca ouă". Sau dacă preferaţi : „Şi cînd văzui una ca asta, îmi făcui papuci de hîrtie şi mă întorsei pe coada dulăului". Sau, cum se mai spune pe la noi : „Şi-ncălecai pe o şa..."

DIAVOLUL ARHITECT

În țara asta de țărani șireți, de nobili vicleni și de tîrgoveți coțcari și plini de duh, Satana a fost nevoit de multe ori să-și scape pielea, luînd-o la sănătoasa, rușinat și cu coada între picioare. Așa reiese, cel puțin, din ceea ce povestesc cei cu pricina; căci și flamanzii și valonii se fălesc a fi fost adesea mai diavoli decît însuși Diavolul și legendele întăresc spusele lor, în care eu, din parte-mi, cred cu aceeași tărie cu care cred în indiscutabila existență a Demonului.

Aghiuță, care în Belgia, nu mai e nici o îndoială, se prostește, nu și-a vîrît mințile în cap niciodată, oricît de multe lecții a primit și oricîte dezamăgiri a avut. Ca orice osîndit care se respectă, e recidivist și încăpățînat. Aș putea, bunăoară, să povestesc aici cum, în urma unui pact încheiat cu stăpînul Aviothului, azi un sat ca vai de lume, de pe valea Thonnului, în Ardeni, clădi frumoasa biserică Notre-Dame care și astăzi mai amintește, în mijlocul unui loc aproape deșert, stilul luminos al catedralei din Reims. Ispititorul, însă, păcălit fiind de soția nobilului, rămase și fără sufletul acestuia și fără de lăcașul — căruia nu-i lipsește decît un mic amănunt din construcție — ridicat în cinstea Preacuratei Fecioare de mîinile lui spurcate. Aș mai putea vorbi, în afară de asta, de multe opere frumoase și venerabile care, aci căzute-n ruină, aci păstrate întregi de-a lungul secolelor, pînă la noi, se datoresc — cînd nu e vorba de o minune a geniului omenesc — meșteșugirilor și magiei lui Lucifer. Cînd mergi, de exemplu, de la Turinnes la Longeville, înainte de a ajunge în acest cătun întîlnești vestita fermă „Malplaquée", unde există un hambar clădit de Prințul Întunecimilor, rămas însă cu acoperișul neterminat. În apropiere de Cokaifagne, plasa Spa, se văd, pe o suprafață de o sută de metri, rămășițele a ceea ce e o șosea romană pentru arheologi, dar pe care poporul o cunoaște mai curînd sub numele de „caldarîmul Dracului", lucrare satanică făcută într-o singură noapte, asemenea palatului lui Aladin.

În vecinătatea localității Barbaux se ridică un deal rîpos, încununat cu un fel de turn căzut în ruină. Este „La Tour du Diable", Turnul Dracului. Tot dracul e cel care a zidit un castel în unghiul pe care-l formează trecătoarea Pierreux cu un rîu de munte. Acesta-i „Diable Château", îngrămădire de stînci, înspăimîntătoare și fan-

tastice ruini ale numitei construcţii trăsnite de mîna lui Dumnezeu.

Iar în împrejurimile Pepinsterului, un zid enorm de pietriş, tivit parcă de creneluri dărîmate, brăzdat de crăpături orizontale şi verticale care te fac să te gîndeşti la o construcţie ţărănească de lut, e stăvilarul pe care l-a ridicat Ucigă-l toaca în anul 650 al erei noastre, din răzbunare pentru faptul că Sîn Remaclu, episcop de Tongres, ar fi desfiinţat păgînismul în numita regiune.

O singură noapte i-a fost de ajuns spiritului infernal pentru a construi acel uriaş zid de cremene ce schimbă cursul vijeliosului Hoegne, făcîndu-l să inunde şi să distrugă o mare parte a marchizatului de Franchimont. Locuitorii din Theux, înmărmuriţi, cerură ajutor patronului lor, Sîn Hermes, iar sfîntul, nu într-o noapte, ci cu o singură lovitură, dărîmă partea de la mijloc a zidului, lăsînd liberă trecerea apelor şi salvîndu-şi astfel credincioşii de la o moarte sigură.

Dar şi aci, ca şi în cazul lui Diable-Château şi în o sută altele, e vorba de o minune, nu de isteţimea omului şi mai cu seamă a femeii, care în Belgia a fost şi mai este încă în stare să zădărnicească urzelile vrăjmaşului.

Iată povestea.

— Mi-aş vinde sufletul Dracului, dacă mi-ar dura un hambar pînă mîine! rosti un gospodar

din Hamelgen, aşezare din apropierea Ophemului.

De mult dorea el acaretul acesta de care ferma lui avea mare trebuinţă, dar nu-l putuse face din lipsă de bani; la o juruinţă atît de necugetată îl împinsese numai mulţimea de snopi cu care se întorcea de la seceriş şi pe care nu avea unde să-i adăpostească de groaznica furtună ce se pregătea.

— Mi-aş vinde sufletul Dracului, pe legea mea! spuse din nou Jef Mesmaeker, trăgîndu-se de păr şi bătînd din picior cu necaz.

Nici n-apucă bine să rostească asemenea vorbe şi iată că lîngă el se ivi un cavaler îmbrăcat în negru, cu barbă ascuţită şi bălaie cum e inul cînd începe să lege. Dracul din Flandra e blond.

— Primesc tîrgul, zise cel în negru. Voi clădi hambarul chiar în noaptea asta...

— Şi o să-mi iei în schimb sufletul? întrebă Jef, înţelegînd cu cine avea de-a face.

— Fireşte! Tu însuţi mi-ai propus asta.

— Aşa-i. Totuşi...

Şiretul plugar se scărpină în cap căutînd un mijloc de a-l înşela pe înşelător şi de a rămîne şi cu hambarul şi cu sufletul, chiar dacă pentru aceasta ar fi trebuit să sacrifice pe altcineva; căci, ca orice ţăran flamand, îşi avea metehnele lui de om egoist, certat fiind cu mila creştinească pînă şi faţă de ai săi.

— Spune-mi! zise deodată, privindu-l pe De-

mon aşa cum îşi privea clienţii la tîrg, pieziş. Nu ţi-ar fi tot una să iei sufletul lui Kees, fiul cel mai mare, în locul sufletului meu ?

— Unul sau altul, mi-e totuna, răspunse Dracul, convins că le va lua pe amîndouă, sau, în cazul cel mai rău, sufletul lui Jef, semnatar al unui pact ce-l condamna pentru crimă de vrăjitorie.

— Dacă-i aşa, zise ţăranul, sînt gata să închei tîrgul, însă, cum timpul se strică, numai cu condiţia ca hambarul să fie gata înainte de primul cîntat al cocoşului.

— Mă învoiesc ! Semnează-mi hîrtia asta şi o să-ţi capeţi hambarul în schimbul sufletului fiului tău.

Însă Anneke, nevasta lui Jef care, de la fereastră, auzise nelegiuitul tîrg, fără să aibă însă puterea de-a interveni, căci îi era frică de Dracul şi încă şi mai mult de bărbatul ei — ah, de-ar fi fost vorba numai de sufletul ăstuia !... — căzu pe gînduri, căutînd un mijloc de scăpare pentru nevinovatul Kees. Era de trei ori vicleană : ca femeie, ca ţărancă şi ca flamandă, aşa încît nu-i trebui mult ca să scornească un şiretlic.

În timpul cinei, fără voia ei şi în ciuda hotărîrii de a se preface, îl fulgera cu privirea pe Jef care, cît se poate de mulţumit, înfuleca cu o poftă de lup şi zîmbea viclean uitîndu-se la Kees, pe care nu-l putuse suferi niciodată. La

ora obişnuită toată lumea se duse la culcare ; Anneke, însă, avu grijă să nu adoarmă.

Cînd cea de-a douăsprezecea bătaie de clopot răsună în turnul din Ophem, vestind ora la care se stîrnesc vrăjitorii, Anneke auzi zarvă mare în curtea fermei. Sute de draci subalterni lucrau ca nişte robi la construirea hambarului ; ea, însă, nu se mişcă, pentru a nu-l trezi pe Jef şi fiindcă nu venise încă timpul.

Cîteva ore mai tîrziu, socotind ea că dracii trebuie să fie pe sfîrşite cu treaba, se sculă binişor, se apropie de o crăpătură a oblonului, şi ceea ce văzu trebuie că-i plăcu tare mult, căci făcu un gest de bucurie şi fugi desculţă, în vîrful picioarelor, în bucătărie, şi de acolo trecu tiptil alături, în ograda de păsări.

Hambarului îi mai lipseau doar cîteva ţigle din acoperiş pentru a fi cu totul gata.

Anneke, însă, repezindu-se la coteţ, înhăţă cocoşul ce dormea şi care, speriat, slobozi un ascuţit cucuriguu !

Parc-ar fi fost trîmbiţa judecăţii de apoi !

Ceata diavolească, părăsind totul, se risipi în văzduh, dar hambarul rămase în picioare.

Căci dracii, vrăjitoarele, spiriduşii şi stafiile trebuie s-o ia din loc la cîntatul cocoşului.

Şi deoarece Satana nu şi-a împlinit făgăduiala, pactul şi-a pierdut valoarea, iar Jef şi Anneke au cîştigat hambarul, fără să mai punem la socoteală şi sufletul sărmanului Kees.

Hambarul arată şi acum ca şi în noaptea aceea, lipsindu-i din acoperiş cîteva ţigle, care nu au putut fi puse la loc oricît de mult s-a încercat, aşa după cum poate vedea încă oricine trece pe lîngă ferma Hamelgen în Ophem... nu ştiu bine dacă în Ophem din judeţul Brusseghem, sau în cel din Stenhuyse-Wynhuyse, din Vieux-Héverlé, din Vooule, din Wesembek, sau în toate satele numite Ophem. E uşor s-o afli, numai să dai o raită prin Brabant şi Flandra Orientală.

Însă istoria nu se termină aici.

Ca şi vînătorul de muşte al lui Mark Twain, din Cività-Vecchia, Dracul, care se mulţumeşte să abată tirul, cînd nu nimereşte-n prima ţintă, se răzbună pe un al treilea nevinovat de lovitura în gol împotriva lui Jef Mesmaeker şi a fiului său Kees.

Pe cînd vîntura grîul strîns în pătulul drăcesc, un flăcău scăpă de pe vîrful grămezii un snop pe arie şi înjură:

— Lua-l-ar Dracul, unu s-a şi dus!

— Ba se duc doi! strigă Dracul, care stătea înapoia lui, azvîrlindu-l pe arie.

Nenorocitul, cu spinarea ruptă, nu mai avu timp să se încredinţeze lui Dumnezeu, iar Satana, rîzînd în hohote, îi luă sufletul în iad.

Şi trebuie să mă credeţi pe cuvînt, pentru că, aşa cum se spune în Flandra: „Asta s-a întîmplat pe cînd era Dracul copil".

PACTUL CU DIAVOLUL

Dar nu numai femeile şi-au bătut joc de diavol: l-a înşelat, ca pe-un om de rînd, şi bunul flamand Josse Goethals, meşteşugar din Segelsem — cătun aşezat pe drumul ce duce de la Audenarde la Grammont — care i-a vîndut sufletul pentru a afla taina îmbogăţirii.

Goethals se bucura din plin de averea cîştigată prin mijloace necurate, cînd expiră termenul stabilit în pact, care era totdeauna de 7 ani, dar care putea fi prelungit. Împlinindu-se sorocul, nici o clipă mai tîrziu sau mai devreme, Dracul se prezentă pentru a-şi cere drepturile. Era noapte, şi chiar în acel moment Josse Goethals ieşea liniştit din atelierele lui, cu un capăt de lumînare aprins în mînă.

— Vai mie! exclamă nefericitul, văzîndu-se în faţa unui creditor atît de grozav. Am atîtea lucruri de aranjat!... Am fost lăsător şi nici nu mi-am luat măcar rămas bun de la biata mea

familie!... Acordă-mi un nou termen, unul scurt de tot, nimic mai mult!

— Imposibil! N-am timp de pierdut! răspunse Satana, încruntat ca totdeauna cînd nu încearcă să ispitească pe cineva. Trebuie să-ți îndeplinești promisiunea! O am aici, semnată cu propriul tău sînge.

— Ai milă! se rugă celălalt, suspinînd. Îți cer puțin și în schimb îți promit să fac în așa fel încît să te urmeze și nevastă-mea... Înduplecă-te și păsuiește-mă măcar pîn'ce se topește capătul ăsta de lumînare. Uite, în mai puțin de două minute nu va mai rămîne nimic din el!

Atît a stăruit încît Diavolul, pentru care, în calitatea lui de osîndit pentru eternitate, puțin contează o oră în plus sau în minus, în ciuda celor spuse mai'nainte, îi acordă ceea ce i se ceruse, însă abia cînd ultimele rămășițe erau pe cale de a se topi și a cădea.

Dintr-o suflare, Hosse Goethals stinse lumînarea și, alergînd la fîntînă, aruncă în ea restul mucului după ce, mai înainte, îl pusese în tabachera lui de tinichea pentru ca lumînarea să rămînă la suprafața apei. Dracul scoase un urlet, în mod necesar infernal, jurînd să-și ia revanșa pe lumea asta sau pe cealaltă și plecă, lăsînd în urmă-i un miros puternic de pucioasă.

Josse Goethals se grăbi să astupe puțul; și

cum lumînarea nu s-a putut consuma prin ardere, desigur că Diavolul nu i-a luat încă sufletul. Cît privește revanșa acestuia, tot ce putem spune e că nu e consemnată nicăieri în cronici. Însă cel ce umblă cu vicleșuguri...

VRĂJITORUL DIN CONDROZ

Belem, cioban din Condroz, avea o reputaţie bine stabilită de făcător de minuni; ţăranii mai vorbesc încă despre ele, invocînd mărturia părinţilor sau bunicilor lor care, zice-se, ar fi fost de faţă la acele minunăţii. Belem purta diferite nume şi locuise în multe sate şi comune; sau, mai bine zis, tradiţia a reunit într-un singur om mai multe personaje dinstincte, ceea ce se mai obişnuieşte încă. Azi e cunoscut ca Belem, Briemont, Paquay-Havoi şi Havette, şi adesea i se atribuie fapte şi cuvinte de-ale lui Jan d'Isenghien, vrăjitor faimos din Charleroi, dar care în realitate se numea Jean Castin sau Chasteur, vechi soldat din regimentul principelui d'Isenghien. Despre faptele lui Belem, Briemont sau Paquay-Havoi, se povesteşte şi acuma în Ramet, în Lince, în Barvaux, în Hollogne-aux-Pierres, ca şi cum vrăjitorul ar fi făcut parte dintre locuitorii satelor respective. Cel mai sigur însă e că a fost, cum am mai spus, cioban în Condroz, o vastă regiune rîpoasă, ce se întinde între Ourthe şi Mosa.

În această regiune ca şi dincolo de ea, era cunoscut, pe timpul acela, faptul că Belem îşi vînduse sufletul Diavolului. Niciodată n-a fost văzut tînăr, dar cu toate acestea nu părea să îmbătrînească de loc. Nici nu căuta, nici nu fugea de societatea semenilor săi şi se arăta, în general, vesel şi prietenos cu ei. Dar era evident că prefera singurătatea, lungile zile petrecute pe cîmp, cu oile lui. Asemenea păstorilor din antichitate era, fără-ndoială, mag, şi pe lîngă asta şi astrolog.

Făcea tot ce-i trecea prin minte, totdeauna în împrejurări miraculoase, însă era mult mai înclinat spre coţcării decît spre răutăţi, aşa că deseori se arăta darnic şi milos, mai ales cu cei nevoiaşi şi cu copiii.

În Condroz călătorul ia şi acum cunoştinţă de amintirea (şi dovada) unuia dintre miracolele lui, şi nu cel mai mare, desigur. Belem bătuse cuie într-o piatră tot atît de uşor ca şi într-o scîndură de brad; iar pietrele se află tot acolo, şi atît de ciuruite, că par nişte strecurători.

Se ştie cît de mult ţin ţăranii la semănăturile lor; ei bine, Paquay-Havoi îşi ducea totdeauna turma să pască printre ogoare, de-a lungul cărărilor şi drumurilor, dar oile nu lăsau niciodată iarba săracă a taluzurilor pentru

a mînca firul gustos al cîmpiilor sau tulpinile fragede ale semănăturilor. Unii îl întrebau, mirați, care-i pricina unei sobrietăți atît de mari și-a unei asemenea discipline, iar Belem, aruncîndu-și bîta la pămînt, răspundea :

— Pune piciorul deasupra și vei afla.

Iar dacă vreunul era destul de curajos ca să facă așa ceva, vedea, cu uimire, o mulțime de omuleți roșii, înarmați cu bîte, lovind în boturile oilor ce încercau să încalce locul oprit.

Însă, cum oile erau mereu grase și arătoase, desigur că nu mințeau cei din Lince cînd susțineau că Paquay-Havoi le lăsa să pască ore întregi în semănături străine, însă că, atunci cînd le părăseau, nu se putea găsi nici o singură plantă sau fir de iarbă vătămat.

În timpul „războiului cel mare", adică în timpul lui Napoleon, cete de jefuitori furau mieii și-i frigeau pe cîmp, la focuri uriașe, spre deznădejdea țăranilor și a păstorilor. Însă Belem, îndată ce-i vedea, își transforma oile în mușuroaie de cîrtiță sau în grămăjoare de gunoi. Și soldații treceau mai departe, mirați de a vedea un păstor fără turmă.

De stăpînul său, Belem își bătu joc într-un chip asemănător în ziua în care acesta încercă să-l spioneze, pentru că Belem și oile lui se transformară în tufișuri. Stăpînul trebuia să se poarte cu el cu multă atenție. O dată, cînd îi spuse vorbe de ocară, Belem se răzbună fă-

cînd să apară pe masă, chiar în timp ce mîncau, o găină neagră care, cu un zgomot îngrozitor, trînti la pămînt și sparse farfurii, castroane, vase, sticle, ba chiar și lucruri de prin bucătărie, după care dispăru tot atît de misterios precum venise.

Unii îl respectau, alții îl iubeau, mulți se temeau de el, dar toată lumea, atît pentru cele bune cît și pentru cele rele, era foarte politicoasă cu el. O dată, totuși, Bertha, cea mai încrezută și cea mai gătită fată din sat, trecu pe lîngă el și nu-l salută... din cochetărie poate.

— Mergi, mergi, c-ai să te căiești tu, mormăi Belem, jignit.

Bertha nu făcu bine nici o sută de metri, că simți în cap o mîncărime insuportabilă și văzu cu groază și scîrbă că era plină de paraziți grețoși. Începu să plîngă amar, se întoarse din cale, și cînd trecu din nou pe lîngă Belem, acesta o întrebă de ce-i mîhnită. Pe atît de umilă pe cît de mîndră fusese înainte, Bertha îi povesti, printre supine, ce i se întîmplase.

— Du-te ! spuse păstorul făcînd un semn magic. Urmează-ți drumul liniștită, dar să nu mai uiți să-l saluți pe Belem. Uite că ești curată ca un pahar.

Și într-adevăr așa era. Însă nici Bertha, nici vreo altă fată din Condroz sau din Hesbaye nu mai uită vreodată să se poarte frumos și

atent cu Paquay-Havoi, şi multe din ele mai mult din recunoştinţă decît din frică.

Altădată, din motive speciale, merse împreună cu un ţăran să ducă nişte cărbune la Barvaux, tocmai în ziua patronului satului. Au luat parte amîndoi la serbare, iar Belem invită la dans o fată frumoasă, care-l privi însă de sus pentru că era negru de funingine.

— Foarte bine, zise încet Paquay-Havoi, care nu mai scoase nici o vorbă pînă la plecare.

— Mi-e foame, suspină tovarăşul, cînd ajunseră la capela Sîn Nicolae.

— Şi mie, zise Belem. Să ne aşezăm aici, căci mîncarea nu va întîrzia nici ea.

Şi într-adevăr, spre marea uimire a celuilalt, peste cîteva clipe văzură venind spre ei, cu un coş încărcat cu carne, pîine şi bere, tocmai fata care-l refuzase pe Belem la dans.

— Vai, domnule! suspină fata. Nu ne-a mai rămas în casă nici o îmbucătură!

— Asta o să te înveţe să nu dispreţuieşti pe nimeni, răspunse liniştit păstorul, înapoindu-i coşul în care adusese mîncarea. Joacă acum în faţa bufetului, joacă dacă poţi, după cum i-a zis furnica greierului.

Se povesteşte de asemenea că, refuzîndu-i-se intrarea la un alt bal, făcu să plouă în plină sală de dans, udînd leoarcă întreaga adunare, căci nimeni nu izbuti să iasă afară; însă multă lume atribuie lui Jan de Isenghien atît această faptă, cît şi aceea de a fi ieşit din propriile lui haine în timpul unei încăierări, aşa fel încît adversarii săi îl bătură măr fără a-i face nici un rău.

Paquay-Havoi îşi alegea victimele şolticăriilor lui de preferinţă dintre persoanele care nu-i plăceau. Unui vînător care îl vorbise de rău îi preschimbă iepurele pe care-l vînase tocmai atunci într-un sabot răblăgit.

O vecină nesuferită încerca să prindă un iepure de casă alb, care-i mînca varza; puse în cele din urmă mîna pe el şi-l înfăşură triumfătoare în şorţ, dar — surpriză! cînd voi să-l scoată, găsi, datorită meşteşugirilor lui Belem o grămadă de bălegar, cald încă.

Altă dată, văzînd un ţăran bătrîn şi zgîrcit, îi spuse:

— Ştiu că ai o manta frumoasă de lînă. Am nevoie de ea, căci trebuie să plec într-o călătorie. Fii te rog bun şi dă-mi-o.

— Eu să-ţi dau mantaua?! Nici chiar de-aş fi nebun!

— Fă ce vrei, dar eu o voi avea.

— Dacă mi-o furi, te denunţ.

— Eh! Voi avea mantaua; şi dacă mă denunţi o să-ţi beau vinul, aşa cum l-am băut şi pe cel pentru liturghie.

Căci Belem, într-adevăr, băuse excelentul vin pe care preotul îl păstra pentru slujbă, şi asta

prin mijloacele magice de care se va vorbi mai departe.

— Ah! exclamă bătrînul. Dacă pînă şi pe Dumnezeu îl furi, chiar de te-ar lua după aceea Dracul, mie o să mi-o faci şi mai şi.

Şi, blestemîndu-l printre dinţi, îi dădu mantaua.

Lui Paquay-Havoi îi plăcea nu numai să fie respectat, dar de asemenea, să nu i se rănească, nici chiar uşor, amorul propriu. O dată, cînd se găsea în Ramet, un fermier de pe cealaltă parte a rîului Mosa veni să-l vadă, căci avea o vacă rău bolnavă şi dorea să-i ceară sfatul. După consultaţie, ţăranul se arătă grăbit să se întoarcă, de teamă ca nu cumva barcagiul care trebuia să-l treacă rîul să plece, pentru că era tîrziu.

— Fii pe pace, îi spuse Belem. Te asigur că barcagiul va aştepta. De altfel, îţi pot împrumuta un animal care să te ducă pînă la debarcader. Ce preferi? Un cal, un asin, o capră, o găină?

— Nu, nu! exclamă îngrozit fermierul. Merg pe jos.

Şi ieşi fugind. Rănise susceptibilitatea lui Belem. Totuşi ajunse fără nici o piedică pe malul Mosei şi chemă barcagiul cu strigătul obişnuit:

— A l'ai!

Auzi, cu bucurie, plescăitul bărcii care se apropia, dar după aceea rămase împietrit, văzînd că barca era de mărimea unui pantof. Trebuie să fi fost o vedenie, căci, încumetîndu-se să se îmbarce şi împotriva oricărei logici ajunse pe celălalt mal, într-o clipă, întreg şi nevătămat. Însă peregrinările lui nu se terminaseră. Deşi cunoştea locurile acelea de cînd se născuse, se trezi pierdut în propriul lui sat şi umblă fără să recunoască nici uliţe nici ulicioare, fără să-şi găsească nici cel puţin casa, pînă ce, frînt de oboseală, încercă să doarmă un pic, în aşteptarea dimineţii. Rămase ţintuit locului, fără să poată închide ochii, căci mii şi mii de rădvane minunate treceau fără-ncetare prin faţa lui, pînă ce se crăpă de ziuă... şi se trezi în mijlocul drumului, în faţa propriei sale case.

După ce fusese obiectul unei glume atît de fantastice, fermierul nu mai îndrăzni să urmeze sfaturile date de Belem în calitatea lui de veterinar; însă vaca era pe moarte şi, fiindcă tot era pierdută, îi dete leacurile indicate de Belem. O salvă, căci Paquay-Havoi ştia să pedepsească, dar ştia de asemeni să ierte şi să ajute.

O festă asemănătoare îi jucă Belem unui tovarăş cu care-şi petrecuse noaptea la cărţi în taverna din Ramet şi care părăsi deodată partida, cu intenţia de a pleca acasă.

— Aşteaptă să ieşim împreună, zise păstorul.

— Nu; sînt tare grăbit, răspunse celălalt. Mă așteaptă nevasta.

— Să mai aștepte o clipă; n-o să moară pentru atîta lucru!

— Nici un minut. Noapte bună tuturor.

— N-o să ajungi mai repede, cu toate astea, îi strigă Belem zîmbind șiret, în timp ce prietenul ieșea pe ușă.

Dar acesta nu făcu nici cinci sute de pași în direcția Mosei, cînd, ajungînd în cîmp, se trezi deodată în mijlocul unei enorme cirezi de boi negri, ce-i aținea calea din toate părțile. Fantasticele animale, deși nu-i făcură nici un rău, vîrîră-n el o spaimă care-l țintui pe loc. Așa petrecu ore întregi, și probabil c-ar mai sta încă și acuma așa, dacă n-ar fi venit Paquay-Havoi și n-ar fi dezlegat farmecul.

Însă, pe de altă parte, Belem făcea multe servicii oamenilor săraci din regiune, ajutîndu-i în muncile și nevoile lor. Nimeni nu mergea la el fără folos, nici cînd era vorba de situațiile cele mai grele. Găsea lucruri pierdute, da leacuri pentru animale și oameni, da sfaturi înțelepte, potolea discordii. În general, se părea însă că nu lucrează cu ajutorul magiei, deși uneori era vădit că se servește de forțe supranaturale. O dată, bunăoară, o biată fată, care trebuia să împrăștie îngrășăminte pe un cîmp vecin cu lunca în care păștea turma lui Havoi, se plîngea, spunînd că lucrul cerea zile întregi, dar că

stăpînul ar certa-o ba chiar ar și alunga-o, ca pe-o leneșă, dacă nu va termina totul chiar în acea seară. Păstorul, înduioșat, se apropie de ea, făcu un semn cabalistic și îngrășămîntul fu imediat perfect răspîndit...

Umbla întotdeauna înconjurat de copii și-i distra cu fel de fel de minunății, făcînd să alerge prin fața lor căluți în carne și oase, de mărimea unui șobolan, încălecați de cavaleri vii, înalți de-o șchioapă, arătîndu-le un bal de domni și doamne de la curte, somptuos înveșmîntați și nu mai mari decît călăreții, sau poftindu-i să mănînce, fără ca ospățul să-l coste o singură para, deși era alcătuit din cele mai îmbelșugate și mai gustoase bucate, stropite de cea mai bună bere.

Cînd voia să-și cinstească astfel micii lui prieteni, se ridica în picioare și, cerîndu-le să păstreze tăcere adîncă și să stea nemișcați, adulmeca aerul în toate direcțiile și apoi spunea:

— Azi voi mînca asta, aceea sau cealaltă — depinde de ce mirosise.

Își întindea atunci cămașa în mijlocul cercului copiilor, care stăteau cu gurile căscate, apoi poruncea:

— *Qui cou qu'dj'aimme bin vinsse so m' saro* — adică: Ceea ce-mi place să vină să se așeze pe cămașa mea.

Și, dintr-o dată, cartaboșii negri sau plăcintele aurii, pe care soțiile fermierilor le preparau

cu sîrg în bucătăriile lor, străbăteau în chip misterios aerul și cădeau pe cămașa bătrînului păstor. Însă Belem, mai înainte ca el sau ceilalți să se miște, arunca prima bucată la spate, interzicînd celor prezenți să privească unde se va opri. Era partea Diavolului. Împărțea restul, fără să uite, firește, nici de sine; iar cînd îi încerca setea, provocată de bucatele bine gătite și de plăcintele rumenite și dulci, umplute cu fructe și cu dulcețuri, făcea cu briceagul o tăietură în bîta lui, o apropia de buzele prietenilor (așa băuse și vinul preotului) și îi lăsa să bea după pofta inimii berea nouă și proaspătă, de curînd primită de vreun sătean. Iar în pivniță, nivelul berii din butoaie cobora misterios, în ciuda tuturor cheilor și lăcatelor.

Belem trebuie să fi păcătuit mult, mai ales în tinerețe, deși tradiția păstrează numai amintirea șolticăriilor lui, a păcălelilor și a cîtorva nedreptăți de mai mică importanță. Dacă a comis delicte, omenirea le-a uitat, adică le-a iertat, și nimeni nu-și încarcă memoria cu ele. A murit sărac, ceea ce înseamnă că n-a avut pe conștiință crime inspirate de zgîrcenie sau ambiție; dacă a călcat legea, a făcut-o din pricina dragostei sau a altor pasiuni căror nu li se putea împotrivi — setea de răzbunare sau orgoliul, de exemplu — care orbesc adesea pe om. În tot cazul, nici istoria și nici legenda nu dau

asupra vieții lui alte indicații decît cele amintite.

A murit foarte bătrîn și asta înseamnă că — prin simplul fapt c-a trăit atîta — și-a ispășit pe pămînt multe din eventualele lui păcate, dacă nu chiar pe toate. Cei din Ramet spun, mai mult chiar, că a murit pocăit și că, drept pedeapsă, în timpul ultimilor zece ani ai vieții sale dormea în toate nopțile culcat pe o scară, ceea ce era, într-un fel, o cămașă de penitență mai aspră decît cea obișnuită printre pocăiți. Cei din Lince, la rîndul lor, te asigură că în timpul acela stătea tot timpul lîngă el o găină neagră, și că această găină era însuși Dracul, care, reluîndu-și forma naturală la miezul nopții, îl biciuia și-l tortura cu atîta cruzime, încît vecinii auzeau strigătele lui sfîșietoare. Și umbla vorba că, nemulțumit numai cu asta, Diavolul i-a luat și trupul și sufletul.

Această credință se bazează pe semnele care s-au arătat la moartea lui.

Oamenii care-l vegheau văzură, la miezul nopții, un șobolan cu bot roșu plimbîndu-se pe cadavru; iar cînd ajunseră la cimitir, sicriul era atît de ușor, ca și cum ar fi fost gol...

Cumplită pedeapsă. Poate să fi avut dreptate însă magistratul francez de la sfîrșitul secolului al XVI-lea care scria:

„Crima de vrăjitoare e o crimă excepțională... Și susțin că trebuiesc condamnați toți vrăjitorii,

chiar dacă aceştia ar manifesta sentimente bune..."

Iar eu voi adăuga încă o motivare, cît se poate de puternică, şi anume:

„Cînd ai căzut o dată în mrejele Dracului, nu mai poţi ieşi din ele."

LOGODNICUL VRAJITOAREI

Toată lumea ştie că iubirea e oarbă. Cu toate acestea numitul loc comun ne serveşte pentru a intra în materie şi a adăuga că oarba aceasta poate fi silită să-şi deschidă cel puţin un ochi, atunci cînd nu trece de dragoste şi nu ia proporţii de pasiune; căci atunci nici nu vede, nici nu vrea să vadă; nici nu aude, nici nu vrea să audă.

Arnaldo Sacré, cel mai chipeş flăcău din Milmort şi din împrejurimi, părea — şi chiar şi era — îndrăgostit nebuneşte de Viviana Mallieux, ai cărei ochi de ţigancă, cu albul bătînd în albăstrui, aruncau scîntei de după lungile ei gene negre, ca două odalisce de după gratiile haremului. Sîntem siliţi să întrebuinţăm acest stil vetust şi alambicat nu numai de frumuseţea ochilor ei, ci şi de roşul aprins al buzelor ei pătimaşe, de oacheşul, prelungul şi fermecătorul ei obrăjor, de gropiţa ispititoare din bărbie, de culoarea întunecată a părului ei des, unduios

și lung, de îndrăzneala și aerul provocator al nasului ei obraznic, de micimea urechii făcute pentru cercei și pentru a fi mușcată, de mlădierea taliei, de grația rotunjimilor ei — a tuturor — de curba pulpelor, de micimea piciorului ei sprinten, cît și de alte farmece pe care și le va închipui cu ușurință cititorul și care făceau din Viviana o minune unică în ținutul Liège; căci mai mult decît valonă părea andaluză, trecînd drept cea mai trufașă, sprintenă, zveltă, frumoasă și grațioasă dansatoare din Triana.

Frumusețea ei ieșea și mai mult în evidență — dacă aceasta e cu putință — cînd o vedeai alături de mama ei, Simona Mallieux, o bătrînă scăpată parcă din vreun desen de Goya sau Callot, cu aspect de ursitoare. Dar dincolo de fața aceasta tăbăcită, un ochi atent ar fi putut descoperi încă, mai mult ca o vagă sugestie decît ca o urmă reală, ultimele indicii ale unei frumuseți ofilite, care în trecut putuse fi la fel sau chiar și mai mare ca a Vivianei. Și nimeni nu se gîndea — atît de neprevăzători sîntem — că dacă bătrîna nu mai putea deveni ca cea tînără, tînăra va deveni negreșit ca bătrîna.

Mai puțin ca oricine se gîndea la asta Arnaldo Sacré, pe care Viviana îl alesese dintre toți flăcăii, adoratori ai ei, din Fexhelez-Slins — unde locuia — și dintre toți cei din Siers, Itenné, Recourt, Iterstal, Votten și Vivegnies, pentru a ne limita numai la comunele din apro-

piere, fără a vorbi de altele, mai îndepărtate, tot din ținutul Liège, în care, de la un capăt la altul, frumusețea ei răscolise sîngele tînăr.

După cum spuneau gurile rele masculine — pentru că sînt și de acestea — Viviana îl alesese pe Arnaldo nu din pricină că era bogat și generos, nici pentru că era chipeș și voinic, ci pentru că era naiv și nătăfleț, ceea ce-i asigura toată libertatea, o dată căsătorită. I-o spuneau chiar și lui — căci invidia e nătîngă — în loc să se pregătească să profite de împrejurare. Și i-o spuneau deși, dac-ar fi putut, ar fi făcut și ei aceeași prostie.

Gurile rele feminine, în ceea ce le privește, îl lăsau la o parte pe Arnaldo Sacré, pentru a se ocupa cu îndîrjire de Viviana. Și cea mai înveninată dintre toate începu să strige sus și tare, urmată de celelalte, cu furie crescîndă:

— Viviana Mallieux are frumusețea Dialului.

Însă n-o spuneau în înțelesul obișnuit în Franța și Belgia, unde „frumusețea Diavolului" înseamnă strălucirea cea dintîi, fugară dar plină de farmec, a adolescenței. Nu. O spuneau în sensul direct al cuvîntului. Afirmau că, pentru a obține acest dar, Viviana semnase cu propriul ei sînge „pactul", dîndu-și Diavolului, în această lume trupul iar în cealaltă sufletul.

Și, drept mărturie, aduceau faptul că, în tinerețele ei, Simona făcuse la fel și că Satana îi

reda frumusețea și tinerețea o singură noapte pe săptămînă, pentru a se desfăta cu ea în mod infernal. Asta se întîmpla vinerile, în adunările vrăjitoarelor, pe care le frecventa și Viviana, din obligație firească.

Acestea nu erau simple bîrfe răutăcioase. Așa spunea toată lumea — cumetrele, tinere și bătrîne, din Fexhe-lez-Slins erau gata s-o jure pe toți Sfinții Evangheliști — și întîmplări memorabile veniră să le întărească spusele.

Mama lui Arnaldo, Magdalena Sacré, încercase chiar de la început să-l îndepărteze de Viviana, căci genul frumuseții ei îi părea cît se poate de primejdios pentru un soț, chiar dacă acesta ar fi fost Ulenspiegel în persoană; dar cînd mai află că era și vrăjitoare, iar că mama și fiica aveau legături cu Necuratul, nu mai știu ce-i pacea pînă ce nu făcu să răsară neîncrederea în inima flăcăului și pînă ce nu-l convinse să deschidă ochiul, și încă „pe cel bun", cum se spune prin ținuturile acelea. Și cînd crezu c-a venit momentul potrivit, știind că și părintele Gillot le socotea pe cele două Mallieux drept vrăjitoare, îl rugă pe Arnaldo să se ducă la el și să-i ceară sfatul.

— Văd că de la un timp ești ars de patimă și temător, îi spuse bătrînul preot. Patima e lucrul Diavolului; teama însă, darul lui Dumnezeu. Trebuie să-ți spun că am bănuieli serioase și întemeiate asupra familiei Mallieux. Dar sînt

numai bănuieli; și trebuie să ai dovada, certitudinea... N-ai putea tu găsi un mijloc de a le descoperi meșteșugurile, dacă într-adevăr le au, fiul meu?

— Pot merge în casa lor oricînd. Și adevărul este că aș dori ca Viviana să nu se dovedească vrăjitoare... O iubesc nespus de mult!

— Nu se feresc de tine? Nu-ți ascund nimic?

— Nu, părinte, după cîte știu.

— Poate n-ai fost îndeajuns de atent... Acum trebuie să umbli cu ochii în patru.

— Bine, părinte.

— Dar, ascultă: vrăjitoarele nu sînt degeaba vrăjitoare... Cînd vor să facă ceva fără să fie descoperite, obișnuiesc să se folosească de băuturi fermecate și de vrăji...

— Mi s-a mai spus asta, părinte.

— Dar există, totuși, mijloace prin care le poți dejuca planurile. Ia aminte la ceea ce îți spun: cînd ai să te duci în casa lor să nu mănînci și să nu bei nimic din ceea ce-ți vor da, fără să fi făcut mai înainte o cruce cu limba. M-ai înțeles? Ai să ții minte?... Bine, acum du-te și Dumnezeu să te ajute.

Arnaldo începu să frecventeze cu și mai mult zel casa Vivianei, de unde nu pleca niciodată înainte de primul cîntat al cocoșului. Frica de Dracul era piper pentru dragostea lui, după

cum erau, de fiecare dată şi mai picante, graţiile ispititoare ale fetei. Mister, primejdie, imboldurile pasiunii...

Astfel sosi vinerea. Şi în noaptea de vineri, cam pe la unsprezece, bătrîna Simona aduse cafea tare şi un blid mare cu plăcinte proaspăt scoase din cuptor. Lui Sacré i se păru mai agitată şi mai îmbătrînită ca de obicei, şi bănuind că de data aceea va putea fi înfrîntă, avu multă grijă să facă descîntecul preventiv după toate regulile şi apoi, sigur de imunitate, mîncă şi bău după pofta inimii. Şi cînd te gîndeşti că ceva atît de simplu, cum e o cruce făcută cu limba, era de ajuns pentru a desface cele mai negre vrăji! Dar nu trebuia să dea de bănuit nimic, aşa că, după ce termină, se prefăcu doborît de-un somn de neînvins, lăsînd să-i cadă capul pe braţele încrucişate pe marginea mesei.

Cele două femei, nemişcate, tăcură mult timp, pînă ce, în cele din urmă, Viviana întrebă în şoaptă:

— Doarme într-adevăr?

— Cred că farmecul ce i l-am dat e dintre cele mai puternice... Dar cel mai bun lucru e să ne convingem.

Se apropie de vatra în care ardea un foc mare, scoase din oală un ou pe care-l pusese la fiert mai înainte şi-l lipi dintr-o dată de obrazul lui Sacré.

— Dacă vraja a lucrat cum trebuie, nici nu se va mişca, spuse bătrîna.

Oul rămase o clipă lipit de faţa lui Arnaldo, fără ca acesta, dînd dovadă de un eroism extraordinar, să-şi mişte vreun muşchi, şi după aceea se rostogoli pe masă. Eroul rămase cu obrazul fript.

— Doarme buştean! exclamă Viviana cu voce tare, acum fără grijă. Putem pleca şi-avem timp să ne întoarcem înainte de a se deştepta... Dar, să ne pregătim, căci e timpul!...

Arnaldo deschise un ochi, pe „cel bun", şi privi ceea ce făceau femeile.

Dintr-o singură mişcare Simona îşi aruncă de pe ea unica haină ce-o acoperea şi scoţîndu-şi ciolanele la vedere, începu să se ungă din cap pînă-n picioare, ca şi cum ar fi voit să-şi înmoaie pieile ei uscate şi zbîrcite, cu un fel de unsoare verzuie pe care-o scotea dintr-o oală mare de lut.

Viviana făcu la fel, iute şi fără sfială; dar îmbrăcămintea ei era mai complicată, iar strălucirile roşiatice ale vetrei se răsfrîngeau pe pielea ei oacheşă şi lucioasă ca fildeşul, în timp ce lampa lumina din plin îmbătătoarele ei farmece şi liniile ei încîntătoare de Tanagra. Nu mai însemna nimic eroismul de a fi suportat oul fierbinte faţă de acela de a rămîne nemişcat!... Viviana, de asemenea, profană cu alifia infernală pielea ei aurie şi amîndouă, mamă şi fiică,

încălecate pe cîte-o coadă de mătură — așa cum o cere ritul vrăjitoresc — rostiră formula farmecului:

„Hupe, maca, riche, richeto!
Peste mărăcini și scaieți
Zboară Dracul și încă mai departe."

Și de abia spuseră cuvintele acestea, că și dispărură în zbor, pe horn, în timp ce lumina lămpii și cea a vetrei se stingeau cu pîrîituri sinistre.

Arnaldo Sacré se simți stăpînit de senzațiile cele mai diferite și mai contradictorii: teamă, groază, exaltare, curiozitate, desfătare... Dracul pusese stăpînire pe el, dar cu toate astea Arnaldo se știa tare în credința lui și mai știa că niciodată nu va renega pe Dumnezeu și pe sfinții săi, nici chiar pentru Viviana. Totuși, aproape împotriva voinței sale, începu să se gîndească, deși nu tocmai limpede:

„În cazul acesta... pentru a cunoaște adevărul... aș putea, mi se pare... Părintele Gillot o să mă dezlege în caz că... Însă asta așa-i. Nu mă-nsor cu Viviana... Nu... E imposibil!... O voi urmări numai... Să văd... Poate acolo, în orgia vrăjitoarelor, o să mă pot folosi de... Și după aceea? După aceea o las! Firește!... Deși se spune că sărutul dat unei vrăjitoare leagă pentru totdeauna, și face sîngele să ardă ca focul iadului... Păi, n-am sărutat-o oare încă?...

Copilării!... Cîteva picături de agheasmă, și după aceea nici urmă!..."

După cum se vede, Dracul intrase în el și-i sufla monologul.

Rezultatul a fost că, orbecăind prin întuneric, Arnaldo puse mîna pe oala cu unsoare diabolică, încercă cu degetul să vadă dacă mai rămăsese și, lăsîndu-se gol pușcă, se unse la rîndul lui, nu fără a face destule gesturi de greață, căci alifia aceea era departe de a mirosi a suliman pentru cucoane. Și cum nu mai erau mături în bucătărie, se mulțumi să încalece pe bîta lui, rostind formula magică:

„Hupe, maca, riche, richeto!
Prin tufișuri și scaieți
Zboară Dracul și încă mai departe."

Și începu să zboare.

Dar Diavolul îi jucase un renghi, făcîndu-l să schimbe un cuvînt din descîntec; și Sacré, călărindu-și bîta, nu zbura prin aer la înălțimea potrivită ci ras cu pămîntul, trecînd prin mărăcinișuri și scaieți verzi, plini de ghimpi. Nenorocitul, în loc să spună „peste", spusese „prin"!

Nu putea, oricît încerca, nici să descalece de pe bîtă, nici s-o lase să cadă, nici să scape de zgîrieturile, înțepăturile, jupuiturile și zdrelitu-rile ce i le provocau urzicile, rugii de mure, zmeurișurile, ciulinii, dobrițele, măceșii, țepoasele și neîndurătoarele ilice și mii de alte plante

şi arbuşti spinoşi, care păreau că au venit anume din cele patru zări ca să se aşeze în drumul lui şi care, de fiecare dată, îi smulgeau altă fîşie de piele, altă bucăţică de carne, pînă ce-l lăsară jumulit ca vai de el.

Cînd ajunse la locul adunării, nu-i mai ardea de dans şi cu atît mai puţin de desfătări amoroase, căci, făcut tocătură, leşină de îndată ce puse piciorul pe pămînt. Fireşte, n-a putut vedea nimic, pentru că, atunci cînd îşi reveni în simţiri, petrecerea se terminase. Şi-şi veni în fire numai datorită faptului că o vrăjitoare necunoscută, dar miloasă — căci sînt şi de astea — se îndură de el şi-l ridică încetişor în picioare, spunîndu-i:

— Sărman copil curios! Trebuie că locuieşti foarte departe; îmi pare rău de tine şi voi face ca Ţapul Verde să te ducă pînă acasă... Dar, pe Belzebut! fereşte-te să spui vreun cuvînt în timpul călătoriei...

Şi încălecă Arnaldo Sacré pe un ţap de culoarea lăptucii proaspete, iar animalul — sau Diavolul — o porni ca gîndul, trecînd peste munţi, păduri şi văi, pînă ajunse la un rîu foarte lat, care trebuie să fi fost Rinul. Arnaldo, văzînd asta, strînse înfricoşat genunchii, dar, dintr-un singur salt, Ţapul Verde lăsă în urmă formidabilul obstacol.

— Frumoasă săritură pentru un animal atît

de mic! exclamă Arnaldo cînd ajunseră pe malul celălalt.

Dar, o tumbă a ţapului blestemat îl zvîrli la pămînt. Şi el leşină din nou.

Se deşteptă — numai Dumnezeu ştie cînd — gol, într-o stare de plîns, plin de sînge, într-un loc pustiu şi stîncos, înconjurat de munţi înalţi, acoperiţi de zăpezi.

Îşi reluă, cum putu, călătoria de întoarcere, călăuzindu-se după soare şi stele; şi mult timp îi trebui pîn' ce-ajunse acasă...

Şi să se mai vorbească, după asta, de dezamăgiri şi experienţe, cînd s-au văzut minuni!

O lună mai tîrziu, în ciuda mamei sale, a părintelui Gillot şi a lumii întregi, Arnaldo Sacré se însură cu Viviana, ale cărei sărutări de vrăjitoare îl legaseră pentru totdeauna.

O FIARĂ APOCALIPTICĂ

Bohain este un sat frumos de agricultori, așezat pe malurile pitorescului și năbădăiosului Semois, la marginea de miazăzi a provinciei Namur, într-o vîlcea înconjurată de dealuri înalte și stîncoase.

Aici trăiau doi țărani, bărbat și femeie, care cu greu cădeau la înțelegere, căci, ca întotdeauna, aspirau amîndoi la putere absolută.

Într-o bună zi, deși femeia susținea cu încăpățînare că ovăzul nu era încă bine copt, bărbatul, întărîtat, se duse și-l seceră. Muierea cînd află se înfurie și slobozi înjurătura obișnuită prin Ardeni :

— Duce-s-ar Dracului toată recolta !

Demonul o auzi și nu aruncă darul într-un sac rupt. Se duse la cîmp, așteptă pînă ce plugarul veni să strîngă ovăzul și de îndată ce-l văzu, își ceru în mod formal proprietatea cedată de către femeie. Discutară, cum știe să discute un țăran valon atunci cînd e vorba să-și apere bunurile și cum știe să discute Diavolul, prototip al contradicției și circotaș prin însăși natura sa. Dar trebuiră să cadă la o învoială, fiindcă nici unul nici celălalt nu ceda. Așa că se înțeleseră să se întîlnească a doua zi, aducînd fiecare cîte un animal al cărui nume trebuia ghicit de celălalt : acel care greșea pierdea orice drept asupra ovăzului.

Cum se făcu noapte, plugarul alergă să se ascundă la marginea drumului pe care trebuia să-l apuce Diavolul pentru a veni la întîlnire, și așteptă ore întregi, cu urechile ciulite și ochiul treaz. Spre dimineață, văzu pe Scaraoschi care pășea în urma unei fiare ciudate, cum nu văzuse niciodată, nici măcar în zugrăveli, și care de bună seamă că făcea parte din vestigiile iadului. Din fericire pentru valon, Dracul distrat strigă îndemnîndu-și animalul leneș :

— Dii, Țap Verde ! Dii, Țap Verde !

Nici nu-i trebui mai mult plugarului, care alergă repede acasă, unde spuse nevestei tot. Aceasta, căindu-se de blestemul ei prostesc, hotărî să-și bată joc de cel cu copita despicată și se gîndi să-și ungă trupul cu miere și să se tăvălească în puful unei saltele rupte. Se prefăcu, astfel, într-o pasăre uriașă și unică în felul ei, dar pe care, adăugăm noi, Dracul ar fi trebuit totuși s-o cunoască, deoarece pe-atunci se obișnuia ca slujitoarele lui, vrăjitoarele, să umble împodobite cu pene.

După cum fusese învoiala, cei doi împricinați

se întîlniră pe ogorul de ovăz, şi Dracul îl întrebă de îndată pe plugar, cu un aer triumfător :

— Ce animal e ăsta ?

— Ia te uită întrebare ! exclamă cu şiretenie plugarul. Nimic altceva decît un Ţap Verde.

Şi arătînd spre femeia lui :

— Acum e rîndul tău, adăugă, să-mi spui ce animal e ăsta.

Dracul se învîrti şi se tot învîrti în jurul ţărancei, examinînd-o cu de-amănuntul, dar fără a reuşi să-i dea de rost. În cele din urmă se dădu învins şi renunţă la ovăz. Dar, înainte de a se înapoia la cazanele sale, împins de o curiozitate arzătoare, întrebă pe învingător :

— Aci, între noi, acum cînd nu mai eşti în pericol de a-ţi pierde recolta, spune-mi : ce animal e ăsta ?

— E nevasta mea ! zice celălalt, plin de mîndrie.

— Vai ! suspină Necuratul. Acum nu se va mai putea spune : „Pe femei să le înţeleagă Dracul", ci va trebui să se spună, modest : „Nici Dracul nu le înţelege pe femei".

PACĂLEALA LUI SÎN REMACLU

Dracul a fost păcălit, de asemenea, şi de către un sfînt, ceea ce pare mai firesc.

Pitorescul oraş Stavelot, aşezat într-o vale din Ardeni, pe malul rîului Amblève, s-a format încetul cu încetul în jurul unei mănăstiri benedictine, vestită şi foarte veche, întemeiată în secolul al VII-lea de Sîn Remaclu într-un ţinut păduros, dăruit lui de către Sigisbert II, regele Austrasiei. Stavelot forma, împreună cu Malmédy (azi cedat Belgiei) şi respectivele lor teritorii, un stătuleţ condus de stareţ, care deţinea titlul de principe al Imperiului. Această mănăstire, faimoasă în secolele al IX-lea, al X-lea şi al XI-lea, fu dată apoi uitării, iar mai tîrziu, Revoluţia Franceză avu grijă s-o distrugă şi să-i înstrăineze averile. Astăzi n-a mai rămas din ea decît o parte din turnul bisericii şi cripta, care se crede c-a fost construită prin anul 1 000.

Există însă un monument ciudat, care aminteşte fundarea mănăstirii şi care se mai impune încă imaginaţiei populare. La depărtare de o

leghe şi ceva de Stavelot, pe un platou din „Fagnes", înconjurat de întinderi sterpe, se înalţă o piatră piramidală de conglomerat de cuarţ, a cărei greutate se crede c-ar fi de vreo opt sute de tone, cunoscută sub numele de „Povara Dracului".

Necuratul, care domnea ca stăpîn unic în acele regiuni necucerite încă de credinţa creştină, începu să tremure, presimţindu-şi înfrîngerea, cînd văzu că Remaclu dura o mănăstire în pustiu. Îşi vîrî deci coada şi întrebuinţă toate meşteşugurile pentru a zădărnici sfîntul proiect. Însă alesul, cu ajutorul lui Dumnezeu, continuă să muncească neobosit, pînă ce-şi termină opera.

Diavolul, furios, se hotărî să distrugă ceea ce nu reuşise să împiedice şi, în ajunul sfinţirii acelei mănăstiri şi a bisericii ei, îşi încărcă în spate stînca cea mai mare ce-o putu găsi — din fericire, foarte departe — şi porni spre Stavelot, nutrind speranţa de a zdrobi cu ea pe Remaclu, pe călugării săi şi mănăstirea ce-i adăpostea.

Dumnezeu nu voi însă asta şi trimise un înger sol către stareţ, care primi vestea cu îndreptăţită spaimă.

Era el sfînt Sîn Remaclu, dar şiret şi coţcar tot rămăsese, aşa că nu întîrzie să scornească o păcăleală care trebuia să dejoace planurile Diavolului. Adună în grabă toţi papucii vechi, nefolositori, ce i-a putut găsi, îi puse într-un sac şi ieşi în zorii zilei în întîmpinarea demonului, care mărşăluia spre Stavelot.

Îl întîlni în apropiere de Wanne, la poalele unei coaste povîrnite, pe care, pentru a ajunge la mănăstire, ar fi trebuit s-o urce cu uriaşa-i povară, sub a cărei greutate şi păşea foarte obosit.

— Spune, frate, întrebă Satana suflînd din greu, mai e mult pînă la noua mănăstire?

Înainte de a răspunde, sfîntul îşi goli sacul; şi pe cîmp se împrăştie curioasa lui colecţie de ciubote şi papuci fără talpă.

— Chiar de acolo vin, frate, răspunse în cele din urmă. Depărtarea însă n-am putut-o socoti prea bine. O să-ţi spun numai, frăţioare, că toată această încălţăminte, care era nouă la plecare, mi s-a stricat pe drum.

— Mii de draci! strigă Necuratul. Apoi dacă-i aşa, orice aş face, tot n-o să pot ajunge la ora sfinţirii. Aşa-i dacă n-ai noroc!

Şi, descurajat, lăsă să cadă stînca, care se afundă în pămîntul moale din „Fagne" şi care mai stă şi astăzi acolo, spre groaza copiilor şi a bătrînilor, şi spre uimirea călătorilor.

Remaclu se întoarse în cea mai mare grabă la mănăstirea sa, gîndind c-a minţit, dar că Dumnezeu îl va ierta pentru faptul de a fi înşelat pe marele înşelător, care a meritat-o şi pe asta, şi-ar merita încă altele mult mai rele.

MORARUL DIN STUIVENBERG ȘI CEL DIN URMĂ „KABUTER"

Jan Crickx, morarul din Stuivenberg, în apropiere de Malinas, nu era de loc mulțumit în noaptea aceea. În ciuda unei zile întregi de muncă grea, în care n-a avut timp nici măcar să-și amintească de pîinea cu unt ce-o avea drept merinde, soarele apusese de mult și el încă nu-și terminase treaba.

Rareori se întîmpla să aibă atîta de lucru, oricît de mult ar fi dorit. Bătrîna moară de vînt, moștenită de la părinți, îi aducea un venit cu care abia își putea duce zilele, din cauza concurenței ruinătoare a morilor cu aburi, care începeau să fie introduse pe atunci în țară. Măcina grîul țăranilor din împrejurimi, care se tocmeau la plată și aduceau la măcinat numai contități mici. Așa că nu-și putea permite luxul de a-și lua un ajutor pentru cazurile de nevoie și își imputa, ca o risipă, chiar și păhăruțele de *schiedam* cu care-și potolea foamea în fiecare dimineață și-și amăgea stomacul în fiecare seară.

Era singurul său viciu, dacă se poate numi viciu un rit tradițional.

Soția lui Warma și fiica lui Karlientje, spre deosebire de femeile din regiune, voinice și harnice, preferau să se plimbe, să facă vizite, să pălăvrăgească cu cumetrele, să meargă la serbări, baluri și chermese, la tîrg și la bîlciul din Malinas, și abia dacă se ocupau de moară și de morar. Dar, cochete ca niște pisici, țineau casa, ce-i drept, curată ca un pahar. Vasele din bucătărie luceau, plita cuptorului era lustruită, dușumeaua bine curățită, avînd drept preș un strat subțire de nisip galben, pe care-l schimbau des. De la ferestre te priveau totdeauna niște perdeluțe albe, strînse la mijloc cu panglici arătoase, și cîteva glastre cu garoafe roșii și cu mușcate, care înfloreau primăvara în culorile cele mai proaspete și mai vii. Un orologiu mare din Frisia, aproape tot atît de bătrîn ca și timpul pe care-l măsura, își sprijinea într-un colț lunga și îngusta lui cutie de stejar înnegrit, iar limba lui își unea tic-tacul lent și monoton cu cel al morii, ale cărei aripi se învîrteau leneș, împinse în silă de adierea vîntului, și numai uneori asaltate de viscolele înghețate ale nordului, pentru că îndată ce le simțea apropierea, Jan Crickx se grăbea să coboare pînza, lăsînd aripile să se rotească în vînt cu lemnul gol. De hornul negru ce se pierdea printre groșii și întunecații căpriori ai acoperișului, atîrnau comar-

nicul și căldarea lui strălucitoare, cîte o șuncă pusă la afumat și bucăți uriașe din nelipsita slănină pentru supă. Pe policioara de pe marginea hornului, care se continua și de-a lungul pereților, se înșiruiau oale cu sare, piper, cafea și apoi castroane, farfurii, căni de cositor și vase de lut în culori aprinse, toate acestea de o parte și de alta a unui crucifix de ghips, de a cărui cruce neagră atîrna un Cristos trandafiriu. O masă lungă de stejar, cu nodurile ieșite în afară ca și cum ar fi fost sculptate de teslă în colaborare cu timpul; scaune și scăunele lustruite de atîta întrebuințare; tigăi și vase de aramă strălucitoare ce contrastau cu căldările negre de fier; bufetul mic și scund de brad, cumpărat de curînd, completau mobilierul acelei odăi principale, bucătărie, sufragerie și sală de primire în același timp, a cărui ușă dădea direct în stradă. Dormitoarele, cu puținele lor mobile — patul, o masă, două scaune, un cuier și dulapul monumental de stejar masiv, destinat să se bucure de multă trecere, împreună cu orologiul, cînd va ajunge la modă, în casa vreunui anticar — erau tot atît de curate și de orînduite ca și bucătăria. Însă cît privește moara propriu-zisă, despărțită de casă doar de cîțiva metri... Adevărul este că nici Warma și nici Karlientje nu prea puneau piciorul în acea sandrama pe care făina pufoasă și alburie o acoperea ca un val... De asta trebuia să aibă grijă

Jan Crickx, că pentru asta era bărbat. Lor le ajungeau, și încă peste cap, treburile casei!...

Nu erau leneșe, asta nu. Dar, spre deosebire de vecinele lor, nu găseau, vezi doamne, timp pentru toate: și pentru bucătărie, și pentru grădinărit, și pentru grajd, și pentru lucrul de mînă; căci ziua lor de muncă se termina îndată după-amiază. În afară de treburile casei se îngrijeau numai de ele însele, de îmbrăcăminte, de podoabe, doritoare să arate bine, să petreacă, să rîdă și să flecărească împreună cu cele de-o seamă cu ele, și să strălucească în oraș prin frumusețea lor proaspătă. Pentru că, deși atinsese vîrsta de patruzeci de ani, Warma se ținea bine. Era o flamandă blondă, cu brațele rotunde, cu pieptul bogat, cu pulpa puternică acoperită de ciorapul bine întins ivindu-se sub poala fustei crețe și scurte; ținută sigură, ochi negri și foarte vii, în care, poate, mai dăinuia o scînteie din focul spaniol lăsat aci de pe timpul lui Carol Quintul sau a ducelui de Alba, în fine, o figură de Jordaens. Karlientje era și ea înaltă, dar zveltă, desenată în curbe lungi, care tind spre linia dreaptă și care fac, de obicei, încîntarea artiștilor. Cu părul blond și ondulat, ochii albaștri, nas delicat, buze roșii, cărnoase și surîzătoare, părea copia însuflețită a Sfintei Fecioare a lui Hans Memlinc care se poate admira în muzeul din Anvers.

Femeile, căsătorite sau nu, invidiau frumuse-

ţea amîndurora şi se răzbunau indirect pe această superioritate fizică criticînd cu venin defectele lor morale. Şi astfel, spuneau : „limbută şi tembelă ca Warma"; „încrezută şi cochetă ca şi Karlientje". Aceasta era vorba care mergea din gură-n gură prin toată regiunea. Nu se putea vorbi despre frumoasele morăriţe, fără ca vreuna să spună : „Sînt ca unele femeiuşti de pe uliţele din Malinas sau de prin mahalalele din Bruxelles şi Anvers, care trăiesc pe stradă cît e ziua de mare, pierzîndu-şi timpul cu palavre şi bîrfe, în petreceri şi scandaluri, în vreme ce «oamenii lor» îşi trag sufletul pe cîmp, în fabrici şi-n ateliere." Bărbaţilor, chiar şi celor care erau mai mult decît serioşi, holtei sau însuraţi le fugeau, în schimb, ochii şi gîndul după morăriţe; însă aceşti ochi erau pofticioşi, iar gîndurile păcătoase, pentru că tinerii care o înconjurau şi o sărbătoreau pe Karlientje nu aveau nici cea mai mică intenţie matrimonială. O femeie care nu e gospodină — cugetau ei — distrează în prima zi, preocupă în a doua, tulbură în a treia şi te duce la deznădejde în a patra... Şi viaţa e atît de lungă...

Dar Jan Crickx nu se plîngea. Nu se plîngea, în primul rînd, pentru că era sfios şi tăcut, ca orice bun flamand, care nu poate să treacă decît de la calm la violenţă, fără tranziţie, iar în al doilea rînd pentru că se ştia necioplit la înfăţişare şi urît la chip, şi apoi pentru c-o

iubea din toată inima pe frumoasa Warma şi o adora pe Karlientje. Şi chiar dacă s-ar fi plîns, tot n-ar fi cîştigat cine ştie ce, căci Karlientje era prea obişnuită să facă totul după capul ei, iar Warma era voluntară şi încăpăţînată, poruncitoare şi slobodă la gură, şi în anumite privinţe mult mai energică decît Jan Crickx, a cărui întreagă energie se transforma într-o neobosită rîvnă în muncă.

Jan Crickx nu era, deci, mulţumit în noaptea aceea şi privea în jur descurajat, văzînd cît de mult mai avea de făcut pentru a-şi termina treaba; cu neputinţă ca a doua zi dimineaţa, cînd vor veni muşteriii, să le poată da făina măcinată, cernută şi pusă în saci... Lăsînd să-i cadă braţele, se aşeză pentru o clipă pe lada de tărîţe. Îi era tare cald şi năduşea cu toate că era toamnă, iar copacii din împrejurimi îşi puseseră îmbrăcămintea ruginie, cu care se împodobeau pregătindu-se pentru lungul somn de iarnă. Sleit de oboseală, îşi încordă auzul, încercînd să afle dacă Warma şi fiică-sa mai umblau încă prin casă, sau se culcaseră, obosite, după drumul de la Malinas, unde se duseseră să-şi petreacă seara, pălăvrăgind şi îmbuibîndu-se cu *rijspap* (orez cu lapte), cafea cu frişcă, plăcinte cu mere şi pîine cu unt în casa vreunei cumetre primitoare... Nu auzi nimic şi lăsă să-i scape un oftat, nu se ştie dacă de amărăciune sau de

oboseală și, privind pentru ultima oară grămada de făină care-i rămînea de cernut:

„Haide! își spuse. Mîine mă voi scula mai devreme ca de obicei și voi termina treaba înainte de a veni mușteriii."

Se ridică și se îndreptă spre ușă, uitînd pîinea pe ladă, coborî pe scărița întortocheată și ajunse în bucătărie. Nu era întuneric de tot pentru că în vatră mai ardeau cîțiva tăciuni și oala mare de ciorbă, agățată în comarnic, fierbea încet, ademenindu-l c-un șopot ușor și cu un abur fin, mirosind a praz. Șovăi o clipă, dar apoi se duse la culcare fără să cineze.

Dormi agitat, iar înainte de ivirea zorilor se și afla în picioare, și alerga spre moară...

Care nu-i fu mirarea văzînd că făina, nu numai că era cernută, dar era și cîntărită și pusă în saci!

„Cine a putut intra aici? se întreba. Cine a făcut toate astea?"

Se simțea mulțumit de ajutor, dar neliniștit, pentru că nu i se părea lucru firesc. Dar își spuse:

„Femeile au fost, fără-ndoială! Căindu-se că m-au lăsat să-mi frîng oasele în timp ce ele se plimbau, s-au sculat la miezul nopții și au isprăvit treaba. Binecuvîntate să fie!"

Atît de mare i-a fost bucuria încît, contrar obiceiului său, cercă să îngîne un cîntec în timp ce punea în mișcare aripile morii, deslega alți

saci de grîu, turna cu grijă boabele în pîlnie și urmărea rotirea înceată a pietrei, care huruia ridicînd un praf ușor.

„Așa mai zic și eu să muncești!" murmură el, gîndind la ajutorul pe care, de aici înainte, îl aștepta de la nevasta și de la fiica lui.

Între timp, cum era și firesc, căci nu pusese nimic în gură de la amiaza din ajun, simți că i-e foame și căută pîinea. Dar n-o găsi. Pesemne c-o mîncase Warma sau Karlientje.

Puțin timp după aceea auzi că s-au sculat și că umblă prin bucătărie, pregătind dejunul. Cînd îl chemară, coborî în grabă, sorbi cu zgomot o strachină de ciorbă de praz și, ca un copil care se întoarce de la școală, înfulecă bucăți mari de pîine cu unt, înmuiate în cafeaua cu lapte pe care Warma o prepara în mod desăvîrșit, potrivind cum nu se poate mai bine cantitățile de cafea și cicoare, peste care turna încet apă fierbinte tocmai atît cît trebuia. Niciodată nu i s-a părut atît de gustoasă. Ajunse chiar să și surîdă cînd vorbi, în cele din urmă, despre misterioasa muncă de peste noapte, lăudînd sacrificiul femeilor.

— Ești mai prost ca o ușă! *(zotter as'n deur)* strigă Warma, furioasă. Vrei să-ți bați joc de mine, tontule? Ce ți-ai închipuit? E, oare, o crimă să mergi să iei masa cu o prietenă, persoană cinstită și onorabilă? Nu ți se pare de

ajuns că te-am suportat atîţia ani, lăsîndu-te să-ţi faci sfînta ta voinţă ?

— Sfînta mea voinţă... murmură Jan Crickx, împietrit de uimire. N-am avut niciodată altă voinţă decît aceea de-a munci...

— Dar păhărelele de *schiedam,* pungaşule, le uiţi ?

— Tată ! ţipă la rîndul ei Karlientje. Las-o-n pace pe mama, auzi ? Nu s-a mai pomenit un om atît de rău !...

— *Godwerdekke!* mormăi Jan Crickx, ridicîndu-se pentru a fugi să se refugieze în moară. *Godwerdekke!...*

Nu, nu ele erau cele care-i terminaseră lucrul. Nu, nu ele erau cele care plăteau atît de scump o felie de pîine. Dormiseră fără grijă, visînd, desigur, vizite şi invitaţii, panglici şi rochii. Dar atunci, cine făcuse treaba ?...

Şi Jan Crickx îşi bătea capul fără să găsească răspuns...

Il întrerupse sosirea ţăranilor, care veneau să-şi ia făina şi — lucru într-adevăr nemaipomenit — să-i aducă la măcinat alţi saci de grîu, unul pentru că avea nuntă în casă, altul pentru că trebuia să serbeze ziua fiicei lui mai mari, ăsta pentru că i se anunţaseră oaspeţi, celălalt pentru că aşa i s-a întîmplat... Şi toţi erau grăbiţi şi făgăduiau plată bună dacă termină repede... Giulgiul gălbui de făină care

acoperea interiorul morii va fi înlocuit de altul mai alb ca zăpada.

Deşi mulţumit de cîştigul neaşteptat ce-l va realiza, Jan Crickx nu întîrzie să se plîngă de graba muşteriilor, căci era, într-adevăr, mort de oboseală. Insă, fără să se codească, se puse pe lucru şi, cum vîntul de nord sufla cu putere, moara părea că trăieşte, zvîcneşte, se înconvoaie, pîrîie şi scoate gemete ascuţite, în timp ce praful fin întuneca şi îngreuia atmosfera... Noaptea se lăsă fără ca el să fi terminat, aşa că mai lucră cîteva ore. Warma îl chemă la masă în zadar. N-avea poftă de mîncare. Ca şi în ajun, nu luă în seamă merindea şi, cînd în cele din urmă plecă, lăsă din nou pîinea cu unt neatinsă.

A doua zi dimineaţa treaba era sfîrşită şi pîinea mîncată.

In cea de a treia noapte, nemaifiind atît de grăbit, Jan Crickx lăsă o bună parte din treabă neterminată şi mîncarea tot neatinsă. Voia să se asigure că minunea nu era trecătoare şi că se va mai repeta, mai mult sau mai puţin, la nesfîrşit. Şi iată că se repetă.

Ros de curiozitate, îşi puse în cap să descopere misteriosul ajutor, care făcea eforturi atît de mari pentru un salariu atît de mic, şi la ora cînd trebuia să plece aşeză la vedere pîinea cu unt şi se ascunse într-un colţ, drept în faţa uşii,

în dosul unor saci cu grîu, printre care putea pîndi tot ce se întîmplă.

Tocmai dădea să ațipească, cu toate că se ținea tare, cînd, cam pe la miezul nopții, scîrțîitul ușii îl deșteptă dintr-o dată; acum va afla cine era musafirul său de noapte...

O rază de lună intra prin oblon și cădea tocmai pe ușă, iluminînd și o bună parte din încăpere. Așa că Jan Crickx văzu, învăluit de-o limpezime albăstruie, un pitic complet gol care, mai înainte de a intra, aruncă o privire ageră și cercetătoare prin toată încăperea. Și pesemne că se liniști, pentru că se năpusti asupra pîinii și începu să înfulece cu îmbucături mari, cu o poftă de copil care se teme să nu i se ia dulciurile. Înghiți totul cît ai bate din palme și fără să mai fie nevoit să-și suflece mînecile, din lipsă de îmbrăcăminte, începu să robotească, dovedind o forță uimitoare chiar pentru un om robust, în timp ce îngîna printre dinți un cîntec nedeslușit.

Jan Crickx se frecă la ochi, nemaicrezînd în plinătatea simțurilor sale, dar în cele din urmă se convinse că nici nu visa nici nu avea vedenii. Ar fi avut poftă să se arate și să laude pe pitic, dar nu îndrăzni, și-l lăsă să-și continuie liniștit lucrul. Și astfel putu să-l examineze în voie. Goliciunea piticului nu era atît de completă dar după cum am spus mai înainte, pentru că părul său roșiatic și barba-i imensă, de un roșu mai

deschis, îi acopereau ca o plasă tot corpul, căruia lumina lunei îi împrumuta o albeață de marmură lucioasă. Era o minune să-l vezi cum lucrează, pentru forța și dibăcia lui nemaipomenită: sacii cei grei pe care-i ridica, păreau că se mișcă în brațele-i mici ca și cum ar fi făcut-o din voința lor; ciururile se agitau în mîinile lui cu o mișcare rotatorie, ca și cum le-ar fi împins o puternică energie mecanică, iar făina pură, aleasă de tărîțe și de pleavă, curgea într-un continuu și gros șuvoi alb în saci, care se umpleau într-o clipită. Piticul era într-un continuu du-te-vino, făcînd treburile astea fără a da nici un semn de oboseală și fără a face nici cel mai mic zgomot. Jan Crickx, ghemuit în ascunzătoarea sa, vedea toate acestea ca prin vis; din cauza liniștii și a nemișcării adormi și nu se mai trezi decît în zori...

Piticul dispăruse, dar Jan Crickx trebui să se convingă de prezența lui reală văzînd că o mînă puternică și dibace îi terminase treaba cu mare meșteșug, fără a lăsa nimic pe altă dată.

„E un *kabuter!*, își spuse. E norocul care a intrat în casă pe nesimțite! E și firesc să vină acum atîția mușterii..."

Dar soarta bună nu-l făcu egoist, pentru că din firea lui era mărinimos și nu putea să se gîndească fără părere de rău la goliciunea nemaipomenitului său prieten.

„Vor veni curînd nopţile răcoroase şi va trebui să-i găsesc nişte haine cu care să se acopere. *Kabuterii* ăştia sînt veşnic la fel! Ce taină face oare ca fiinţe atît de puternice să nu fie în stare să-şi facă rost singure de cele necesare, cum ar fi îmbrăcămintea sau mîncarea? De-ar şti-o cineva!..."

Şi deoarece acest mister, deşi în afară de orice logică, era admis, fără cercetare, de către toată lumea, ca un lucru obişnuit, Jan Crickx nu se mai preocupă de el. Luă în schimb hotărîrea de a face tot ce-i va sta în putinţă pentru a îmbrăca, din cap pînă în picioare, pe *kabuter*, şi de a-l ghiftui cu pîine unsă cu unt şi cu marmeladă sau alt dulce care să-i fie pe plac. Dar de unde să găsească haine pe măsura acestuia? I s-ar fi potrivit numai hainele vreunei păpuşi mai mari, din cele pe care fetiţele aristocraţiei sau ale marii burghezii le îmbracă cu atîta lux, trezind invidia şi indignarea mamelor sărmane. Warma şi Karlientje erau, într-adevăr, croitorese pricepute pentru propriile lor veşminte şi puteau foarte bine să coasă nişte pantaloni şi o haină pe talia *kabuterului*, dar pentru nimic în lume n-ar fi primit să le facă fără să ştie mai dinainte pentru ce voia Jan Crickx o atît de neobişnuită îmbrăcăminte, iar el nu putea să le spună, pentru că se ştie prea bine că în cazul acesta *kabuterii* ar rupe imediat orice relaţii cu prietenii indiscreţi.

Dar îşi aminti că e vineri, şi că în fiecare vineri e tîrg în aer liber în piaţa Bailles-de-Fer din Malinas, unde vin nu numai precupeţii şi precupeţele pentru a-şi vinde zarzavatul, păsările, untul, caşul şi ouăle, ci şi alţii, cu felurite mărunţişuri, fier vechi, haine şi încălţăminte veche, şi tot felul de nimicuri vrednice doar de aruncat la gunoi. Dacă nici la acel talcioc nu găsea ceea ce-i trebuia, atunci degeaba ar mai fi căutat în altă parte.

Rătăci mult timp printre mulţimea aceea care ţipa, rîdea şi se ciorovăia într-o continuă învălmăşeală, dînd localităţii Malinas viaţă şi mişcare; oameni care umblau de colo-colo, dîndu-şi coate, călcîndu-se pe picioare, strigîndu-se cu voce tare, înghesuindu-se în jurul şubredelor tarabe de lemn ce ameninţau să se prăbuşească dintr-o clipă într-alta, toate acestea însoţite de zgomotul surd al saboţilor care tropăiau pe lespezile caldarîmului. Era gata să se dea bătut Jan Crickx, cînd, pe cea mai infectă tarabă, a unui moşneag zbîrcit ca o stafidă şi gheboşat ca un cîrlig, a cărei marfă nu avea darul de-a trezi nici interesul şi nici curiozitatea cuiva, pentru că era o harababură de zdrenţe, de pantofi rupţi şi scîlciaţi, de chei fără broaşte, de broaşte fără chei, de pălării sfîşiate şi fără fund, de trenţe mucegăite şi care nu mai putea servi la nimic... cînd — repetăm — în acea grămadă fără nici o noimă, îi atrase imediat privirile o legă-

turică, de culori țipătoare, în care roșul alterna și se lupta cu albastrul...

— Ce-i asta ? întrebă Jan Crickx pe cocoșat.

— Haine de păpușă, răspunse negustorul de mărunțișuri, ca și cum ar fi sorbit ceva, pentru că n-avea dinți.

— Arată-mi-le.

Bătrînelul desfăcu legăturica și Jan Crickx crezu că are de-a face cu o nouă minune, pentru că roșul era o tichie și niște pantalonași de lînă, iar albastrul o cămașă și niște ciorapi lungi, dar toate astea atît de micuțe, încît s-ar fi putut să-i fie strîmte chiar și *kakuterului.*

— Cît vrei pe gunoiul ăsta ? întrebă viclean Jan Crickx.

— Gunoi ! răspunse omul-cîrlig plin de acreală. Pentru lucrurile astea am plătit cameristei contesei de Mérode un franc, la Bruxelles... Uite ! Ți le las cu doi franci, pentru că ești primul meu mușteriu de astăzi.

— Un franc e mai mult decît face... și îți mai iese ceva și pe deasupra, moșule ! Dacă vrei un franc...

— Fie, de saftea ; dar nu cîștig nimic. Ia-le !

Jan Crickx se întoarse acasă foarte mulțumit și duse legăturica pe furiș, ascunzînd-o în colțul cel mai întunecos al morii. După aceea se gîndi că nu era complet costumul, că lipsea o pereche de pantofi sau orice altă încălțăminte, și croi cum se pricepu mai bine niște sandale

din talpa unor bocanci mai vechi de-ai lui, adăugîndu-le și cîteva curele.

Așeză legătura de țoale pe ladă, puse deasupra pîinea cu unt și coborî să ia cina cu Warma, soția lui, și cu fiică-sa Karlientje. Nu-și putea ascunde mulțumirea și rîdea ca netotul, iscînd curiozitatea cea mai mare pe care o încercaseră în viața lor cele două femei.

Dar degeaba se străduiră ele să-i smulgă taina : nici giugiulelile și nici oțărelile nu-l scoaseră din ale lui pe bunul Jan Crickx.

— Trebuie să fie nebun... sau prost, spuse Warma fiicei ei Karlientje.

Cam pe la miezul nopții, Jan Crickx se strecură pe furiș în moară și se ascunse din nou după sacii de grîu pentru a pîndi ce va face *kabuterul* cînd va descoperi neașteptatul dar. Nu avu mult de așteptat. Ușa se deschise din nou, încetișor, cu un scîrțîit ușor și prelung, *kabuterul* își vîrî capul, cercetă interiorul luminat de lună, după aceea se năpusti la pîine, o luă în mînă, o privi, o apropie de gură, mușcă zdravăn din ea și... rămase cu gura căscată, înlemnit, fără a uita însă să mestece, prefăcut într-o statuetă ciudată și caraghioasă de marmură... Văzuse minunățiile ce-l așteptau și ghicise că erau pentru el... Inghiți în cele din urmă coșcogeamite dumicatul ca pe un hap, așa cum un bîtlan înghite un brotăcel, lăsă bucatele și începu

să încerce scufia roşie, care părea făcută pe măsura lui; şi cu şi mai mare entuziasm îşi puse pantalonii, îşi vîrî trupul în cămăşuţa albastră, trase ciorapii şi luînd în mînă sandalele începu, fără a le încălţa, un dans vioi, în stare să facă să crape de admiraţie şi pizmă pînă şi pe cel mai îndrăcit dansator englez. Îşi însoţea dansul cu salturi, învîrtituri, morişte, răsucituri, salturi mortale, curse de obstacole printre saci şi pe deasupra lor, pînă cînd, deodată, asemenea copoiului care descoperă pe neaşteptate vînatul, rămase nemişcat, cu privirea ţintă într-un punct, în locul unde se afla pitulat Jan Crickx.

— Ah! ah! rosti piticul. Tu ai adus astea?

Ştiind că nu trebuie să vorbească *kabuterilor*, căci aceştia s-ar face imediat nevăzuţi, Jan Crickx se mărgini să spună da mişcînd doar capul.

— Şi lucrurile astea frumoase sînt tot pentru mine? stărui *kabuterul* lovindu-şi pieptul cu oarecare neastîmpăr.

Şi iarăşi mişcă din cap Jan Crickx.

— Ah, de ăştia-mi eşti tu, ai?... apoi, atunci... apoi atunci îţi dau voie să-mi vorbeşti fără teamă. Sîntem prieteni şi, dacă vrei, nu mă voi despărţi de tine atîta timp cît ai nevoie şi te porţi bine cu mine. Iacă, dă-mi mîna!

Mîna *kabuterului* dispăru aproape în dreapta bătătorită şi uriaşă a lui Jan Crickx, dar mînuţa aceea de păpuşă o strînse atît de mult şi de tare, încît morarul scăpă un ţipăt:

— *Godwerdekke!* Nu mă strînge aşa că-mi sfărîmi oasele.

— Iartă-mă; n-am vrut să-ţi fac nici un rău, spuse *kabuterul*, slăbindu-i mîna. Ai cărnurile atît de moi încît pari un *spekulaus* grăsun. Voiam doar să-mi arăt recunoştinţa, pentru că mă bucur mult; de zile întregi îmi dai să mănînc cu mărinimie, iar pe deasupra mă îmbrăcaşi din cap pînă-n picioare... Nu te vei plînge de mine... Cotrobăind prin casa ta, în timp ce nu lucram în moară, am descoperit multe lucruri care mă fac să-mi fie milă de tine... Nu te teme, că le vom rostui noi. Pînă atunci nu sufla nimănui nici un singur cuvinţel despre mine, iar cînd te vor descoase muierea şi fiica ta, fă pe neştiutorul, că nu ţi se va întîmpla nimic... Şi acum du-te de te culcă liniştit şi lasă-mă să muncesc în voie.

Legăturile dintre Jan Crickx şi *kabuter* se strînseră repede. Se vedeau în fiecare noapte în moară, iar Jan Crickx aducea întotdeauna cîte ceva pentru cina prietenului său, fără a uita vreodată preferata pîine cu unt. Dar vorbeau puţin; Jan Crickx era taciturn, iar *kabuterului* nu-i plăcea vorbăria de pomană. Cînd intra, spunea un laconic „bună seara“, îşi mînca porţia cu mare poftă, şi-şi vedea imediat de lucru, dar nu începea niciodată mai înainte ca Jan să se

ducă la culcare. O dată avură însă o curioasă și scurtă conversație:

— Pot să-ți pun o întrebare? rosti sfios Jan Crickx, care o rumega în gînd de mult timp.

— Toate pe care le dorești. Dacă pot, îți voi răspunde...

— Cum se face, continuă morarul curios, că, deși poți face toate minunățiile astea pe care le faci, trebuie să aștepți de la alții hrană și haine? Nu ți le poți procura prin propriile tale mijloace?

— Prostule! spuse rîzînd *kabuterul*. Uiți că numai Dumnezeu nu are nevoie de ajutor? În afară de asta, eu sînt ultimul din neamul meu de copii ai pămîntului care se mai află în țara aceasta, de cînd i se pierd virtuțile.

Jan Crickx admiră profunzimea gîndirii piticului, dar, tot atît de puțin lămurit ca și mai înainte, se arătă totuși satisfăcut.

— Ascultă! spuse după puțin timp *kabuterul*. Deși noi doi... deși la o adică eu pot face singur toată treaba, ba chiar și mai mult, din anumite motive pe care nu ți le pot spune, te sfătuiesc să-ți iei în serviciu un flăcău de încredere. Du-te deci și-l caută pe Job, clăcașul, care-i voinic, de bună-credință și nici n-are de lucru.

Warma și Karlientje, între timp, își dădură seama că la moară se întîmpla ceva neobișnuit, iar curiozitatea nu le mai dădea pace. Ce făcea

Jan Crickx în fiecare noapte, încuiat pînă tîrziu în moară, după ce-și termina treaba? De ce nu se mai plîngea, ca înainte, de prea multă muncă și nici nu cerea ajutorul femeilor? Cum putea el singur să mulțumească pe clienții care, pe zi ce trecea mai numeroși și mai pretențioși, aduceau viață și belșug în moara pînă atunci sărmană și aproape uitată? De ce fața, mereu nepăsătoare, dacă nu sălbatică, a lui Jan Crickx, se lumina acum deseori de un surîs placid? Și, mai ales, ce însemna mania asta nouă de a vorbi din cînd în cînd în moară, la el, care nu fredonase, nici nu îngînase, nici nu fluierase — și încă de unul singur — pentru că ele nu văzuseră intrînd niciodată, pe nimeni?

Nu le risipi uimirea aceasta nici faptul că Jan Crickx luă în serviciu pe Job, clăcașul, flăcăul cel mai voinic, mai chipeș și mai muncitor din regiune. Căci asta nu era de-ajuns pentru a explica tot ceea ce se întîmplase mai înainte, iar Warma și Karlientje continuară să rămînă pe gînduri. Continuară așa, pînă cînd vorbăria vecinilor le aduse oarecare lumină, o lumină care le putea duce la descoperirea adevărului. Cei mai bătrîni din sat, arhive vii ale tradiției, începură să șoptească cum că Jan Crickx va fi avînd drept ajutor vreun *kabuter*, pentru că nimic altceva n-ar fi putut explica munca lui uriașă și cîștigurile lui din ce în ce mai mari... De mult timp nu se mai vorbea prin țară de

aceste ființe supranaturale, care, alungate de necredința și de lipsa de respect a oamenilor, se refugiaseră foarte departe, acolo unde mai domnește încă nevinovăția și credința, nu numai interesele josnice. Dar poate c-o mai fi rămas vreunul, sau s-o fi întors din vreo pricină oarecare, să vadă poate dacă nu cumva oamenii devin mai buni, pentru a se așeza din nou printre ei, și ăsta era, fără îndoială, cel care-l slujea pe Jan Crickx, văzîndu-l muncitor, blînd, bun la inimă și nenorocit...

Vorbele astea nu întîrziară să ajungă, firește, și la urechile Warmei și Karlientjei, care, fără a le da crezare pe de-a întregul, organizară, pentru a nu mai avea pricină de îndoială, un întreg sistem de spionaj. Intr-o noapte, în fine, pîndind prin crăpăturile ușii, de pe treptele înguste ale scării, după ce Job se duse să se culce, femeile descoperiră *kabuterul* care-și mînca pîinea sprijinit de marginea unei lăzi, în timp ce Jan Crickx, tăcut, se uita la el cu admirație.

Dar *kabuterii* au auzul foarte ascuțit și pielea atît de fină și de delicată, încît nu numai că simt cele mai ușoare atingeri, dar o simplă privire indiscretă îi înțeapă ca un ac. Așa se face că piticul nostru sări de pe ladă pe podea și se ascunse după niște pietre de moară, făcînd semn lui Jan Crickx că-i spionează cineva de după ușă... Jan Crickx alergă să deschidă și se lovi de Warma și de Karlientje, care începură să se fîstîcească, dar își reveniră repede devenind, din vinovate, acuzatoare.

— Ce făceai ? Pe cine ascunzi în moară ? Ai legături cu vrăjitoarele ? Te dedai la practici drăcești ? Răspunde ! Răspunde ! Nu sta ca un buștean, pentru că trebuie să-mi răspunzi și de cele bune și de cele rele !...

Și, ținîndu-i isonul, Karlientje începu să țipe și ea, cu vocea ei ascuțită de soprană :

— E o rușine să înjosești astfel pe mama mea ! Dă-ți seama, tată, cum o tratezi pe biata ta soție ! Ce oameni, ce oameni !

Dar de data asta, în ciuda dragostei și a bunătății sale, lui Jan Crickx îi sări țandăra și — *God straffe mij* — luînd-o pe nevastă de umeri o aruncă aproape de-a berbeleacul pe scări, în timp ce sabotul său intra pentru prima oară în strînse relații cu una din suavele curbe posterioare ale fiicei lui, care coborî scara țipînd ca și cum ar fi jupuit-o de vie. Cînd îl orbește mînia, bărbatul obișnuiește să aibă purtări mai aspre chiar și decît curtezanele... Femeile pierd și ele simțul nuanțelor ; așa încît Warma și Karlientje coborîră într-adevăr scărița pentru a se ține departe de mînia furioasă a lui Jan, dar o dată ajunse afară, începură să-i zvîrle un zgomotos concert de insulte și injurii, cu atît mai aspre cu cît erau spuse în neaoșul dialect flamand popular.

— Nu le răspunde nici un cuvînt ! îl sfătui

kabuterul pe Jan Crickx, care era gata, din cauza mîniei, să-și iasă din muțenie. Lasă-le să vorbească, pentru că avem mijlocul de a le da pe brazdă fără să le doară și fără să protesteze.

— Să nu protesteze mi se pare peste măsură de greu, pentru că nu le stă în fire, răspunse Jan Crickx.

— Răbdare și vei vedea, insistă piticul. Mai întîi, după ce le va trece furia, vor face în așa fel încît, mînate de curiozitate, vor fi cît se poate de grijulii și de prevăzătoare, ca să le spui dacă ai sau nu un amic *kabuter*. La început să nu le spui, dar după ce te vor fi rugat mult mărturisește-le că mă ai pe mine și că nu numai că te ajut la treabă, dar că ți-am mai și făgăduit c-am să te duc să găsești comori... Se vor purta cu tine cu mănuși... iar după aceea vom vedea noi.

Noaptea următoare, Jan Crickx anunță *kabuterului* că lucrurile s-au petrecut întocmai după cum prevăzuse el și că, auzind de comorile promise, Warma și Karlientje începură să joace de bucurie.

— O, minunat! zise *kabuterul*. Mîine pe la prînz vei face în așa fel ca Job să te lase singur și vei chema pe femeia și pe fiica ta, spunîndu-le că vrei să le arăți ceva interesant...

— Și cînd vor veni ?

Kabuterul, care se întrerupse, își apropie

barba încîlcită de urechea lui Jan Crickx, îi vorbi în cea mai mare taină și, apropiindu-se apoi de mașinăria morii, îi arătă cu degetul un bob strălucitor care apăruse pe marginea de jos a pietrei ce se învîrtea și altul la fel, pe partea de sus a pietrei pe care se măcina.

— După care le vei spune — termină piticul cu voce tare — că trebuie să pleci cu mine în căutarea locului unde se află alte comori, ce nu vor putea fi, fără îndoială, ale tale, decît peste un an sau doi.

Fața lui Jan Crickx strălucea mai mult decît după cine știe cîte excesive libații cu binecuvîntatul său *schiedam*. Își freca mîinile de maimai să le jupoaie. Nepăsarea lui firească părea că se preface, pentru o clipă, în exaltare, și se duse să se culce făcînd pași nebunești și neobișnuiți de dans.

Job fu trimis la Malinas, iar Jan Crickx chemă în moară pe Warma și pe fiică-sa, așa după cum convenise cu *kabuterul*. Femeile veniră în mare grabă.

— Ce dorești? întreabă Warma cu glas mieros.

— Sîntem aci, tată, pentru orice ți-ar pofti inima, adăugă Karlientje cu surîsul său de zile mari.

— Vreau să vă arăt ceva, spuse laconic Jan Crickx.

Și, arătîndu-le pe pietrele de moară două punctulețe ca sticla :

— Vedeţi picăturile astea strălucitoare? le întrebă el.
— Da.
— Ştiţi ce sînt?
— Ce sînt?
— Diamante!
— Diamante!?
— Aşa după cum am spus.
— Or fi de la *kabuter!*
— El m-a ajutat să le descopăr.
Lăcomia îi dădu ghes şi-i şopti Warmei:
— Nu sînt decît astea două?
— Ba nu, piatra e plină: dar vor apărea încetul cu încetul...
— A! Şi se vor putea scoate?
— Da, dar nu spărgînd piatra, ci făcînd-o să se roadă... Eh! e chestie de timp şi de muncă. Păcat numai că...
Pe feţele celor două femei se ivi o expresie atît de întrebătoare încît Jan Crickx îşi completă fraza fără să mai fie nevoie să i se ceară:
— Păcat numai că moara trebuie oprită pentru multe luni.
— Să oprim moara! grăi Warma speriată.
— Da, răspunse Jan. Trebuie să plec cu *kabuterul,* să plec departe, pentru nişte comori...
— Să oprim moara! repetă Warma. Dar nu rămînem noi aici? N-avem pe Job care ne ajută? Şi chiar de nu l-am avea!...

— Sîntem mai mult decît de-ajuns pentru treaba asta! strigă Karlientje aprinsă.
— Trebuie să vă daţi seama că avem acum mulţi muşterii şi lucru din belşug, obiectă cu şiretenie Jan Crickx, şi că prietenul meu *kabuterul* şi cu mine vom lipsi multă vreme...
— N-are a face! N-are a face! Du-te cu *kabuterul* şi vezi de comori: că noi vom vedea de moară şi nu se va pierde nimic!
— Da, da, tată! Du-te dumneata liniştit, căci totul va merge ca pe roate.
Şi pentru a-i arăta hotărîrea lor prin elocvenţa faptelor, Warma apucă pîrghiile pentru a coborî piatra la nivelul trebuincios şi a pune-o în mişcare, în timp ce Karlientje ridică un sac greu de grîu pentru a-l răsturna într-o ladă de unde curgea, treptat, în pîlnia de măcinat.
— Minunat! Dacă-i aşa, voi purcede la drum chiar în noaptea asta, spuse Jan Crickx, care în ziua aceea vorbise mai mult decît în toate celelalte zile ale vieţii lui. Vă sfătuiesc însă să nu vindeţi diamantele la Bruxelles, nici chiar la Malinas, căci nu vă vor plăti pe cît fac. Duceţi-vă la Anvers, pentru că acolo se află marii neguţători de pietre preţioase şi cei mai dibaci giuvaergii.
Şi, într-adevăr, Jan Crickx plecă chiar în noaptea aceea cu *kabuterul,* străbătînd ţări şi mări, odihnindu-se şi distrîndu-se, căci o me-

rita din plin după atîția ani de muncă și de necazuri.

— Nu te îngriji de femei, îi spuse *kabuterul* la plecare. Acum vor munci cu plăcere și cînd te vei întoarce vei vedea ce mult s-au schimbat.

Și chiar așa a și fost.

Întovărășit de pitic, care rămînea nevăzut pentru restul muritorilor, Jan Crickx petrecu doi ani, cei mai buni din viața lui, străbătînd cîmpii, sate și orașe, văzînd obiceiuri noi și necunoscute, înfruptîndu-se din mîncăruri nebănuite pînă atunci, gustînd vinuri și băuturi cum nu se găsesc nici în pivnița episcopală din Malinas.

Dar în locul acestor băuturi vestite și costisitoare, Jan Crickx prefera *schiedamul* și *dobelul* său, berea lui amară și tare, iar în locul palatelor și muzeelor îi plăceau bătrînele mori de vînt, ale căror aripi înnegrite fac ritmice și încete plecăciuni trecătorilor; acelea ce se răsfrîng, înconjurate de frunziș, în oglinda pîraielor și a căror roată discută, huruind, cu apa ce cade în mici cascade de pe paletele acoperite cu mușchi de-un verde întunecat, ba chiar și propriii lui învingători, clădirile acelea uriașe ale morilor cu valțuri ale căror site strălucitoare transformă grîul în făină măruntă și insipidă, și ale căror mașinării complicate fură, după părerea lui, orice gust și orice poezie măcinișului pîinii pe care omul trebuie să o mănînce din sudoarea frunții.

Kabuterul nu știa și nici nu voia să-i explice frumusețea invențiunilor care au alungat în aceste secole *kabuterii, sotaiștii,* vrăjitorii și ielele. Nu voia însă nici să condamne forțele noi, pentru că era inteligent și drept. Dar era adînc întristat, plîngîndu-se, ca și Calipso, de a fi nemuritor. Trebuia să fugă pentru totdeauna de o civilizație ostilă, și-și arunca cele din urmă priviri asupra unei lumi care fusese a lui și în care abia acuma a putut găsi un om îndeajuns de nevinovat pentru a și-l face prieten.

— Aș vrea să știu dacă au scos diamantele, spuse într-o noapte Jan Crickx, care se gîndea mereu la Warma și la Karlientje.

— Da, le-au scos, răspunse *kabuterul* la întrebarea-i indirectă. Le-au scos și le-au vîndut foarte bine. Acum caută, măcinînd fără încetare, să găsească altele. Dar nu cred în mine; spun că pietrele astea conțin în mod obișnuit diamante și că nu-i nimic nefiresc în asta.

Suspină și spuse mai departe:

— Cel mai bun lucru pentru ele și pentru tine e că s-au convins că belșugul vine mai curînd muncind decît așteptînd să pice din cer... Karlientje te așteaptă cu nerăbdare pentru că s-a logodit cu Job și-ți așteaptă doar sosirea. Poți să te întorci vesel la moara ta. Acum nu mai ai nevoie de mine, iar eu trebuie să mă duc

după ai mei, care mă așteaptă departe, foarte departe, în țări unde au mai rămas inimi nevinovate.

— Mă părăsești!...

— Îți voi rămîne în amintire... A! Iar dacă Warma și Karlientje te întreabă de comori, spune-le simplu că acuma comorile sînt ele.

VRAJITOARELE DIN MONS

Întemnițarea Anei du Trou, zisă „Ana cea Neagră", a fiului ei, soldatul Juan Cornet, zis „Hîrca", a tinerei María Teresa Créquignier și mai tîrziu a Anei Cossée, zisă „Mamitte", a frămîntat timp de luni întregi liniștitul și adormitul pe atunci oraș Mons.

Erau acuzați de vrăjitorie, legături cu Diavolul, participare la sabaturi drăcești, farmece și alte crime îngrozitoare vrednice de pedeapsa capitală. De îndată ce-i închise în beciurile castelului, nimeni nu se mai îndoi de soarta lor: era nevoie de o pedeapsă exemplară, aplicată cu mînă de fier, pentru faptul că pe atunci vrăjitorii și vrăjitoarele, încurajați de faptul că nu erau pedepsiți, abuzau de puterea lor infernală tulburînd pacea creștinească a poporului.

Procesul — sau mai bine zis procesele, pentru că au fost trei, unul dintre ele instruit de instanțele militare — a avut loc la începutul anului 1683, cu rezultatul pe care-l vor afla

toţi cei ce vor citi această succintă reconstituire a faptelor, despuiată de orice fantezie şi scrupulos întemeiată pe documentele oficiale pe care domnul Louis Darras le-a descoperit, de curînd, în Arhivele din Mons.

Unul din personajele principale ale dramei, „Ana cea Neagră", era, în momentul culminant al acţiunii, destul de înaintată în vîrstă şi încă de mulţi ani văduva lui Juan Cornet, tambur din compania lui Jean de Rille, şi care-şi pierduse viaţa în nu se mai ştie ce bătălie: în timp ce bătea toba milităreşte, o ghiulea îi zbură capul. „Ana cea Neagră" care, născută la Mons şi măritată la Estinnes, îl urmase în toate campaniile, bivuacurile şi garnizoanele, rămase cu un copil de vîrstă fragedă, numit ca şi tatăl şi, fugind de mizerie, se întoarse în oraşul ei natal.

Puţine se ştiu, şi nu-i nici o pagubă, despre aceşti primi ani ai celei de-a doua şederi a ei în Mons, dar date fiind posibilităţile vîrstei mature, e greu de presupus că, făcută pentru viaţa liberă şi trîndavă a miliţiei din acel timp, ar fi căutat sau acceptat o muncă umilă — singura posibilă pentru ea — şi n-a recurs la uşoarele mijloace de cîştig pe care i le mai ofereau încă sexul, vîrsta şi o rămăşiţă din frumuseţea ei oacheşă. In schimb, se cunoaşte în mod sigur că, îmbătrînind, ajunse cerşetoare şi începu să fie bănuită de vrăjitorie din cauza învîrtelilor ce le făcea în calitate de codoaşă, calităţi ce se completează în mod necesar.

In timpul slujbelor, „Ana cea Neagră" se aşeza mai întotdeauna la intrarea cimitirului care, înconjurînd biserica Saint-Germain, se întindea pînă la fortăreaţa cea veche. Şi n-avea nevoie decît să traverseze strada Samson pentru a se aşeza, dacă dorea, la una din uşile laterale ale minunatei catedrale Sainte-Waudru, ce-a înfruntat secolele pînă azi. De unde, făcînd doar cîţiva paşi — şi îi făcea adesea — putea fi întîlnită, în zilele de tîrg, hoinărind printre dughenele din Marquiet sau Piaţa Mare, piaţa principală din Mons, şi pe atunci ca şi acum. Pentru a cunoaşte un oraş, în timpul acela, nimic nu era mai indicat decît să urmăreşti mersul hai-hui al unui cerşetor. „Ana cea Neagră" trecea zilnic pe la Catiau — străvechiul castel restaurat şi mărit de Baldovin al IV-lea care domina oraşul Mons, aşezat fiind chiar în centru, dărîmat mai tîrziu, iar locul tranformat în piaţă publică — ca şi pe la biserica şi cimitirul Saint-Germain pe care le-a desfiinţat Iosif al II-lea; pe la uşile cele mari ale bisericilor Saint-Nicolas, Saint-Elizabeth şi ale bisericii Cordelierilor (călugări franciscani) situate în cartierele mai sărmane — ultima aproape de bariera Bertaimont — şi care nu se puteau lua la întrecere nici pe departe cu cele două mîndre rivale, mereu în luptă, Sainte-Waudru şi Saint-

Germain; pe la rarele case boiereşti cu ifose de palate, cum era aceea a marchizului de Trichateau, din care niciodată nu era lăsată să plece cu mîinile goale; pe toate străzile întortocheate şi uneori foarte abrupte din Mons, ale căror clădiri erau aproape toate înconjurate de mari grădini cu flori sau zarzavat, despărţite doar din loc în loc, pentru a servi sau a incomoda pe trecători, de îngustele *chasées*, un fel de pasaje ce nu meritau decît cel mult numele de poteci; obişnuia să se plimbe, în peregrinările ei, pe malurile rîului Trouille, împestriţate ici şi colo de sărăcăcioasele colibe ale pescarilor, pînă la Trou Oudart, construcţie strategică a Pescăriei mari şi loc de întîlnire a tuturor haimanalelor oraşului, printre care se afla şi fiul ei, Juan Cornet, „Hîrca"... Cunoştea, deci, în amănunţime, toate cele şapte minuni ale oraşului la care se referă vechiul cîntec popular valon:

> La Trouille et la houille,
> la fontaine qui bien mouille,
> Sainte-Waudru et le Castiau,
> le Mésiau, les enfants Fresniau,
> ne sont là de biaux jouyaux ? [1]

[1] Trouille (pîrîu numit aşa) şi huila,
fîntîna care are apă din belşug,
Sainte-Waudru (biserica) şi Castelul
Mésiau (piaţă de carne), copiii Fresniau (nu se cunoaşte înţelesul)
nu sînt oare bijuterii frumoase ?

Pornea foarte adesea pe şoseaua dinspre Tournai şi mergea pînă la sediul Ostpitalierelor din Hautrage — călugăriţe din Ordinul al Treilea Franciscan — mănăstire veche, fondată în 1462, dar mutată mai tîrziu pe strada Fétis, unde se mai află şi astăzi. Aceste vizite, întotdeauna fructuoase, şi care nu scăpau curiozităţii satirice a vulgului, îi aduseră o nouă poreclă, „Madam de Hautrage", ce i se adăugă celei cunoscute mai dinainte, de „Ana cea Neagră".

Celebritatea ei era bine stabilită şi existau destule motive să se bucure de ea. Apucăturile ei ciudate, oarecum misterioase, nu puteau fi trecute cu vederea într-un oraş atît de mic. Lumea băgase de seamă că rosteşte cuvinte neînţelese, că — chiar şi cînd era singură — prefira şiraguri nesfîrşite de mătănii, că gesticula fără nici o noimă, că minţea chiar şi cînd n-avea nevoie, şi cu neobrăzare... Se ştia că, noaptea, nu se culca niciodată în sărăcăciosul ei pat de zdrenţe, ci, „asemeni clariselor" — după cum ea singură spunea — şi-o petrecea în picioare, cîntînd imnuri de laudă Domnului. Această pioşenie exagerată trezi bănuielile vecinilor casei Ruydan, unde-şi închiriase o odăiţă, care o socotiră drept înşelăciune pentru a-şi ascunde spurcatele ei legături cu Dracul... Mai mult decît atît: în hoinărelile ei prin oraş şi prin împrejurimi „Ana cea Neagră" se rătăcea pînă

și prin locurile cele mai apropiate și chiar pe străzi; iar dacă o întrebau cum putea să se piardă prin locuri atît de cunoscute de ea, răspundea aruncînd vina pe șotiile Dracului. Expresia feței și-o schimba — și lucrul acesta e grav — la repezeală și în întregime, iar uneori se tăvălea pe pămînt în convulsiuni, pierzîndu-și simțirea. Puțin cîte puțin, toată lumea se convinse că era apucată.

Acum se poate lesne închipui ce educație primise fiul ei Juan Cornet, un flăcău aproape dar a cărui singură ocupație, încă de mic, era să se zbenguiască cu alții de-o vîrstă cu el sau chiar mai mari, scandalizînd, tulburînd și necăjind pe vecinii și trecătorii pașnici, șterpelind și furînd dacă îi venea la îndemînă, primind și asimilînd zilnic, în fine, cele mai înțelepte și mai eficace lecții de trîndăvie și nerușinare, respectînd și aplicînd legea comodă de a face, întotdeauna și întru totul, sfînta lui voință. Pentru că era foarte uscățiv, neplăcut la înfățișare, cu ochii negri afundați în orbite, cu o gură crăpată pînă la urechi, din care se vedeau dinții dar buzele nu, cu fața colțuroasă și cu pomeții ieșiți în afară, camarazii lui îl numiră „Hîrca", poreclă ce-l întovărăși toată viața.

Nu se știe ce mînă energică reuși să-l ducă pe copil la școala primară a părintelui Du Quesne, de pe strada Guirnalda. Învățătorul, mare mînuitor al pumnului, îl evidenție printre școlari chiar de la început în ceea ce privește bătăile cu nuiaua și piciorul, în general bine meritate, pentru că Juan Cornet avea fire perversă, era răuvoitor, viclean și gîlcevitor, cusururi la care se adăuga și acela moștenit de a minți, de a povesti ca aevea lucruri neobișnuite și neadevărate, spunînd pe urmă că sînt doar vise urîte.

Uneori, chiar și la școală, avea accese convulsive care-l făceau să gesticuleze îngrozitor, din cauza cărora și a celor spuse mai înainte, părintele Du Quesne îl socotea — nu fără o ușoară groază — drept o creatură drăcească. Părerea aceasta a profesorului era instinctiv împărtășită și de băieți, care din prima zi și-au privit colegul cu frică din pricina perversității lui fățișe și, mai ales, datorită faptului că-i credeau născocirile și se temeau de figura lui de strigoi. Din fericire, nu trebuiră să suporte mult timp tovărășia lui Juan Cornet. Școala i se părea prea mohorîtă iar cursurile prea obositoare dacă nu chiar chinuitoare, și într-o bună zi scăpă de palma părintelui Du Quesne, știind abia să silabisească, pentru a se dedica din nou hoinărelii... Numai după ani întregi, văzînd că relele sale deprinderi nu-i aduceau întotdeauna banii de care avea nevoie pentru acoperirea cheltuielilor, se angajă ca muncitor la fabrica de nasturi Pamelle, de pe strada Enghien.

Se angajă e un fel de a spune, pentru că

lucra rău, lipsea adesea şi ajungea mereu în situaţia de a fi dat afară. Îşi cheltuia banii în zaiafeturi cu femei pierdute şi, cînd rămînea fără resurse, venea la casa Ruydan căutînd adăpost şi un blid de ciorbă. „Ana cea Neagră" era departe de a-l întîmpina ca pe fiul risipitor, dar nu refuza, deşi cu scandal, să-l primească şi să-i potolească foamea. Vocile îşi ridicau tonul, iar expansiunile reciproce ameninţau să ia un caracter dramatic atunci cînd Juan Cornet cerea bani cerşetoarei, care se încăpăţîna să nu-i dea. De altfel, nici nu prea avea bani ci mai mult resturi de mîncare, haine terfelite şi alte jalnice vechituri pe care le căpăta cerşind; uneori se adăuga la acestea şi cîte o monedă de aramă; iar cu prilejul vreunei înmormîntări de episcop cîte o piesă albă, pusă repede la păstrare pentru ocazii mari. Dar „aceste ocazii mari" erau de cele mai multe ori forţate şi cît se poate de neplăcute, atunci cînd Juan Cornet, înspăimîntînd-o, izbutea să vîre comoara maternă în buzunarul său. Dacă mama şi fiul nu se urau încă, apoi mult nu mai aveau; astfel cînd, după o aprigă bătălie, pungaşul o buzunărea pe „Ana cea Neagră", în loc să-i mulţumească sau s-o compătimească, fie şi cu milă batjocoritoare, mormăia cu dispreţ:

— Iată ce mamă mi-a hărăzit soarta!...

Dar asta nu-l împiedica, în clipele de mizerie,

să vină la ea în căutarea unui acoperiş şi a unui dumicat.

Îi plăcea „Anei celei Negre" să se oprească, în hoinărelile ei, cu sau fără pretext, pentru a sta de vorbă cu tot soiul de oameni; şi în jurul ei se adunau, curioase, multe cumetre tinere şi bătrîne, pentru a o auzi vorbind, cu limba veşnic slobodă, despre intrigi şi aventuri mai mult sau mai puţin scandaloase — false sau adevărate, fără deosebire — recomandînd leacuri fără greş contra oricărei boli şi băuturi care satisfac orice dorinţă. Spunea că le cunoaşte şi le îngrijeşte pe toate fetele din Mons care au păcătuit şi adevărul este că se ducea adesea să vadă pe multe din ele, oferindu-le serviciile ei. Era, într-un cuvînt, deosebit de îndrăzneaţă; întîlnind, de pildă, o femeie de curînd măritată, deşi nu avea nici o legătură cu ea, se grăbea s-o întrebe dacă e sau nu însărcinată; şi deoarece i se ducea tot mai mult vestea de vrăjitoare, tînăra femeie scăpa închinîndu-se, convinsă fiind că voise să-i deoache fructul pîntecelui. Tot aşa, dacă se întîlnea singură cu vreo fată cinstită, dar puţin sau de loc căutată de bărbaţi, îi spunea:

— Dacă vrei un logodnic, am să-ţi dau nişte prafuri şi pe loc vei găsi unul, cît de frumos doreşti!

Pînă şi ea, sătulă de singurătate, începu să-şi caute un tovarăş şi — lucru nemaipomenit, date

fiind antecedentele, vîrsta şi condiţia sa — îl găsi pînă în cele din urmă... şi-l găsi tînăr. Era un soldat, nici impunător, nici prea isteţ, pe nume Joseph şi care, desigur, o credea bogată şi zgîrcită. Se mai poate presupune, deşi forţăreaţa abia aştepta primul asalt pentru a se preda — dacă nu ea însăşi a fost prima care-a propus lucrul acesta — că Joseph găsi de cuviinţă să-i promită c-o va lua în căsătorie. Ea nu i-o ceruse şi de altfel nici el nu-şi împlini făgăduiala, căci niciodată n-avusese această intenţie. Făcea, pur şi simplu, curte banilor strînşi... Şi deoarece aceşti bani nu existau, într-o bună zi se plictisi şi dispăru, spre marea deznădejde a „Anei celei Negre", care suferi un atac şi, plîngînd, zvîrcolindu-se, smulgîndu-şi părul, spuse totuşi, vecinelor ei:

— Pungaşul s-a cărat, dar trebuie să se întoarcă! Şi se va întoarce! O să vedeţi c-o să se întoarcă!

Şi pentru a-l atrage începu să dea acatiste care, avînd în vedere scopul ei secret, erau dintr-acelea pe care poporul le numeşte de „întoarcere". Şi ceea ce-i curios e că Joseph apăru din nou.

— Nu spuneam eu că se va întoarce! exclamă triumfătoare „Ana cea Neagră".

Dar înapoierea aproape inexplicabilă a soldatului — desigur că n-a avut altă funie cu care să se spînzure — nici nu risipi, nici nu

micşoră reputaţia ei crescîndă de vrăjitoare, născută datorită atîtor altor lucruri ciudate; iar multe cumetre ajunseră chiar să discute foarte serios dacă Joseph era sau nu era Dracul în carne şi oase...

Făcînd uitat trecutul vesel sau cu intenţia de a-şi captiva amantul, „Ana cea Neagră" începu să se dedea la cele mai neobişnuite cochetării: îşi purta de pildă, ca fetele tinere, părul prins cu un pieptene şi îmbogăţit cu bucle false, cînd nu-şi punea — şterpelită de pe la vreo cucoană — o enormă perucă încununată de-o scufă albă cu dantele. O cerşetoare care se trudeşte să nu pară nici bătrînă nici săracă!... Toată lumea începu să spună că „Ana cea Neagră" se împopoţona pentru a-i place Dracului la orgiile sabatice. Şi nu mai încăpu nici o îndoială cu privire la asta cînd, într-una din lungile ei absenţe, vecinele îi cotrobăiră prin cameră şi dădură de corpul delict: o ulcică cu unsoare — o alifie drăcească, fără îndoială, care o făcea să ajungă în zbor la soborul vrăjitoarelor — un pachet cu prafuri care, desigur, o ajutau în farmecele ei, trei inimi roşii şi verzi, făcute din pînză impregnată cu sare, un căpătîi de panglică pe care era scris numele lui Isus — pentru a-l batjocori şi a-l călca în picioare, fără îndoială — şi diferite amulete, la prima vedere mai puţin diabolice, pentru că erau din acelea pe care le binecuvînta şi le împărţea credincioşilor săi pă-

rintele Avianó, capucin vestit, care-şi făcea sihăstria în pădurea din Lessines...

Cam în acelaşi timp Juan Cornet, pe care prezenţa lui Joseph sfîrşise prin a-l goni, se simţi sătul să mai facă nasturi în fabrica Pamelle. Din întîmplare, sergenţii din divizia Sambre tocmai umblau după recruţi şi Juan Cornet, ameţit de perspectiva vieţii militare, care i se părea trîndavă şi voioasă, se înscrise ca voluntar. Un an şi jumătate servi în compania lui Du Det, următorii trei în cea a lui Vanderbeck, regimentul baronului de Feur, iar după aceea petrecu patru ani şi jumătate în compania seniorului Renty şi a maiorului Dupuis, din regimentul ducelui de Arenberg.

Cînd izbucni scandalul care se pregătea, Juan Cornet trecuse de douăzeci şi cinci de ani şi era cel mai abitir pungaş din cîţi se pot închipui. Blestemăţiile pe care le învăţase în copilăria lui slobodă şi rătăcitoare, se perfecţionaseră şi completaseră în timpul şederii prin campamente şi garnizoane, cu furturi, jafuri, orgii, abuzuri de forţă, în afară de toate practicile celui mai josnic libertinaj. Aceasta nu-l împiedică însă ca, într-unul din popasurile regimentului său în Mons, să se însoare cu o oarecare Babette, o fată care, fără a fi model de graţii şi însuşiri, era mult mai presus de el. Şi deoarece Juan Cornet nu înaintase cu nimic în ştiinţele administrative şi economice, „Ana

cea Neagră“ trebui să găzduiască nu o singură dată perechea lipsită de mijloace, şi datorită unei împrejurări de felul acesta trăi Babette mai bine de şase săptămîni împreună cu respectabila ei soacră...

Dar regimentul ducelui de Arenberg plecă la Charleroi, şi Babette, care-şi urmă soţul, venea la Mons din ce în ce mai rar.

În acel timp, unul din cei mai bogaţi locuitori ai Monsului era Hermand du Belloy, nobil de viţă veche munteană, dintre cei care-şi spun cu mîndrie *montois-cayau* (muntean-pietroi), înaintat în vîrstă, văduv şi tată al unei singure fiice. Cu puţină carte şi foarte credul, era căptuşit de superstiţii care în ziua de azi ar face din el un ins ridicol, dar care în epoca aceea nu trezeau rîsul nimănui. Monsieur du Belloy, printre altele se credea invulnerabil datorită faptului că era în stăpînirea unei medalii şi a unei amulete făcătoare de minuni din „Sfînta Ceară de la Agnus Dei“, şi a unei scrisori „scrisă cu litere de aur de către însăşi mîna Domnului şi Mîntuitorului nostru Isus Cristos“. Sfînta Ceară de la Agnus Dei era o amuletă făcută din picăturile lumînării de Paşti amestecate cu ulei sfinţit „pe care Papa îl binecuvînta şi-l împărţea episcopilor şi mirenilor de seamă“, pe care Monsieur du Belloy o păzea cu străşnicie într-un săculeţ de mătase sau catifea pentru a o apăra de orice pîngărire. Scrisoarea

Domnului Nostru, destul de lungă, se termina astfel: „...Acel ce va face o copie după această scrisoare va fi fericit, iar de cel ce o va purta cu sine, o va citi şi o va da şi altora s-o citească nu se va atinge nici spirite rele nici foc, nici trăsnet". Convins de faptul că va fi fericit, Hermand din Belloy ajunsese să creadă că aşa şi era, şi aceasta-i era de ajuns... Fiica, nu mai puţin superstiţioasă desigur, făcuse un bun mărităş căsătorindu-se cu Francisco Ghislain, un nobil din Soignies. Locuiau pe strada Vieseries, nu departe de casa lui du Belloy, de pe strada Orfanilor, şi amîndoi se plîngeau amarnic şi fără-ncetare că nu aveau copii...

Cu ani înainte de căsătoria fiicei sale Gertruda cu nobilul din Soignies, mai precis în 1670, Hermand du Belloy luase şi crescuse în propria lui casă o fată de şapte ani, numită María Teresa Créquignier, orfana unuia dintre cei mai credincioşi servitori ai lui. Fata, care era tratată doar ca o servitoare favorită, arătă de mic copil un caracter aparte, capricios şi foarte pătimaş. Cînd mai crescu, fu trimisă la Orfelinatul din apropiere, unde învăţă să ţeasă. Fără a fi o frumuseţe, era totuşi plăcută la înfăţişare. Relele ei înclinări sau ispitele perfide ale unui băiat o corupseră curînd. Intr-o zi, în loc să meargă ca de obicei la Sfînta Casă a Orfelinatului fondată de Luisa de Bouzanton fugi, nimeni nu ştie cu cine, şi stătu mult timp

ascunsă, fără a putea fi descoperită... Se întoarse singură, slăbită, frîntă, într-o stare de plîns, ca şi cum s-ar fi sculat după o boală lungă. Degeaba au întrebat-o cu cine fugise, unde fugise şi ce făcuse; în cele din urmă se făcu apel la forţă: o serie de bice trase de dreapta puternică a unui lacheu o siliră să dezvăluie lui du Belloy lucruri care-i făcură părul măciucă.

María Teresa spuse că o cerşetoare bătrînă („Ana cea Neagră", după cum se află mai pe urmă) o catehizase şi o iniţiase în cultul demonului, arătîndu-i cîteva practici secrete de vrăjitorie; şi că, folosind aceste cunoştinţe, şi întovărăşită chiar de „Ana cea Neagră", nu numai că asistase de nenumărate ori la sabaturi, dar că legase cele mai intime relaţii amoroase, nici mai mult nici mai puţin, cu trei draci, ale căror nume erau Sarazin, Tonnelet şi Truchant.

Groaza firească a lui du Belloy atinse culmea cînd află că María Teresa Créquignier, instigată mai întîi de „Ana cea Neagră" şi apoi de însăşi căpetenia dracilor, gîtuise un copil pe locul unde se celebrează ceremoniile satanice, pentru a face din măruntaiele lui filtruri, unsori şi băuturi. Dar bunul om avea să se sperie şi mai mult. Maria Teresa îi mărturisi că, atît în casa lui cît şi în altele (făcînd aluzie fără îndoială la casa fiicei lui du Belloy), împrăştiase nişte prafuri care aveau darul de a „împiedica procreaţia"...

Alergă omul nostru la biserica Sainte-Waudru, cerînd sfat și ajutor venerabilului capelan. Acest preot grav, care voia să aibă conștiința împăcată, o interogă pe fată personal, și aceasta îi confirmă cu o diabolică neobrăzare tot ceea ce mărturisise sub bice, adăugînd la cele cunoscute o nouă grozăvie: casa lui du Belloy era, nu parțial, ci în întregime sub puterea vrăjilor; și pentru a o fermeca, María Teresa se servise de un broscoi! Capelanul, ca măsură de urgență, stropi cu agheasmă pe Créquignier, odăile și persoanele care le ocupau sau intrau în ele, rostind formulele rituale de dezlegare în latinește.

Nemulțumindu-se numai cu asta, du Belloy își aminti că auzise vorbindu-se adesea, cu admirație și respect, de capucinul singuratic care-și făcea pocăința în pădurea din Lessines și care era meșter mare în alungatul dracilor și dezlegări de vrăji și farmece. Du Belloy se duse el însuși să-l caute, făcînd cele vreo opt leghe de drum într-o brișcă, iar a doua zi îl aduse la Mons. Sihastrul făcu toate slujbele rînduite și se întoarse după aceea plin de daruri și bucate.

Dar du Belloy nu se mărgini numai la aceste apeluri la intervenția divină: se duse și la autoritățile pămîntești pentru a denunța pe María Teresa Créquignier în fața consiliului municipal, care pe vremea aceea administra justiția

civilă și criminală. El repetă monstruoasele dezvăluiri ale fetei în fața membrilor consiliului îngroziți iar aceștia, dîndu-și seama de gravitatea faptelor, trecură imediat afacerea, după cum era obiceiul, Pensionarilor orașului, Plétincx și Leroy, jurisconsulți în slujba municipiului și care în consiliul municipal țineau gestiunea tuturor cazurilor grele și anevoioase. Deoarece Leroy se eschivă, colegul său Plétincx rămase singur. Arzînd de zel, începu prin a închide în temnițele Castelului pe María Teresa Créquignier și pe presupusa ei instigatoare, „Ana cea Neagră", denunțată de către prima. Abia începu instrucția, cînd cercetările îi treziră lui Plétincx puternica bănuială a complicității lui Juan Cornet și dădu ordin să fie prins și el.

Procesul începu, așadar, după forma juridică numită pe atunci „inchizitivă" sau „inchizitorială", urmînd calea cercetării practicată de către juriu, procedeu prin care judecătorii înșiși erau cei care — prin intermediul vătășeilor și martorilor — anchetau și adunau dovezile, trecîndu-le în scris, și chestionau apoi pe acuzat, ale cărui răspunsuri se înregistrau și ele. La urmă, cînd procesul se afla în pragul sentinței, aceasta se bizuia pe piesele scrise și era dictată fără nici o dezbatere orală.

Opinia poporului, care o considera pe „Ana cea Neagră" drept vrăjitoare, influență puternic spiritul Pensionarului Plétincx, care-și con-

tinuă instrucția stăpînit de unele bănuieli. Dar acestea se preschimbară în convingere cînd funcționarii lui descoperiră în camera acuzatei inimile de pînză, amuletele, ulcica cu unsoare și pachetul de prafuri, care erau tot atîtea corpuri delicte. „Ana cea Neagră" se strădui în zadar să explice lui Plétincx proveniența și scopul inofensiv al fiecăruia: inimile — spunea ea — departe de a fi lucru vrăjitoresc, erau tocmai destinate să alunge vrăjitoarele; unsoarea, preparată în cunoscuta prăvălie la Floarea de Crin, aparținea unei femei bolnave de rîie care fusese, după aceea, internată la spital; prafurile erau un leac pentru stomac pe care i le dăduse un oarecare Jean Potage, iar cingătoarea cu numele lui Isus provenea direct de la Sfîntul Refugiu din Hautrage. Atît de evidentă îi apăru falsitatea acestor explicații, încît Pensionarul nu se îngriji nici măcar s-o întrebe pe femeia bolnavă de rîie și nici să caute pe numitul Jean Potage.

Nu era mai puțin defavorabil nici ceea ce privea antecedentele Maríei Teresa Créquignier. Una din călugărițele ursuline din serviciul Orfelinatului unde-și făcea fata ucenicia, interogată în sfînta sa casă, îi declară, e adevărat, că n-avea nimic de spus împotriva ei, în afară de faptul că „avea fața și ochii foarte ciudați". Dar o altă soră îi povesti că odată, văzînd niște șoareci care fugeau prin școală, Créquignier nu s-a speriat ca celelalte fete ci a început să rîdă, spunînd: „Nu sînt altceva decît șoareci!" și că declaranta, în aceeași zi, întorcîndu-se în clasă, văzu acolo un „ciudat animal zburător", minune pe care se grăbi s-o aducă la cunoștința sorei mai mari și a maicii superioare. Le atrase atenția că María Teresa, cînd o biciuiau pentru vreun păcat mărunt — de pildă, mici pungășii, către care avea înclinații — nu salva nici măcar aparențele prefăcîndu-se că plînge...

Dar mai strivitoare decît declarațiile și denunțurile străine fu neobrăzata mărturie a Maríei Teresa Créquignier. Se lăudă în fața Pensionarului că nu era o vrăjitoare simplă, ci una dintre cele mai instruite. Pentru a obține o atît de înaltă demnitate în ierarhia diabolică, mîncase la riturile vrăjitorești inima unui copilaș proaspăt jertfit Diavolului pe care un soldat din garnizoană (Plétincx se gîndi la Juan Cornet, dar nu era el) i-l dăruise, fiind și el interesat în practicele acestea, dracului Sarazin. Resturile victimei — și aceasta era o dovadă de adevăr oferită spontan de María Teresa — se găseau îngropate lîngă fortificațiile de la Ribera, în apropiere de Cabuterie. Se mai mîndrea apoi de a fi fost însemnată chiar de mîna Dracului, în partea cea mai ascunsă a corpului său...

Se făcură săpături la locul indicat de Créquignier drept mormînt al copilului dar, neaflîn-

du-se nici cea mai mică urmă, Pensionarul ajunsese la convingerea că Dracul le făcuse să dispară. Asigurările Maríei Teresa nu dădeau loc la nici un fel de îndoială, iar încăpăţînarea cu care se mîndrea de atîtea şi atîtea nelegiuiri era rodul trufiei ei infernale şi al sfidării păcătoase şi fără ruşine a puterii lui Dumnezeu.

În faţa a ceea ce considera el suma dovezilor morale, Pensionarul lansă mandat de arestare împotriva Maríei Teresa şi a „Anei celei Negre" şi le puse sub şi mai mare pază în beciurile Castelului. Juan Cornet, prins şi el, trecu, fiind soldat, sub jurisdicţia militară, dar trebui să apară ca martor şi în faţa justiţiei civile.

Instrucţia propriu-zisă începu la 2 aprilie 1683 în Sala Roşie a Castelului şi ea primi „martori ai acuzării împotriva «Anei celei Negre» şi tovarăşii" — după formula consacrată — se prezentară fireşte Francisco Ghislain, nobil din Soignies, şi soţia sa Gertruda du Belloy.

Declaraţia nobilului se referea mai cu seamă la fermecarea casei sale şi la mijloacele folosite pentru vrăjirea ei.

— Nu de mult — spuse el — bucătăreasa, foarte speriată, mă chemă în bucătărie pentru a-mi arăta un broscoi de-o mărime neobişnuită, care se introdusese înăuntru. Cînd am intrat, jivina făcea sărituri mari spre sobă, pentru a scăpa desigur pe horn. Bucătăreasa prinse puţin curaj şi încercă să prindă broscoiul cu cleştele din vatră; dar ciudatul animal ţopăia mai departe, aluneca, se lipea de pămînt şi reuşea să scape într-una, pînă ce mă hotărîi să iau şi eu parte la vînătoare şi izbutirăm să-l prindem. Bucătăreasa, fără a lăsa cleştele cu care ţinea scîrbosul animal, îmi spuse că, pentru a-l alunga definitiv, trebuia să-l ardem de viu, pentru că altfel nu ne mai scăpăm de el, aşa după cum spunea, vorbind despre cazuri asemănătoare, părintele Avianó, sfîntul sihastru din pădurea din Lessines. Făcu întîmplarea sau poate chiar Dracul, ca în acel moment să nu fie foc în sobă şi încercai să-l fac. Cum nu izbuteam, bucătăreasa îmi dădu cleştele, pe care îl luai cu cea mai mare grijă pentru a nu scăpa broscoiul, şi obţinurăm îndată o flacără de mai mare dragul: dar cînd am azvîrlit jivina în ea, focul a început să scadă, ameninţînd chiar să se stingă. Il aţîţarăm rugîndu-ne şi făcîndu-ne cruci, lemnele se aprinseră mai temeinic şi iată că broscoiul pocni deodată ca o puşcă... Rămase totuşi în vatră şi, în timp ce ardea, se micşora văzînd cu ochii. Cînd mai rămăsese doar cît o ghindă bubui încă o dată, ca o detunătură de armă... şi în felul acesta se mistui...

— Credeţi că era lucrul Diavolului? întrebă Pensionarul.

— Da; dacă nu cumva era Diavolul însuşi.

— Credeţi că s-a introdus în casa dumnea-

voastră din inițiativă proprie sau chemat de cineva ?

— Chemat de María Teresa Créquignier ; ea însăși a mărturisit aceasta socrului meu, domnul du Belloy.

— Tot așa a mărturisit și în fața justiției, confirmă Maître Plétincx.

Gertruda du Belloy, soția lui Ghislain, se declară, în ceea ce o privește, convinsă că María Teresa o vrăjise condamnînd-o la sterilitate, pentru că, se știa că cea mai mare dorință a ei era să aibă copii. Explicînd pe ce-și întemeia convingerea, ea povesti că a doua zi după nuntă, jurîndu-i că o va face fecundă, Créquignier îi dăduse niște prafuri care-i provocară vărsături violente. Acestea nu încetară pînă ce nu luă din apa contra farmecelor pe care o prepara părintele Avianó.

— Sînt căsătorită de trei ani — spuse la sfîrșit Gertruda du Belloy — și din cauza Maríei Teresa și a meșteșugirilor ei nu am copilul pe care-l doresc. Și cine știe de-l voi mai avea vreodată !...

Tribunalul luă în considerație, bineînțeles, fapte atît de semnificative și compromițătoare ca prezența broscoiului în bucătăria nobilului și ciudata lui moarte, prafurile date Gertrudei du Belloy și vărsăturile ce le urmară și, mai ales, sterilitatea tinerei doamne. Nu era vorba de indicii simple : vrăjitoria era evidentă...

Se prezentă apoi tînăra Créquignier și, fără a se sinchisi de înfățișarea amenințătoare a Pensionarului Plétincx, răspunse foarte liniștită la întrebările obișnuite. Se făli din nou că nu e o femeie care face numai farmece, ci o vrăjitoare în toată puterea cuvîntului, dar deodată amuți.

— De ce nu răspunzi în fața justiției ? strigă, înfuriindu-se, Plétincx. Dacă te mai încăpățînezi să taci, atunci îți va dezlega limba călăul !...

După nenumărate amenințări :

— Nu răspund, explică senin María Teresa, pentru că Sarazin îmi poruncește să tac.

— Cine-i acest Sarazin ?

— Apoi, Dracul !

— De unde îți poruncește ? Unde se află ?

— Acolo, exact în spatele jilțului dumitale !

Pensionarul se întoarse dintr-un salt, în timp ce toți cei de față își țintiră privirile, înspăimîntați, spre locul către care arăta Créquignier... În spatele jilțului nu era nimeni...

— Bagă de seamă, țipă Plétincx. Îți bați joc de tribunal și asta te poate costa scump ! Unde pretinzi că se află acest... Sarazin ?

— Chiar acolo, în spatele jilțului.... Dar nu-l puteți vedea. Nimeni nu-l poate vedea. Nimeni în afară de mine... și de alți cîțiva. De aceea n-a fost văzut nici astă noapte cînd m-a vizitat în celulă, trimis de „Ana cea Neagră“, pentru a

mă învăţa ce trebuie să răspund cînd voi fi interogată.

— Şi pînă acum ai răspuns de acord cu instrucţiunile lui? întrebă cu spaimă Pensionarul.

— Nu. Tocmai de asta mă ameninţă... Sarazin m-a înălţat la rangul de vrăjitoare... chiar el mi-a pus semnul focului în...

Şi arătă exact unde, fără cea mai mică ezitare.

— De ajuns, spuse Plétincx. Vei mai fi chemată pentru a-ţi completa interogatoriul. Să fie dusă la temniţă.

Declaraţiile Maríei Teresa Créquignier făcură asupra celor prezenţi o impresie nemaipomenită. Dar aveau să afle lucruri şi mai extraordinare.

Aci, într-adevăr, intervine un episod pe care însuşi cel ce îl scrie azi l-ar crede născocit sau neverosimil, dacă nu s-ar afla, cu toate amănuntele, în dosarul oficial al procesului, păstrat în arhivele din Mons. Cititorul, desigur, nu le va crede, dacă nu se va gîndi — ca şi cel care scrie — că omul amestecat în el era un depravat, un degenerat pervers, într-un cuvînt, un criminal dement. Oricine ar fi nu se poate sări peste declaraţiile ce „figurează în proces", care influenţară în mod decisiv tribunalul şi care aruncă multă lumină asupra stării de spirit din acea epocă, nu atît de îndepărtată...

Martorul care urmă după scoaterea din sală a Maríei Teresa Créquignier fu Juan Cornet, fiul „Anei celei Negre". Era vădit tulburat. În

fundul orbitelor hîrcei, ochii lui speriaţi sticleau ca nişte opaiţe neliniştite. Un rictus nervos îi strîmba gura într-o parte, lăsînd să i se vadă dinţii galbeni. Răspunse bîlbîindu-se, îngrozit de ameninţarea Pensionarului de a se mărgini numai la adevăr. Şi după aceea, de la primele cuvinte, toate declaraţiile sale fură o nemiloasă învinuire adusă împotriva propriei sale mame. S-ar fi spus că se înverşuna împotriva unui duşman de moarte, aflat la cheremul lui.

Povesti că atunci cînd avea numai nouă ani, aflîndu-se cu mama sa la Sottegem, o comună mică din Flandra unde compania lui Juan Cornet, tatăl, avea garnizoană, „Ana cea Neagră", mamă-sa, îl închinase în mod solemn Dracului.

— Şi l-ai văzut pe Dracul cu acest prilej? îl întrebă Plétincx.

— Mama nu m-a lăsat să-l văd, dar, după ce a rostit cîteva cuvinte neînţelese, am primit numaidecît o lovitură puternică, dată se pare de un pumn greu, care parcă ardea. Am simţit o durere îngrozitoare şi din ziua aceea mi-a rămas pe umăr un semn negricios, de mărimea unei unghii, la fel ca „aluniţele" femeilor.

Nu mai adăugă nimic altceva în legătură cu închinarea lui Diavolului, dar după ce vorbi de copilăria-i lipsită de supraveghere şi de tinereţea lui mizerabilă, dădu un mare belşug de amănunte din perioada căsătoriei. Spuse că „Ana cea Neagră" se opusese căsătoriei lui cu Ba-

bette din motive ce nu nu se pot mărturisi. Invitat să dezvăluie aceste motive, povesti, fără sfială, lucruri pe care penița refuză să le scrie. El, pentru a scăpa de influența nefastă a mamei lui, se însură fără voia ei, dar bunele lui intenții fură dejucate deoarece „Ana cea Neagră“, folosind mijloace tainice, reuși, nu o dată, ci de mai multe ori, să-l ia la întîlnirile ei drăcești. Pentru ca Babette să nu-și dea seama de lipsa lui Juan, vrăjitoarea îi punea în pat o coadă de mătură, pe care tînăra, în caz de se trezea, o lua drept soțul ei. Pentru a-l duce la locul unde aveau loc petrecerile drăcești, „Ana cea Neagră“ — adăugă Juan Cornet — după ce încăleca pe cleștele din bucătărie, care se prefăcea pe dată într-un focos armăsar alb, îl punea de-a curmezișul în fața ei. Animalul diabolic pornea atunci într-o goană nebună. Mergea astfel vreo trei ore fără oprire, tot atît la întors cît și la dus: în acest caz ajungeau pînă în Germania... El însă nu izbutea să vadă pe drum nimic...

Apoi descrise tot ce se întîmpla la petrecerile drăcești, spunînd că acolo întîlnise, printre multe alte persoane cunoscute, și pe o cerșetoare din Mons, numită Ana Cossée, pe care poporul o poreclise „Mamitte“. În fața acestei declarații acuzatoare, Plétincx nu ezită nici o clipă și porunci ca cerșetoarea să fie arestată.

„Mamitte“ era o nenorocită cu o înfățișare

respingătoare, al cărui nume servea mamelor pentru a-și speria copiii și pe care gloata, nu fără oarecare semne de teamă, o prigonea fără milă cu batjocurile ei. În rîsul pe care-l stîrnește urîtul există totdeauna și puțină frică sau dacă nu, silă. Nefericita fusese destul de frumoasă în tinerețele ei, dar într-o zi, în timp ce cocea castane, avu ghinionul să-i sară în obraz și în ochi scîntei și cenușă fierbinte, care o lăsară chioară și cu fruntea și obrazul negre și brăzdate de semne, ca fața unui lepros. Rămase atît de respingătoare încît copiii fugeau de ea, crezînd-o vrăjitoare, părere care cîștigă teren și-i molipsi și pe cei mari. Deși vorbea fără încetare de Dumnezeu și de sfinți, de ectenii și de liturghii, de pelerinaje și acțiuni pioase, mulți considerau — ca și în cazul „Anei celei Negre“ — smerenia „Mamittei“ o simplă perdea pentru practicile ei diavolești. Niciodată nu fusese prea fericită și soarta nu i se mai îmblînzise nici cu trecerea anilor. Văduvă a unui meșteșugar numit Juan Quentin, se căsătorise din nou cu un oarecare Beltrand, un om trîndav și plin de patimi, fost vizitiu la familia Van Dam, seniori din Audignies, de unde fusese alungat din pricina viciilor și a beției, și care trăi de atunci pe seama femeii sale, pentru că singura „muncă“ pe care accepta s-o îndeplinească era aceea de a face de gardă (pe atunci serviciu obligatoriu) în locul burghezilor bogați sau fără

chef de a face pe agenţii de poliţie. E de prisos să mai spunem că din aceste venituri Beltrand nu aducea acasă nici o para, şi că dimpotrivă, cînd gărzile se răreau, alerga să-i ia „Mamittei“ pînă şi puţinii bănuţi ce-i avea. Meşteşugurile drăceşti nu-i aduceau nici ei, după cum se vede, nici putere, nici bogăţie, nici fericire. De abia ajungea s-o scoată la capăt — şi să facă faţă viciilor lui Beltrand — din pomenile primite şi din ceea ce căpăta pentru serviciile făcute din cînd în cînd, mai ales pentru mănăstirile de maici, unde i se dădea ciorbă şi ceva lemne de foc. Cu doi ani înainte, într-una din aceste mănăstiri, care avea o fermă bogată, se declarase o molimă care ucise în puţin timp opt vaci şi mai mulţi viţei, fără ca felcerii cei mai experimentaţi să poată găsi vreun leac, sau măcar să determine felul bolii ce bîntuia, complet necunoscută în ţară. Işi scuzară, ca totdeauna, ignoranţa, spunînd că răul se datora unor farmece împotriva cărora ei nu aveau nici o putere. Călugăriţele se duseră la Ciobanul fără Mîini care, în apropiere de Quesnoy, concura în ceea ce priveşte dezlegările — deşi laic — cu acelaşi părinte Avianó din pădurea din Lessines şi cu un celebru dominican din Braine-le-Conte. Dar cum Ciobanul fără Mîini nu izbuti să oprească molima, făcură apel, ca la cea din urmă instanţă, la un preot foarte vestit, care timp de un an întreg citi, trei zile,

înainte de fiecare lună nouă, rugăciunile de dezlegare pentru animale şi staulele lor. Mai muri doar taurul: dar în cele din urmă ciuma luă sfîrşit.

Cu toată faima ei crescîndă de vrăjitoare, nimeni n-o bănuise pe „Mamitte“ cu tot dinadinsul, dar cînd se aflară mărturisirile lui Juan Cornet, toată lumea înţelese că ea şi numai ea fusese pricina acelei nenorociri, ca şi a altora mai mari sau mai mici. Pensionarul Plétincx fu nevoit, fireşte, să gîndească la fel, şi hotărîrea lui rapidă de a amesteca în cauză şi pe „Mamitte“ nu păru de loc ciudată.

Ana Cossée fu arestată chiar în aceeaşi seară de către vătăşei în pivnicioara ei de pe strada Saint-Coron. Văzîndu-i intrînd, „Mamitte“, foarte speriată, se aşeză iute în faţa dulapului, pentru a-i împiedica să-l deschidă; după aceea spuse că-i crezuse hoţi... Percheziţionînd dulapul, găsiră un pacheţel cu prafuri şi o ulcică cu unsoare...

Acest incident nu întrerupsese, bineînţeles, instruirea procesului. Adusă înaintea lui Plétincx, după depoziţia zdrobitoare a fiului ei, „Ana cea Neagră“ respinse prin plînsete convulsive şi proteste violente toate învinuirile ce i se aduceau. Cînd află crima respingătoare de care o acuza fiul ei, se ridică în picioare indignată la culme şi, ameninţînd cu pumnii, strigă:

— Ticălosul, netrebnicul! Ticălosul, netrebni-

cul! vorbe adresate fără îndoială lui Juan Cornet şi care conţineau blestemul înfricoşător al unei mame.

După aceea căzu într-o stare de mare depresiune, se aşeză fără vlagă pe bancă şi suspină mult timp.

Învinuirile ce i se aduceau se îngrămădeau asupră-i formînd un munte sub greutatea căruia se înăbuşea. De pildă Joseph, amantul ei, dispăruse în chip atît de misterios că nu mai încăpea nici o îndoială că fusese însuşi Dracul cu chip de om, sau cel puţin, unul din ciracii lui cei mai primejdioşi. Mai mulţi martori dezvăluiră ca pe un lucru cert că alt Diavol, mai de neam, numit „Inimă frumoasă" (Joli Coeur), lua chipul şi împrumuta felul de a vorbi şi de a se purta ale „Anei celei Negre", pentru a nu se observa absenţa ei cînd aceasta pleca la petrecerile drăceşti. Nora ei, Babette, declară în cursul interogatoriului că „Ana cea Neagră" nu se culca niciodată, veghind toată noaptea, iarna aşezată lîngă vatră, uneori mută ca un mort, alteori murmurînd printre dinţi lucruri neînţelese, atunci cînd nu se apuca să-şi spele rufăria, făcînd larmă mare şi arzîndu-şi de multe ori zdrenţele, încercînd să le usuce la foc. Întrebată de mai multe ori, în mod special şi direct, despre practicile vrăjitoreşti ale soacrei sale, declară că niciodată n-a văzut-o „ungîndu-se" dar că n-avea nici o îndoială în ceea ce priveşte

călătoriile ei tainice şi pline de peripeţii, căci, deşi nu o surprindea la plecare şi nici nu băga de seamă lipsa ei, era totuşi lucru dovedit că „Ana cea Neagră" avea dimineaţa faţa umflată şi învineţită. Întrebată atunci de ce arăta aşa, aceasta începu să mintă învinuindu-şi fiul, pe Juan Cornet, că o lovise pentru că nu-i dăduse bani. Alteori se plîngea de fierbinţeli şi dureri în toate mădularele... Întrebată dacă era adevărat că soţul ei o bătea pe „Ana cea Neagră", Babette răspunse că nu credea asta sau că cel puţin ea nu-l văzuse făcînd aşa ceva, cu toate că Juan Cornet o chelfănise de cîteva ori şi pe ea; şi cînd fu interogată asupra gravelor învinuiri pe care le adusese „Hîrca", declară că niciodată nu observase şi nici nu bănuise ceva, aşa după cum nu observase nici absenţele nocturne de care vorbea Juan Cornet.

Un meşteşugar care o vedea zilnic pe „Ana cea Neagră", chemat să dea unele declaraţii, spuse cu aerul cel mai sigur:

— E vrăjitoare, nu mai încape nici o îndoială... Are cearcăne vinete la ochi şi de multe ori am văzut-o cu vînătăi pe faţă, dovadă c-o lovise Dracul.

Francisca Loiseau, văduvă, se prezentă din proprie iniţiativă pentru a depune împotriva cerşetoarei.

— N-am avut niciodată păreri proaste despre „Ana cea Neagră" sau despre fiul ei — lămuri

ea — pînă ce aflai de întemnițarea lor pentru vrăjitorie. Abia atunci mi-am dat seama că bietul meu bărbat, Esteban Loiseau, decedat acum trei ani, a murit din pricina farmecelor lor. Obișnuia să mănînce cu Juan Cornet și cu „Ana cea Neagră", pe care-i lua drept prieteni, ticăloșii ; și la una din mesele astea l-au vrăjit.

Raimunda, una din chiriașele casei Ruydan, care locuia în niște camere învecinate cu cea a „Anei celei Negre", se afla și ea printre acuzatori.

— Fiul meu are o jumătate din corp paralizată, declară sughițînd. Bietul copil, nevolnic în cea mai frumoasă vîrstă, nu poate face nimic, nici măcar să se miște singur. Suferă ca un condamnat căci răul acesta l-a lovit deodată, tocmai cînd ne gîndeam mai puțin, și anume după ce a trecut pe la noi vrăjitoarea asta, fără ca noi s-o chemăm sau s-avem poftă s-o vedem...

— „Ana cea Neagră" vă vizita des ? întrebă Plétincx.

— Aceea a fost prima și ultima dată.

— Și în ce scop spunea că a venit ?

— În nici un scop... Spunea că era în trecere și că intrase în casă să vadă dacă-i dăm ceva... Deoarece nu i-am dat nimic, s-a răzbunat pe noi făcînd farmece împotriva nenorocitului meu copil...

Altă femeie se arătă însă mai puțin categorică :

— Am avut două nașteri grele — povesti Juana Piran. Nu îndrăznesc să acuz pe nimeni, dar pot spune că „Ana cea Neagră" s-a purtat foarte ciudat cu mine, căci ori de cîte ori ne întîlneam mă întreba, cu un aer care abia acum mi se pare batjocoritor și drăcesc, dacă mai avusesem sau nu copii.

Tot fără a o acuza categoric, și-au manifestat și alți martori credința că, fie personal, fie prin intermediul lui Juan Cornet, „Ana cea Neagră" vrăjise, printre alții, pe un oarecare Brioux, făcîndu-l să-și piardă mintea ; pe Montal, paralizîndu-i o mînă ; pe femeia lui Nicolás de l'Eau, făcînd-o stearpă ; pe domnul de Mitry, „înnodîndu-i șalele", neputință despre care bunul domn, nu tocmai bătrîn, ar fi preferat să nu se vorbească atîta ; și folosind aceleași farmece, pentru scopuri identice, a lăsat-o neputincioasă chiar și pe soția ducelui de Arenberg, apoi pe femeia unui fierar de pe Strada Mare, din fața lui Petit Namur, ca și pe multe alte victime, atît de sex feminin cît și masculin. Au mai adăugat că, nemulțumită de aceste vrăjitorii, „Ana cea Neagră" arunca prafuri magice în ciorba pe care o primea la mănăstirea Capucinilor, pentru a vrăji cu ea pe copiii pe care îi atrăgea pe furiș în casa ei. O femeie, Marta Frénoux, se prezentă în cele din urmă să declare că era vrăjită de către „Ana cea Neagră" și că dacă i s-ar percheziționa casa s-ar găsi de bună seamă farme-

cul cu care s-a folosit pentru asta. Vătăşeii trimişi de Pensionarul Plétincx găsiră sub saltelele Martei Frénoux o bucată pătrată de tafta, frumos împodobită cu pene de diferite culori, ce formau inimi şi alte figuri. Era farmecul pus acolo de către „Ana cea Neagră" şi mulţi martori afirmară că bucata de tafta fusese mai înainte în posesia acesteia.

„Ana cea Neagră" continua să respingă, indignată, toate învinuirile, mai ales pe aceea a participării la petrecerile drăceşti; dar tot ceea ce spuneau în legătură cu asta Juan Cornet şi María Teresa Créquignier era cît se poate de clar şi de concludent. De la ei s-a aflat ce se întîmplă la asemenea întruniri diavoleşti, ca şi la iniţierea şi consacrarea vrăjitoarelor. Revelaţiile lor purtau o puternică pecete populară, fiind făcute fără artificiile pe care imaginaţia oamenilor culţi obişnuieşte să le întrebuinţeze. Există şi sînt încă la dispoziţia noastră descrieri foarte amănunţite, complicate şi pitoreşti ale acestui fel de ceremonii, completate întotdeauna cu orgii infernale, dar preferăm — lăsînd toate acestea pentru o ocazie mai fericită — să ne mărginim la descrierea simplă şi vulgară făcută de Cornet şi Créquignier, pentru că e cea care corespunde povestirii noastre şi care „se află în acte".

Aspirantul la vrăjitorie trebuie să renege religia catolică, fie la întrunirile drăceşti, fie acasă — există deci şi iniţieri la domiciliu — dar

totdeauna făcînd toate formele şi făcînd un angajament al cărui conţinut este următorul: „Eu, Cutare, dau Dracului sufletul şi sîngele meu. Reneg pe Dumnezeu, pe Sfînta Fecioară, botezul şi toţi sfinţii." Nimic mai mult. O dată semnat de neofit, documentul acesta dispare, purtat de mîini nevăzute în arhivele iadului, în timp ce la întrunire sau în orice alt loc s-ar desfăşura ceremonia, Dracul îşi pune sigiliul său de neşters în locul cel mai ascuns al corpului primitorului, care din acea clipă îi aparţine şi-i rămîne supus ca un sclav; dar primeşte, în schimb, puterea misterioasă a vrăjitoriei şi dreptul de a lua parte la sabaturi, putîndu-se deplasa într-o clipă, sau după cum doreşte, în locurile cele mai îndepărtate ale pămîntului. Gradul superior vrăjitorului, cel de magician, se poate obţine — aşa cum l-a obţinut María Teresa Créquignier — mîncînd inima unui copil nebotezat, după ce acesta a fost închinat şi jertfit Satanei. Semnul Dracului e, în general, invizibil pentru neiniţiaţi, şi nu poate fi dat la iveală nici prin cea mai severă cercetare, decît observînd anumite particularităţi pe care nu le cunosc bine decît demonologii. Vrăjitorii şi vrăjitoarele, pentru a se deplasa în mod magic dintr-un loc în altul, trebuie să-şi ungă subsuorile şi încheieturile cu o anumită alifie pe care Dracul o împarte la adunări. Prima dată, totuşi, alifia nu are putere dacă Dra-

cul nu o aplică chiar cu mîna lui. După ce se ung, vrăjitorii se pot servi, fără alegere, de diferite obiecte — cozi de mătură, lopeţi, vergi, bîte, etc. — sau de ţapul drăcesc pe care încalecă. Am văzut, mai înainte, că „Ana cea Neagră" s-a suit, pentru călătorie, pe vătraiul din bucătărie, transformat într-un focos armăsar alb. Acelaşi Juan Cornet a descris şi îmbrăcămintea „Anei celei Negre" la asemenea întruniri drăceşti, mai bogată dar nu mai arătoasă decît a celorlalte vrăjitoare: hlamidăregească de brocart roşiatic cu flori mari, negre, brodate în relief, mantie de hermină şi o diademă grea de aur cu rubine aprinse, podoabe roşii pe care le azvîrlea mai înainte de a părăsi adunarea, pentru a se înapoia la infectele ei zdrenţe de cerşetoare. Punctul de întîlnire pentru vrăjitoarele din Mons şi din alte localităţi învecinate era fixat, alternativ, fie lîngă Fontaine, în apropiere de Gausin, fie în pădurea din Estinnes-au-Mont — tăiată de mult timp — în vecinătatea capelei din Estinnes, dincolo de Rieu, ori pe o luncă la trei leghe depărtare de acest din urmă loc. La date mai importante, se duceau în Germania... Toate locurile acestea erau de obicei pustii, fără urmă de edificiu, dar cînd trebuiau să sosească vrăjitoarele li se ridica întotdeauna un palat mare, fiind primite într-o sală vastă, decorată splendid, tapisată în galben, luminată de făclii şi candelabre, în mijlocul căreia se vedeau trei mese lungi, despărţite între ele şi aşezate în formă de dublu T. Tacîmurile, din aur şi argint, erau puse pe feţe de masă sclipitor de albe. Cînd sosea momentul, mai-marele Dracilor — pe care îl numeau cu toţi Înălţimea Sa — lua loc pe scaunul de onoare, marele jilţ prezidenţial, în mijlocul mesei din centru, între locotenenţii săi, aşezaţi la dreapta şi la stînga, pe scăunele mai scunde. „Ana cea Neagră", care purta titlul de Regină sau Viceregină şi ocupa locul al treilea, era, totuşi, conducătoarea banchetului, şi împărţea mîncărurile ajutată de vrăjitoare şi vrăjitori de mai mică importanţă, ca noii iniţiaţi. Numai la masa din mijloc se servea berbec fript, mere, biscuiţi lungi şi pîinişoare...

— Mîncărurile servite la aceste banchete, spuse Créquignier, erau gătite fără sare şi miroseau a praf şi mucegai. Farfuriile ceva mai pline conţineau şi cîte un rest de carne putrezită. Trebuia să mîncăm tot ce ni se servea pentru a nu pierde favoarea Dracului care, dacă nu le-am fi mîncat, ne-ar fi biciuit cu cruzime, iar după aceea nu ne-ar mai fi dat importanţă, lucru care ne-ar fi mîhnit peste măsură de mult.

Adunările erau numeroase şi vrăjitorii, vrăjitoarele, diavolii şi diavoliţele treceau de o sută cincizeci la număr. Vrăjitoarele erau bogat împodobite, fără a ajunge însă la măreţia

„Anei celei Negre", iar vrăjitorii se îmbrăcau ca domnii, cu haină de stofă cu bumbi de aur și argint, pantaloni scurți, colorați, ciorapi de mătase, pălărie mare cu pene negre și albe și spadă scurtă cu mîner de argint aurit. La fel era și îmbrăcămintea dracilor, dar nu puteau fi confundați pentru că pe frunte aveau o pată albastră, foarte rotundă. Ospățul dura doar o jumătate de oră, iar cînd terminau de mîncat, mesenii mergeau, în șir, să înfigă cuțitul în azimile sfințite furate din vreo biserică din apropiere, care erau puse pe una din mesele alăturate. După aceea, într-un cor infernal de blasfemii care se puteau auzi cale de două leghe, aruncau ostia la pămînt, o călcau în picioare și o acopereau de cele mai scîrboase murdării... Fiecare drac dădea mîna vrăjitoarei din dreptul său, fiecare vrăjitor diavoliței sale, și astfel începeau să danseze într-un cerc larg, fie cu fața, fie cu spatele către mijlocul horei. După ce se termina jocul, Înălțimea Sa chema țapul infernal, fiară spurcată care, la fel ca și augusta persoană, era obiectul unor anumite omagii, adevărat delir hazliu și grețos în același timp — atît de scatologice și de murdare încît nici chiar în timpurile acelea, cînd lucrurilor li se spuneau pe nume fără înconjur, nu se înscriau în altă parte decît în documentele oficiale secrete ale Bisericii sau Statului.

După indecenta și abjecta ceremonie și pentru a se pune vîrf spurcăciunii, atît țapul cît și Înălțimea Sa acordau favoruri fiecăruia dintre vrăjitori și vrăjitoare.

Înălțimea Sa și țapul se instalau pe urmă la un capăt al sălii, iar credincioșii lor se apropiau în genunchi, tîrîndu-se și intonînd un cor drăcesc. Aceste rituri durau vreo trei sferturi de oră pînă ce, deodată, fără cel mai mic zgomot, sala și palatul dispăreau, și se trezeau cu toții iarăși în cîmpia deșartă și în mijlocul nopții întunecoase și calde, străbătută de aburi fosforescenți, iar vrăjitorii și vrăjitoarele, diavolii și diavolițele se dedau, în tăcere, la cel mai josnic desfrîu... Iar cînd cocoșii începeau, în depărtări, să vestească zorile, vrăjitorii și vrăjitoarele, obosiți, încălecau pe infernalele lor mijloace de transport și se împrăștiau prin văzduh...

Deși toată lumea considera că numărul și greutatea dovezilor strînse erau de ajuns pentru a condamna pe inculpați, Plétinex voi să aducă la îndeplinire toate formalitățile legale și porunci să se facă un examen medical „Anei celei Negre" și Mariei Teresa Créquinier, precum și lui Juan Cornet — deși acesta se găsea sub jurisdicția militară — pentru că existența sigiliului drăcesc pe trupul său era de o importanță capitală în ceea ce privește vinovăția mamei. Pentru executarea acestui examen fură desemnați absolventul în medicină Etienne Daloux,

maestrul chirurg François Alexandre și călăul-șef din Mons, jupînul Gérard Galopin. Fiind vorba de vrăjitoare, era bine ca experiența călăilor să completeze înțelepciunea învățaților care nu erau demonologi. Se impunea, mai cu seamă, obiceiul stabilit în mod oficial ca, în lipsă de experți în demonologie, examenul acesta să fie încredințat călăului, pentru că toți cei din breasla lui știau să descopere de la prima vedere „stigma diabolicum". Iar mărturia călăului despre existența acestui semn pe trupul acuzatului constituia proba aproape sigură a delictului de vrăjitorie și autoriza pe judecători să facă apel la chinuri.

Examinarea avu loc în sala roșie a Castelului, scena întregii drame judiciare. Ajutorii de călăi începură să dezbrace pe acuzați, să-i întindă pe o bancă și să le radă corpul din cap pînă în picioare, fără a cruța un fir de păr. După aceea intrară în funcțiune medicul, chirurgul și călăul, începînd să-l examineze pe Juan Cornet, zis „Hîrca". Și iată că declarația lui se adeveri: pe umărul stîng avea o pată negricioasă ce se putea pipăi, de mărimea unei unghii, întru totul asemănătoare petelor din născare. Era semnul diavolului după jupînul Galopin, și nu mai fu nevoie să se mai caute și altceva. Cît despre María Teresa Créquignier, oricît de tare afirma ea că Dracul o însemnase cu mîna lui, indicînd cu precize locul ascuns în care spunea că se află „stigma diabolicum", nici călăul și nici doctorii nu reușiră să dea de el. Acest lucru influență soarta de mai tîrziu a fetei. Cu „Ana cea Neagră" lucrurile se petrecură altfel: avea pe un omoplat o mică pată roșie, ca o mușcătură de purice, foarte vizibilă cu toată micimea ei. Pentru a dovedi că e vorba de un semn diabolesc, călăul își introduse sonda în acel loc, ajungînd la o adîncime de două degete, fără ca pacienta să se plîngă sau să dea semne de durere și fără ca din mica rană să țîșnească sînge sau vreun lichid oarecare.

— E semn că e una din marile vrăjitoare, spuse jupîn Galopin. Și dacă nici asta nu mai e vrăjitoare, să vină Dumnezeu s-o vadă...

După acest examen, vrăjitoria lui Juan Cornet rămase bine dovedită, pentru că semnul de pe umărul lui era sesibil, iar cea a „Anei celei Negre" pentru că semnul ei nu era. Și astfel se termină instrucția informativă, trecîndu-se la constituirea tribunalului propriu-zis, format din toți consilierii ca și din alți funcționari auxiliari.

Prezida domnul de Saussignies, *mayeur*-ul (primarul), înconjurat de consilierii de Lesclatier, Coulemont, d'Ottignies, Roule, Juzaine și Duquesnoit; Pensionarul Plétincx stătea la o măsuță aparte, împreună cu grefierii auxiliari Vanderbecken și Deffozzes, iar de o parte și de

alta se așezară avocații Mercier, Biseau, Fayneau, Hollain și Jahon, asesori convocați pentru cazul că s-ar ivi vreun dubiu de ordin juridic, căci tribunalul era cam ignorant deși, Mons fiind un oraș cu „drept de municipiu", era autorizat să-și exercite puterea în toată libertatea. Această primă audiență a tribunalului în plen avu loc la 5 mai. Nici unul din membrii săi nu avea nici cea mai mică îndoială în ceea ce privește vinovăția „Anei celei Negre" după cum se pronunță și avocatul Mercier, invitat de către primarul de Saussignies să lămurească problema, pentru care dovezile, „deși cîteva nu întru totul legale", erau la fel de limpezi ca și lumina zilei și demonstrau pe deplin că acuzata a încălcat legile, adică merită să fie arsă pe rug. Pensionarul Plétincx repetă același lucru, fără a mai adăuga altceva; dar conform indicațiilor sale, desigur, grefierul Vanderbeeken luă cuvîntul pentru a declara că se impune necesitatea de a o supune pe „Ana cea Neagră" torturii pentru a-i smulge mărturisirea crimelor sale, astfel ca, atunci cînd va fi tîrîtă pe rug, nimenea să nu poată pune la îndoială hotărîrea tribunalului. Mai adăugă că, pornită din capul locului să nu facă nici un fel de mărturisire, inculpata trecea sub tăcere și multe alte lucruri de importanță capitală pentru justiție și pentru menținerea bunelor obiceiuri și păcii poporului. Primarul de Saussignies, președintele, sublinie că „Ana cea Neagră" trebuie să aibă mulți complici, în afară de Juan Cornet și María Teresa Créquignier, a căror cunoaștere ar fi fost un mare bine pentru securitatea publică.

— N-avem mărturisirea, sigur că nu, și faptul e demn de semnalat — spuse cu emfază, ridicîndu-se din jilț, avocatul Biseau — dar mă opun cu hotărîre aplicării torturii; și îmi voi justifica opoziția în cîteva cuvinte. Ordonanța din 1 iulie 1570, încă în vigoare, stabilește două cazuri, pentru simplul motiv că se află, anume, cuprinsă în interzicerea expresă de a recurge la torturi pentru a descoperi un adevăr care e gata descoperit. De această interzicere beneficiază delicventul surprins în flagrant delict — nu e cazul — și acela — și aici este — a cărui vinovăție este complet stabilită de martori a căror bună credință nu poate fi pusă la îndoială. Crimele „Anei celei Negre" rămîn cu prisosință demonstrate prin dovada martorilor. Tortura, deci, nu mai are ce căuta; singurul lucru ce rămîne este sentința și executarea ei.

Pensionarul Plétincx, foarte încălzit, replică:

— Tribunalul din Mons trebuie să respingă în mod categoric această părere, în pofida ordonanței din 1570, așa cum o resping multe alte tribunale din țară, care-și reclamă, pe bună dreptate, și-și exercită în mod just înaltul privilegiu de a supune pe culpabil la tortură pînă la smulgerea mărturisirii crimelor lor, chiar

dacă o astfel de mărturisire ar fi cu totul nefolositoare pentru lămurirea adevărului. Din timpuri imemoriale se obişnuieşte să nu se condamne la pedeapsă capitală un acuzat care nu şi-a mărturisit vina, pentru liniştea conştiinţei judecătorilor acestuia. Dar nu există vinovat care să nu mărturisească atunci cînd este supus torturii. Chinul să smulgă, deci, „Anei celei Negre", mărturisirea aceasta pentru uşurarea conştiinţei noastre, atunci cînd vrăjitoarea va urca eşafodul pe care fără doar şi poate că-l merită !...

Consilierul de Coulemont, care se pare că zăbovise cam mult într-una din faimoasele crîşme din Mons, unde oamenii se dedau întotdeauna cultului straşnicului vin de Burgundia [1], începu să vocifereze cerînd imediata aplicare a torturii. Ceru, de asemenea, ca măsură de prudenţă impusă de primejdioasa stare de lucruri, ca clerul de la Sainte-Waudru, cel de la Saint-Germain sau oricare altul — lui îi era totuna — să facă slujbe de dezlegare pentru „Ana cea Neagră" temniţa în care stătuse închisă, sala roşie în care fusese adusă, ba şi chiar pentru dosarele procesului, contaminate şi

[1] „...zilele de audienţă nu erau pentru ei (consilierii municipali) decît prilejuri de voioase reuniuni, în care beţia îi făcea incapabili să-şi îndeplinească funcţiunile..." Din „Institutions judiciaires" de Jules de la Court, fost magistrat la Bruxelles.

infectate de povestirea crimelor ei. După aceea, înmuiat aproape pînă la lacrimi, spuse că tribunalul trebuie să-i dea un duhovnic bun vrăjitoarei, pentru a n-o lăsa să moară nepocăită, căci se va opri drept în iad...

— Nici nu merită altceva ! răspunseră ceilalţi, furioşi.

Tribunalul nu votă slujbele de dezlegare, nici duhovnicul, dar aprobă tortura şi întrerupse audienţa pentru a permite lui jupîn Galopin să-şi exercite funcţiunile.

La 7 mai, bătrîna cerşetoare fu adusă din nou în sala cea roşie. Aici, în prezenţa Pensionarului Plétincx şi a grefierilor, jupîn Galopin şi ajutoarele lui o despuiară pe „Ana cea Neagră" şi o întinseră pe bancă, legînd-o în aşa fel încît să nu se mai poată mişca. După aceea o obligară, cu ajutorul unei pîlnii, să bea, înghiţitură după înghiţitură, mari cantităţi de „apă gregoriană", amestec preparat de un preot ce dezlega de vrăji, compus din agheasmă, vin şi cenuşă, care avea puterea să alunge spiritele infernale. Cînd nu mai încăpu nici o picătură în stomacul umflat ca un burduf, se trecu la încălţările de lemn. Picioarele îi fură strînse într-o presă de lemn şi încă de la prima pană pusă, cuprinsă de dureri violente, „Ana cea Neagră" începu să se vaiete, scoţînd ţipete înfiorătoare. Dar nu mărturisea, ci îşi striga nevinovăţia cerînd ajutor Maicii Domnului din

Tongres, Maicii Domnului celei Preamilostive, tuturor sfinţilor şi sfintelor din cer...

— Iertare! Iertare, pentru Dumnezeu, domnilor! striga din cînd în cînd. Nu ştiu nimic, bunii mei domni!... Iertare, pentru cel ce-a suferit atîta pe cruce!...

Jupîn Galopin şi ajutoarele lui continuau să-i strîngă picioarele cu noi pene introduse prin lovituri de mai între scîndurile încălţării.

— Omorîţi-mă! Omorîţi-mă! se ruga „Ana cea Neagră“ înnebunită de durere. Eu nu ştiu nimic! Omorîţi-mă! Prefer să mor!...

Şi răsucindu-şi trupul slab, umed de sudoare — piei ce atîrnau pe oase — cu ochii ieşiţi din orbite, îngrozitori, şi faţa crispată scăldată în lacrimi, printre acele strigăte întretăiate de sughiţuri şi spasme, scoase deodată o exclamaţie grotescă, ce fu înscrisă imediat drept mărturie a vrăjitoriei sale:

— Daţi-mi un baston să mă uşurez!

Oamenii din ziua de azi ar crede că delira, sfîrşită de durere, dar în acele timpuri nu erau chiar atît de naivi: „Ana cea Neagră“ cerea, pur şi simplu, o bîtă pe care să încalece şi cu care să scape prin aer...

Plétincx nu-i dădea nici o clipă de răgaz; insista, implacabil, în interogatoriul său:

— De cîte ori ai văzut-o pe Ana „Mamitte“ la reuniunile drăceşti? întreba.

— Niciodată! Niciodată! repeta nefericita printre horcăituri. Dacă aş spune altminterea, aş spune-o silită! N-am văzut-o niciodată! N-am văzut-o niciodată!...

Dar deodată, în aiureala sa, trebuie că-i veni bănuiala că Ana Cossée sau María Teresa îi făcuse vreun farmec, pentru că strigă:

— Nemernica! M-a asasinat!...

Profitînd de această slăbiciune, Plétincx se îndîrji în întrebările sale cu atîta violenţă, încît „Ana cea Neagră“ termină prin a spune tot ce dori Pensionarul:

— Ai asistat la ospeţele drăceşti?

— Da.

— Te-ai dus acolo cu „Mamitte“?

— Da.

— Spune dacă-i adevărat că Ana „Mamitte“ purta la aceste petreceri o rochie violetă cu găitane galbene...

— Da, da!... Dar... pentru numele lui Dumnezeu... dragă domnule! Să nu mă mai chinuie!...

Era unu după-amiază şi începuseră s-o tortureze la orele zece dimineaţa.

În ziua următoare, 8 mai, „Ana cea Neagră“ fu dusă la spînzurătoare. Tribunalul, milos, se mărginise s-o condamne la spînzurătoare, leşul ei urmînd să fie aruncat pe rug; se îndulciseră obiceiurile, pentru că numai cu puţină vreme înainte toate vrăjitoarele erau arse de vii...

Scanare și prelucrare digitală

de

Anonim

și

CAT Graur

Antwerpen

2023

